

ISSN 0857-0086

วารสาร ห้องสมุด T.L.A. Bulletin ๑

ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2534

ฉบับ "สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี"

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รายนามคณะกรรมการบริหารประจำปี พ.ศ. 2534-2535

นายประจักษ์ พุ่มวิเศษ	นายกสมาคม
ม.ล.จ้อย นันทวัชรินทร์	อุปนายกคนที่ 1
นายชลัษ สียะวณิช	อุปนายกคนที่ 2
นางเย็นฤดี สัชฌุกร	เหรัญญิกคนที่ 1
นางวรรณิ ศิริสุนทร	เหรัญญิกคนที่ 2
นายสันติเทพ ศิลปบรรเลง	บรรณารักษ์
นางสาวรุ่งทิพย์ ห่อวโนทยาน	ปฏิคม
นางสุคนธ์ ศิริวงศ์วัฒน	นายทะเบียน
พันเอกหญิงอุษณีย์ เกษมสันต์	ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์
นางจรี อุดุภรัตน์	ประธานแผนกวิชาการ
นางปราณี เขียงทอง	ประธานแผนกประชาสัมพันธ์
นางฉวีวรรณ คูหาภินันท์	ประธานแผนกจัดทำวารสาร
นายจุมพจน์ วนิชกุล	ประธานแผนกจัดพิมพ์
นางเรณู เปี้ยชื่อ	ประธานแผนกแลกเปลี่ยน
นางชนิษฐ์ ตันทาวีรัตน์	ประธานแผนกหาทุน
นางสาวชุติมา สัจจานันท์	ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
นางสาวสุภัทรา ฉัตรเงิน	ประธานแผนกนิเทศห้องสมุด
นางอัมพร ปันศรี	ประธานแผนกมาตรฐานห้องสมุด
นายณรงค์ ป้อมบุปผา	กรรมการ
นายอภิย ประกอบผล	กรรมการ
นางฉวีลักษณ์ บุณยะกาญจน	กรรมการ
นายวัลลภ สวัสดิ์วัลลภ	กรรมการ
นางสาวยุพิน เตชะมณี	กรรมการ
นางเอมอร ศรีนิลทา	กรรมการและเลขานุการคนที่ 1
นางสาวทัศนีย์ หาญพล	กรรมการและเลขานุการคนที่ 2

นางวรรณิ ศรีน้ำเงิน เลขานุการบริหาร

วารสาร ห้องสมุด

วารสารวิชาการรายสามเดือน ของ สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความคิดในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
สารนิเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
2. เผยแพร่ผลการทดลอง การค้นคว้า และการวิจัยของสถาบันที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นสื่อกลางในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิก
และผู้สนใจ

กำหนดออก

ปีละ 4 ฉบับ (มกราคม-มีนาคม, เมษายน-มิถุนายน, กรกฎาคม-กันยายน,
ตุลาคม-ธันวาคม)

อัตราค่าสมาชิก

จำหน่ายปลีกฉบับละ 40 บาท สมาชิกประจำปี ๆ ละ 150 บาท ให้เปล่าสำหรับ
สมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ติดต่อบอกไว้ และสมัครเป็นสมาชิก
ได้ที่ นางวรรณ ศรีน้ำเงิน สำนักงานสมาคม

สมาชิกและผู้สนใจต้องการเผยแพร่ความรู้ หรือแสดงความคิดเห็น โปรดส่งเรื่อง
ไปที่ นางจวีวรรณ คูหาภินันท์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้าน-
สมเด็จเจ้าพระยา ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ 10600 โทร. 4666662-4
ที่บ้านโทร. 5850510

วารสารห้องสมุดยินดีรับบทความจากผู้อ่านทุกท่าน

การส่งบทความตีพิมพ์ โปรดแจ้งประวัติการศึกษาตำแหน่งหน้าที่การงานของ
ผู้เขียนพร้อมทั้งชื่อตัว นามสกุล ชื่อบทความเป็นภาษาอังกฤษ และสถานที่ทำงาน
หรือที่อยู่ติดต่อได้ ความยาวของบทความประมาณ 10-15 หน้า มีการอ้างอิง
ตามหลักวิชาการ บทความที่มีภาพประกอบขอให้ส่งภาพที่ชัดเจนมาด้วย และ
โปรดเก็บสำเนาต้นฉบับเอาไว้ด้วย คณะผู้จัดทำจะไม่ส่งคืนต้นฉบับให้ผู้เขียน
ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับ
ความเห็นของสมาคมฯ และคณะผู้จัดทำ

การนำบทความไปตีพิมพ์ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

คณะกรรมการบริหารสมาคม

บรรณาธิการบริหาร

จวีวรรณ คูหาภินันท์

บรรณาธิการประจำฉบับ

จวีวรรณ คูหาภินันท์

บรรณาธิการผู้ช่วย

นันทา วิทวุฒิสักดิ์

สุนิตย์ เอ็นสบาย

นิโลบล วรรณปก

มนต์ฤดี วัชรประทีป

พันทิพา มีแต้ม

ชุติมา สัจจานันท์

ออกแบบปก

นันทา วิทวุฒิสักดิ์

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

วรรณศรี ศรีน้ำเงิน

สำนักงาน

273, 275 เชิงสะพานลอย

สุทธิสาร ถนนวิภาวดีรังสิต

พญาไท กทม. 10400

โทร. 2712084, 2710291

พิมพ์ที่

พิศิษฐ์การพิมพ์

127 ซอยบัณฑิตพัฒนา

(จรัญสนิทวงศ์ 11)

ถนนจรัญสนิทวงศ์

แขวงท่าพระ

เขตบางกอกใหญ่

กรุงเทพฯ 10600

โทร. 4112038

Executive Board of the Thai Library Association 1991-1992

Mr. Prachak Poomvises	<i>President</i>
M.L. Joy Nandhivajrin	<i>Vice President I</i>
Mr. Shalash Liyavanija	<i>Vice President II</i>
Mrs. Yenruedee Sachukorn	<i>Treasurer I</i>
Mrs. Vannee Sirisunthorn	<i>Treasurer II</i>
Mr. Santithep Silapabanleng	<i>Librarian</i>
Miss Rungtip Hovanotayan	<i>Chairman of Hospitality</i>
Mrs. Suwakhon Siritongworawat	<i>Chairman of Membership</i>
Col. Usnee Kasemsant	<i>Chairman of Foreign Relations</i>
Mrs. Juree Usuparat	<i>Chairman of Continuing Education</i>
Mrs. Pranee Chiangtong	<i>Chairman of Public Relations</i>
Mrs. Chaweewan Kuhapinant	<i>Chairman of the T.L.A. Bulletin</i>
Mr. Chumpot Wanichakul	<i>Chairman of Publications</i>
Mrs. Renoo Piaseu	<i>Chairman of Gift and Exchange</i>
Mrs. Knid Tantavirat	<i>Chairman of Fund Raising</i>
Miss Chutima Sacchanand	<i>Chairman of Research Projects</i>
Miss Supatra Chatngain	<i>Chairman of Library Supervision</i>
Mrs. Amporn Punsri	<i>Chairman of Library Standard</i>
Mr. Narong Pombubpar	<i>Member</i>
Mr. Aphai Prakobpol	<i>Member</i>
Mrs. Chaveelak Boonyakanchana	<i>Member</i>
Mr. Wanlop Sawaddiwanlop	<i>Member</i>
Miss Yupin Techamanee	<i>Member</i>
Mrs. Aim-orn Srinilta	<i>Secretary I</i>
Miss Tassana Hanpol	<i>Secretary II</i>

THAI LIBRARY ASSOCIATION

273-275 Viphavadee Rangsit Road, Phyathai, Bangkok 10400
Tel. 2712084, 2710291

T.L.A. Bulletin ISSN 0857-0086

ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2534

ส ๑ ร บั ญ

หน้า

บทบรรณาธิการ	
ฉวีวรรณ คูหาภินันท์	
"สรีนทร"	1
ขวลิต ผู้รักดี	
เฉลิมพระเกียรติองค์ปราชญ์ แห่งรัตนโกสินทร์	2
นฤมล รุจิพร	
การอภิปรายเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ	9
เบญจา รุ่งเรืองศิลป์	
เจ้าฟ้าแม็กไซไซ	15
มนต์ฤดี วัชรประทีป	
บทรายการวิทยุกระจายเสียงรายการสาระความรู้จากสมาคมห้องสมุดฯ	21
"สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ กับกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ"	
รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ พุ่มวิเศษ	ผู้ให้สัมภาษณ์
นางสาวสมสรวง พฤติกุล	ผู้สัมภาษณ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับกรเป็น	26
นักประวัติศาสตร์	
มัลลิกา มัสอูดี	
แนะนำงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์	39
งานวิจัยของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	
ชติมา สัจจามันท์	

แนะนำทรัพยากรสารสนเทศ

47

วรรณิ ศิริสุนทร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีพระผู้อุปถัมภ์
ดนตรีไทย

57

สัจด์ ภูเขาทอง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้าพันกนต์ไทย

61

สันติเทพ ศิลปบรรเลง

สมเด็จพระเทพรัตนฯ ฉัตรแก้ววรรณกรรม

65

เสาวณิต วิงวอน

ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

70

วรรณิ ศิริสุนทร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับงานพัฒนา

74

ห้องสมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

พ.อ.หญิง อุษณีย์ เกษมสันต์

พระราชนิพนธ์ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

79

วรรณิ ศิริสุนทร

แนะนำบุคคลเด่นบุคคลดัง

90

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์

T.L.A. Bulletin

ISSN 0857-0086

'T.L.A. BULLETIN' Volume 35 number 2 April-June 1991

C O N T E N T S

Editorial

Chaweewan Kuhapinant			
-SIRINDHORN-			1
Chawalit Pupakdee			
The Eulogy of the Revered Princess Scholar of Rattanakosin			2
Narumon Rujiporn			
Discussion for the Laudation of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn			9
Benja Rungrengsil			
The Magsaysay Princess			15
Monrerdee Vacharaprateep			
The Informative, Educational Radiobroad casting Programme from Thai Library Association			21
Thai Library and the Laudation Activities of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn"			
Associate professor	Dr. Prachak Poomvises	Interviewee	
	Miss Somsuang Prudtikul	Interviewee	
Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn as a historian			26
Mullica Mas-oo-di			
Library Researches and Information Science			39
	Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn's Researches		39
Chutima Sacchanand			
Information Resources			47
Vannee Sirisunthorn			
Thai Classical Music Under the Patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn			57
Sangad Pookhaothong			
Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, the Thai Classical Music Virtuoso			61
Santithep Silapabanleng			

Somdej Phra Theparat : the Patron of Thai Literature	64
Saowanit Wingworn	
-Chalermraj Kumaree- Public Library	
Vanee Sirisunthorn	
Her Royal Highness Princess Maha Chakri	74
Sirindhorn and the Development of the Chulachomklao	
Royal Military Academy's Library	
Col. Usnee Kasemsant	
The Writings by Her Royal Princess Maha Chakri Sirindhon	79
Vanee Sirisunthorn	
Unique People	90
Chaweewan Kuhapinant	

บทบรรณาธิการ

วารสารห้องสมุดฉบับนี้ เป็นฉบับ “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” เนื่องในวโรกาสพระชนมายุครบ 6 พรรษา ดังนั้นวารสารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงมีความยินดีและภาคภูมิใจที่ได้เสนอเรื่องราวอันเป็นพระราชจริยวัตรอันงดงามของพระองค์ เผยแพร่ให้เป็นที่ประจักษ์และชื่นชมแก่มวลชนสมาชิกและผู้อ่านทุก ๆ คน ที่พระองค์ทรงเป็นผู้รอบรู้ เป็นนักปราชญ์ ทรงมีความเพียรพยายามทั้งในการศึกษาเล่าเรียนและในกิจการต่าง ๆ เพื่อพสกนิกร รวมทั้งด้านห้องสมุด พระองค์ทรงมีพระเมตตาให้ความสนพระทัยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะห้องสมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งปรากฏบทความในฉบับนี้ คือ “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับงานพัฒนาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” เขียนโดย พ.อ.หญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โปรดติดตามอ่านได้เลยค่ะ

ฉวีวรรณ อุทาภินันท์
บรรณาธิการประจำฉบับ

การประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2534
เรื่อง “กลยุทธ์การจัดการสารสนเทศเพื่อการพัฒนา”
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
18-21 ธันวาคม 2534 ณ โรงแรมบางกอกพาเลส กรุงเทพมหานคร

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย จัดให้มีการประชุมวิชาการเป็นประจำทุกปี เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในปีนี้สมาคมจะจัดประชุมเรื่อง กลยุทธ์การจัดการสารสนเทศเพื่อการพัฒนา โดยมีกำหนดการประชุมดังต่อไปนี้

วันที่ 18 ธันวาคม 2534

08.00-09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00-10.00 น.	พิธีการ
10.00-10.15 น.	ปฐมนิเทศ
10.15-10.45 น.	เลี้ยงรับรอง
10.45-11.00 น.	รายงานกิจการสมาคมฯ
11.00-12.00 น.	ปาฐกถา “กลยุทธ์การจัดการ”
13.00-16.00 น.	อภิปราย “บริการสารสนเทศ : การจัดการ”

วันที่ 19 ธันวาคม 2534

09.00-12.00 น.	อภิปราย “การใช้และการกระจายสารสนเทศสู่ชุมชน”
13.00-16.00 น.	อภิปรายกลุ่มย่อย
	กลุ่มที่ 1 “การกระจายสารสนเทศเพื่อธุรกิจและอุตสาหกรรม”
	กลุ่มที่ 2 “การกระจายสารสนเทศเพื่อการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิต”

วันที่ 20 ธันวาคม 2534

09.00-12.00 น.	ประชุมชมรมในสังกัดสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
13.00-15.00 น.	การสนทนา เรื่อง “มุมมองบุคลากรในงานสารสนเทศ”
15.00-16.00 น.	เลือกกรรมการเสนอแนะและสรุปการประชุมใหญ่สามัญประจำปี

วันที่ 21 ธันวาคม 2534

09.00-16.00 น.	ทัศนศึกษา
----------------	-----------

จึงขอเรียนเชิญสมาชิก และผู้สนใจ สมัครเข้าร่วมประชุมลงทะเบียนล่วงหน้า ไปจนถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2534

ผู้สนใจสมัครด้วยตนเองที่ สำนักงานสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย หรือสมัครทางไปรษณีย์ โดยแจ้งความจำนงค์เป็นจดหมาย

การรับสมัคร

ลงทะเบียนล่วงหน้าได้จนถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2534

ผู้สนใจสมัครด้วยตนเองที่ สำนักงานสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
หรือสมัครทางไปรษณีย์ โดยแจ้งความจำนงค์เป็นจดหมาย หรือใบสมัคร
ตามแบบฟอร์มที่กำหนด และแนบาคติส่งจ่าย ปณ. สะพานควาย

นางวรรรัตน์ ศรีน้ำเงิน

สำนักงานสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

เลขที่ 273-275 ถนนวิภาวดีรังสิต

กรุงเทพฯ 10400

โปรดติดต่อสอบถามที่ 2712084

“สิรินธร”

งามใดในโลกนี้
ชมขึ้นไปยิ่ง
เพชรแกร่งแสงเพชรพราว
แวววายคล้ายจรัญ
ส่องไกลไปทั่วหล้า
ราตรีอาจแทรกแซง
งามหนึ่งงามจรรยา
แกร่งกว่าแกร่งจีรัง
ส่องใจไม่อาจลบ
สุขล้นเมื่อยลยิน
งามแกร่งแวววาวใส
สรวมชีพถวายพร

ถ้าจะมีที่จีรัง
หมดความหมายกลายเป็นสูญ
อาจารย์ในไฟฤทธิ์
อัปคุณค่าคราไรแสง
บรรเจิดจรัสรีไรแรง
ทิวาลับดับพลัง
ยิ่งยงกว่ามนตราขลัง
แกร่งวิริยาทั่วหล้าถวิล
แม้ไตรภพภิมขันธ์
เสริมพลังกล้ากว่าทินกร
พระนามไท “สิรินธร”
สำนึกในจิตนิรันดร์

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า.....

นายชวลิต ผู้ภักดี ประพันธ์

เฉลิมพระเกียรติองค์ปราชญ์แห่งรัตนโกสินทร์

...นฤมล รุจิพร

เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นปราชญ์ทางอักษรศาสตร์แห่งรัตนโกสินทร์ (ในยุคนี้) อย่างแท้จริง ด้วยทรงมีพระปรีชาสามารถและทรงรอบรู้อย่างลึกซึ้งในด้านภาษา วรรณคดี ศิลปศาสตร์ ทุกแขนง บทพระราชนิพนธ์อันทรงคุณค่าตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์จนถึงปัจจุบันมีจำนวนมากมายหลายรูปแบบทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง บทความวิชาการ สารคดี บทวิทยุ บทเพลง ปาฐกถา กวีนิพนธ์ต่าง ๆ เป็นต้นนั้น เน้นหลักฐานของพระอัจฉริยะอันเป็นเลิศและเป็นเครื่องแสดงให้เห็นเด่นชัดว่าทรงสนพระราชหฤทัยในด้านภาษาและหนังสือมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ อีกทั้งยังทรงมีพระทัยมุ่งมั่นในการใฝ่หาความรู้เสมอมา นอกจากนี้ยังทรงสามารถถ่ายทอดความรู้ทางอักษรศาสตร์ได้อย่างประณีตลึกซึ้งสมเป็นกวีศรีบรรณพิภพ ด้วยเหตุนี้จึงสมควรที่จะนำเสนอบทความอันเป็นการเผยแพร่ถึงพระอัจฉริยภาพและความสนพระทัยในด้านภาษา และหนังสือบางประการของพระองค์ท่าน เพื่อเป็นการเทอดพระเกียรติในวาระดิถีศุภมงคลที่ทรงเจริญพระชนมายุครบสามรอบพระนักษัตร

ถ้าจะกล่าวถึงพระอัจฉริยภาพทางด้านภาษา และหนังสือของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ นี้ ผู้เขียนไม่สามารถที่จะเขียนได้หมดทุกประการ เพราะมีมากเกินไปที่จะบรรยายในบทความสั้น ๆ คงจะต้องเขียนเป็นหนังสือเล่มใหญ่ทีเดียว ดังนั้นจึงขอสรุปประเด็นที่น่าสังเกตเด่นชัดบางประการ 3 ประเด็น คือ พระอัจฉริยภาพและความสนพระทัยในด้านภาษา ด้านหนังสือ และประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับห้องสมุด และในตอนท้ายขอเสนอข้อสังเกตบางประการที่น่าสนใจ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระปรีชาสามารถทางด้านภาษามาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ด้วยทรงสนพระราชหฤทัยในการเรียนภาษาไทย ซึ่งสังเกตได้จากข้อสอบเรียงความทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

“.....ท่านจึงแนะนำให้ข้าพเจ้าเรียนภาษาไทย ข้าพเจ้าก็ไม่ขัดข้อง ทางภาษานั้นข้าพเจ้าชอบแต่วิชาภาษาไทย...” (สวนจิตรลดา รวม : 2534. หน้า 5 หรือจากเรียงความเรื่อง “ถ้าข้าพเจ้ามีโอกาสไปศึกษาในมหาวิทยาลัย” ก็ทรงไว้ว่า

“ข้าพเจ้าสนใจในวิชาที่เกี่ยวกับภาษาไทย และภาษาต่างประเทศต่าง ๆ จึงคิดจะเข้าเรียนในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสอนภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่ข้าพเจ้าชอบ (เล่มเดียวกัน หน้า 66)

นอกจากนี้ จากบทความทางด้านภาษาไทยเรื่อง “การใช้สรรพนาม” หรือ เรื่อง “ภาษาไทยกับคนไทย” ก็ตามก็เป็นเครื่องยืนยันในความสนพระทัยในภาษาไทย ยิ่งหากได้อ่านบทพระราชนิพนธ์ทั้งหลายที่มีกา

* นฤมล รุจิพร, อ.บ., M.L.S. บรรณารักษ์งานหนังสือหายาก หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รวบรวมไว้ ซึ่งล่าสุดนี้พระสหายอักษรศาสตร์บัณฑิต
รุ่น 41 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รวบรวมบทพระ
ราชนิพนธ์ถวายในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ
ครบ 3 รอบเป็นเล่มใหญ่ ชื่อ “มณีนพลอยร้อยแสง”
ซึ่งมีบทพระราชนิพนธ์หลากหลายประเภท แต่ละ
ประเภทก็มีบทพระราชนิพนธ์จำนวนมาก ได้แก่

1. รัชการอง	39 เรื่อง
2. บทอวยพร	23 บท
3. ลักวาลลอนสด	4 บท(ครั้ง)
4. บทเพลง	38 เพลง
5. บทความเกี่ยวกับดนตรีไทย	8 เรื่อง
6. บทความเกี่ยวกับภาษา	4 เรื่อง
7. เรื่องความภาษาไทย	7 เรื่อง
8. บทพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ	6 เรื่อง
9. ปาฐกถาและพระราชดำรัส	9 เรื่อง
10. สารคดี	9 เรื่อง
11. พระราชนิพนธ์คำนำ	19 เรื่อง
12. ปกิณกะคดี	9 เรื่อง

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือไปจากภาษาไทยแล้ว
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ยังทรงสนพระทัยและทรงมีพระปรีชาญาณในภาษา
อื่นอีกด้วย ที่เห็นเด่นชัดก็คือภาษาบาลี โดยทรงสน
พระทัยในภาษาบาลีมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ดังได้
เคยรับสั่งประทานศาสตราจารย์วิสุทธิ บุษยกุล ไว้
ว่า “ทรงเริ่มสนพระทัยมาตั้งแต่เมื่อทรงจำความได้
เพราะทรงรู้สึกข้องพระทัยอยู่ว่าไม่สามารถเข้า
พระทัยบทสวดมนต์ภาษาบาลี ที่ทรงได้อินได้ฟัง
อยู่เป็นประจำ ทำให้ทรงมีพระประสงค์ที่จะศึกษา
ตั้งแต่นั้นมาจนทรงศึกษาจริงในระดับมัธยมปลาย
โดยมีอาจารย์กำชัย ทองหล่อ เป็นพระอาจารย์สอน
คนแรก รับสั่งว่าสนพระทัยวิชานี้มาก สามารถจำ
การแจกวิภคิต์เบื้องต้นที่สำคัญได้แทบทั้งหมด และ
เข้าพระทัยโครงสร้างและลักษณะทั่วไปของภาษา
บาลีมาตั้งแต่ครั้งนั้น” (วิสุทธิ บุษยกุล. “สุมหาบัณฑิต”
ในเจ้าฟ้ามหาจักรี สยามบรมราชกุมารี : 2530. หน้า

สำหรับพระอัจฉริยภาพในด้านภาษาบาลีนั้น
นอกจากจะทรงศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ซึ่ง
ต้องผ่านการสอบคัดเลือกข้อเขียนในภาษาบาลี
ภาษาสันสกฤต ภาษาอังกฤษ และการสอบสัมภาษณ์
แล้ว เมื่อทรงศึกษาก็ทรงสามารถอ่านคัมภีร์ยาก ๆ
ทั้งภาษาบาลีและสันสกฤต เช่น คัมภีร์ภควัทคีตา
คัมภีร์อุปนิษัทและพุทธจริต คัมภีร์สุตตนิบาต ใน
ด้านปกรณ์พิเศษได้ทรงอ่านมิลินทปัญหา และ
คัมภีร์วิสุทธิมรรค ที่เห็นเด่นชัดอันแสดงพระ
อัจฉริยภาพจนกระทั่งปราชญ์ในวงการภาษาบาลียกย่อง
ได้แก่พระราชนิพนธ์ที่เป็นพระราชวิจารณ์ คำแปล
จารึก ภาษาบาลีที่เรียกว่า จารึกวัดอโศการาม ซึ่งเคย
มีผู้แปลไว้แล้ว ได้ทรง訂คำแปลเดิมพร้อมทั้งทรง
เสนอคำแปลใหม่ และเหตุผลประกอบการแก้ไขไว้อย่าง
ชัดเจน จนनावอากาศเอก (พิเศษ) แยม ประพัฒน์-
ทอง ผู้ทรงคุณวุฒิทางภาษาบาลีได้สดุดีในพระ
ปรีชาญาณไว้ว่า

“บทพระราชนิพนธ์ที่ผู้เขียนได้อัญเชิญมานี้
เป็นส่วนที่ประกาศพระอัจฉริยคุณทางภาษาบาลี
ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ...อัญเชิญมาพอ
ให้ท่านผู้อ่านได้เห็นประจักษ์ในพระอัจฉริยคุณ
ของพระองค์ท่านว่า สูงส่งเพียงไร” (หนังสือรวม
พระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี : 2522) และนอกจากนี้หลังจาก
ทรงศึกษาครบหลักสูตรแล้ว ก็ได้ทรงทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ทศบาตรมีในพุทธศาสนาเถรวาท” ซึ่งเป็น
เครื่องแสดงพระปรีชาสามารถในเชิงการศึกษาวิเคราะห์
ความคิดในด้านพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง มีความ
ละเอียดและสมบูรณ์ของข้อมูลเนื้อหาและขั้นตอน
การวิเคราะห์ข้อมูลการวินิจฉัย และการชี้ขาดปัญหา
การเสนอแนวความคิดรวมทั้งการลำดับความคิดและ
ภาษาที่ชัดเจน จนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านได้
มีมติเป็นเอกฉันท์ ให้เป็นวิทยานิพนธ์ระดับ “ดีมาก”

ในส่วนของประเด็นด้าน “หนังสือ” สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ ทรงรักหนังสือและการอ่าน
เป็นอย่างยิ่ง จนใคร ๆ ในวังถวายพระนามพระองค์

ท่านว่า “หนอนหนังสือ” เหตุที่เป็นดังนั้นก็เนื่องมาจากเมื่อยังทรงพระเยาว์ไม่ทรงโปรดการประทับอยู่กับที่ ทำให้พระที่เสด็จต้องใช้วิธีการอ่านหนังสือที่มีเนื้อเรื่องยากสำหรับเด็กจะเข้าใจมาอ่านถวาย เพื่อให้ทรงฟังอยู่หนึ่ง ๆ ซึ่งแสดงถึงพระอัจฉริยภาพที่เกินเด็กในวัยเดียวกัน และเมื่อทรงอ่านหนังสือได้ก็จะทรงอ่านหนังสือทุกเล่มทุกเรื่องมากที่สุดเท่าที่จะทรงทำได้ และทรงโปรดหนังสือมากขนาดทรงเก็บเงินซื้อหนังสือด้วยพระองค์เองตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ แม้เมื่อทรงเป็นนิสิตคณะอักษรศาสตร์แล้วก็โปรดจะนำหนังสือมามากมายเต็มกระเป๋ใหญ่ จนทรงถูกล้อว่า “กระเป๋าสวมบัติพระคู่สี ก็ทรงมีรับสั่งว่า “อยู่ใกล้หนังสือแล้วอุ่นใจ” นอกจากนี้พระองค์ท่านจะทรงตื่นตื่นอยู่เสมอเมื่อพระสหายนำหนังสือดี ๆ มาอวด ซึ่งบางครั้งก็ทรงยืมและหากมีขายก็จะทรงซื้อด้วย แสดงว่าทรงรักหนังสืออย่างยิ่ง

หากได้อ่านบทพระราชนิพนธ์หลาย ๆ เล่ม แม้แต่ที่เป็นสารคดีเมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศทุกครั้งจะทรงกล่าวถึงว่า ทรงหนังสือเรื่องใดประกอบบ้าง หนึ่งในพระจริยวัตร จะต้องบรรยายถึงการอ่านหนังสือ เช่น จากหนังสือคินฟ้าใส (หน้า 61) ทรงเล่าว่า “ตื่นเร็วก็มีเวลาอ่านหนังสือนานหน่อย”

การที่ทรงโปรดหนังสือและการอ่านอย่างจริงจังก็เป็นเพราะทรงตระหนักแล้วว่าหนังสือเป็นทางไปสู่สรรพวิชาการความรู้ต่าง ๆ ที่จะทำให้ทรงรอบรู้กว้างขวาง ตลอดจนสามารถเข้าพระทัยในชีวิตและพฤติกรรมของคนต่างออกไป ดังทรงพระราชนิพนธ์บทร้อยกรองไว้ว่า

หนังสือนี้ มีมากมาย หลายชนิด

นำดวงจิต เร่งรี้น ขึ้นสดใส

ให้ความรู้ สำเร็จ บันเทิงใจ

ฉันจึงใฝ่ ใสมาน อ่านทุกวัน

มีวิชาหลายอย่างต่างจำพวก

ล้วนสะดวกค้นได้ให้สุขสันต์

วิชาการสรรพมาสารพัน

ชั่วชีวิตฉันอ่านได้ไม่เบื่อเลย

(สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาดัชนีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติสยามบรมราชกุมารี 2521, หน้า 125-6)

ในด้านความสนพระทัยเกี่ยวกับ “ห้องสมุด” เนื่องจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเป็นนักอ่านหนังสืออย่างยิ่ง แล้วยังทรงสะสมหนังสือด้วยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทรงเก็บเงินซื้อหนังสือด้วยพระองค์เองตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์มาโดยตลอด จะสังเกตได้ว่าเมื่อเสด็จต่างประเทศทุกครั้งมหารายการแวะเยี่ยมร้านหนังสือและเมื่อเสด็จกลับมามะทรงมีหนังสือกลับมาด้วยจำนวนมาก และทรงรวบรวมไว้ในห้องสมุดส่วนพระองค์จนในปัจจุบันนี้หนังสือส่วนพระองค์ ก็มีการจัดเลขหมู่และทำบัตรรายการไว้ทุกเล่มด้วยทรงเห็นความสำคัญของบัตรรายการ

นอกจากนี้แล้วพระราชกิจอื่น ๆ ที่แสดงความสนพระทัยเกี่ยวกับห้องสมุดเป็นอย่างยิ่งก็มีอีกหลายประการนับตั้งแต่ยังทรงศึกษาอยู่ที่โรงเรียนจิตรลดาได้ทรงดำรงตำแหน่งประธานห้องสมุด ทรงควบคุมบรรณารักษ์จัดและตั้งกฎเกณฑ์ห้องสมุด ทวหนังสือ ออกไปปรับและดูแลการจัดเก็บหนังสือซึ่งทรงรับสั่งว่าเป็นความภาคภูมิใจ และอยากให้งานในความรับผิดชอบเป็นไปได้อย่างดีที่สุด (จิตรลดา รวมใจ : 2534, หน้า 198) ซึ่งนับได้ว่าได้ทรงเริ่มสนพระทัยอย่างแท้จริง จนถึงกับทรงปฏิบัติงานห้องสมุดด้วยพระองค์เอง ในเวลาต่อมาก็ได้ทรงพระกรุณาฯ รับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ในพระราชูปถัมภ์เมื่อ พ.ศ. 2519 และเมื่อมีการเปิดประชุมสามัญประจำปี สมาคมฯ กราบบังคมทูลเชิญ ก็มักจะไม่ว่างด้วยทรงตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดนี้เอง

ตามที่ได้อ่านมาแล้วทั้งหมดนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งในพระอัจฉริยภาพและความสนพระทัยของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ซึ่งผู้เขียนขอเินมากล่าวซ้ำเพื่อเทอดพระเกียรติในฐานะที่ทรงเป็นทั้งรัตนกวีและปราชญ์ของประเทศไทยในยุคนี้

แท้จริง ซึ่งทำให้ผู้เขียนอดไม่ได้ที่จะรำลึกถึงองค์ปราชญ์อีกพระองค์หนึ่งซึ่งทรงเป็นผู้เห็นการณ์ไกล มีความคิดกว้างและลึกซึ้ง ทรงแสวงความรู้อยู่เสมอ ทรงอ่านมาก (กรมพระจันทบุรี...2474. หน้า (2) พระปฏิปทาของพระองค์เป็นอย่างจริยวัตรของผู้มีอหยาศัย สงบและใคร่ศึกษา...(สมุดลงนามถวายพระพรแด่ พระเจ้าพี่ยาเธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ ในวันรับพระราชทานพัดเปรียญ 2473...2473) องค์ปราชญ์พระองค์นี้ก็คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ องค์พระปิตามหัยกาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ นั่นเอง ต่อไปจะขอกล่าวถึงพระประวัติโดยสังเขปพอเพื่อให้ผู้อ่านได้สามารถเข้าใจ และเชื่อมโยงในด้านพระปรีชาสามารถของทั้งสองพระองค์พอสมควร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ลำดับที่ 12 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาอ่วม ประสูติในพระบรมมหาราชวังเมื่อวันที่ 8 จันทร เดือน 7 แรม 9 ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2417 ทรงพระนามว่า พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ากิตติยกรรวลักษณ (ตันราชสกุลกิตติยกร) ได้ทรงศึกษาภาษาไทยระดับประถมในสำนักพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เมื่อ พ.ศ. 2425 จากนั้นได้ทรงศึกษาภาษาอังกฤษขั้นต้นในสำนักครูรามสามิ จนถึง พ.ศ. 2426 จึงทรงศึกษาภาษาไทยระดับมัธยมต่อที่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ มีเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ซึ่งขณะนั้นยังไม่มียศบรรดาศักดิ์เป็นครูประจำพระองค์

เมื่อ พ.ศ. 2428 ได้ทรงผนวชเป็นสามเณร โดยมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ วัดบวรนิเวศเป็นพระอุปัชฌาย์ ประทับ ณ วัดบวรนิเวศ มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เป็นพระอภิบาล ทรงผนวชเป็นเวลา 20 วัน หลังจากนั้นก็ทรงเตรียมพระองค์

อยู่ประมาณเดือนเศษก็เสด็จไปทรงศึกษา ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยมีหม่อมเจ้าเพ็ญลดาวัลย์ เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ซึ่งขณะนั้นมีบรรดาศักดิ์เป็นขุนวิจิตรวรสาส์น ตามเสด็จไปสอนวิชาหนังสือไทยถวายด้วย ทรงสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยเบล์เลียล มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ในปี พ.ศ. 2437 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับราชการในกรมราชเลขาณการ ต่อมาในปี พ.ศ. 2438 จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ จนถึงปี พ.ศ. 2445 ได้ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตรวจและกรมสารบาณชี (กรมบัญชีกลาง) ซึ่งในปีนั้นทรงได้รับสถาปนาเป็นพระองค์เจ้าต่างกรม มีพระนามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นจันทบุรีนฤนาถ จากนั้นในปี พ.ศ. 2450 ทรงรับตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงพระคลังมหาสมบัติในปีต่อมา

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนขึ้นเป็นกรมหลวงและกรมพระตามลำดับ ด้วยทรงเห็นว่าพระเจ้าพี่ยาเธอ ทรงพระปรีชาสามารถในการจัดการกระทรวงพระคลังให้เจริญมาโดยตลอด

ในรัชกาลที่ 7 ทรงเป็นอธิบดีรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีพิจารณาวางระเบียบข้าราชการพลเรือน และนายกรัฐมนตรีรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนด้วย

จากพระประวัติดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ทรงพระปรีชาสามารถและทรงพระวิริยอุตสาหะในตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตั้งแต่ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศึกษาธิการ ที่ทรงวางหลักสูตรและกำหนด

วิชาในชั้นต่าง ๆ ใหม่จัดทำและพิมพ์แบบเรียนตำราใหม่ ๆ สำหรับนักเรียนและครู ออกพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ รวมทั้งตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังได้ทรงวางรูปแบบการศึกษาให้ทันสมัย เรียกว่า “โครงการศึกษา พ.ศ. 2441” มีการตั้งทุนเล่าเรียนหลวงให้ไปศึกษา ณ ต่างประเทศ และเมื่อทรงย้ายมาอยู่กรมสารบาณีย์ ก็ทรงพระอุสาหะทำราชการเต็มตามหน้าที่จนทรงได้รับสถาปนาเป็นพระองค์เจ้าต่างกรม นอกจากนี้ยังทรงพระปรีชาสามารถจนเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย เพราะทรงจัดบริหารราชการกระทรวงคลังให้เจริญ อย่างมีระบบทำให้รัฐบาลมั่นคงในฐานะทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงการคลัง

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือไปจากพระเกียรติประวัติดีเด่นในราชการแผ่นดินแล้ว พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถยังทรงมีพระปรีชาอย่างยิ่งในด้านอื่นอีก กล่าวคือทรงมีความรู้แตกฉานในภาษาบาลี ได้ทรงรับอำนวยการสร้างพระคัมภีร์ชั้นนอรรถกถาเป็นอันมากรวมทั้งพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์เพื่อเป็นฉบับพิมพ์ของประเทศไทย คัดลอกและแปลคัมภีร์รวมทั้งหนังสือภาษาบาลีเกี่ยวกับพุทธศาสนา การใช้ภาษาจากฉบับโบราณลงในสมุดกระดาดฝรั่ง เช่น พระบาทสุโพธลังการ, หนังสือสุโพธลังการเมตต์, จันทกุมารชาดก, จันทกุมารชาดก, สัทธัมมปิปป ไชติกา อัฐฐกถา มหานิทเทศ, ปัญญาชาดก, อภิธานศัพท์ (อส) และรกรวิภูวนกรรม (อจ) เป็นต้น ด้วยเหตุที่ทรงสนพระทัยศึกษาพระธรรมและภาษาบาลีมาเป็นเวลานานปีนี้เอง จึงทรงมีความรู้แตกฉานจนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชปรารภว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ น่าจะทรงทำปทานุกรรมภาษาบาลีแปลเป็นไทย ได้ทรงศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ด้วยพระวิริยอุตสาหะในยามว่างราชการมาอย่างสม่ำเสมอ จนสำเร็จในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หนังสือนี้ได้จัดพิมพ์

ครั้งแรกในวาระที่หม่อมหลวงบัว กิตติยากร มีชนมายุครบ 60 ปี ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2512 โดยพระบรมราชโองการโปรดเกล้าของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้พระอัจฉริยภาพทางด้านนี้ ก็ได้รับการยกย่องอีกครั้งโดยเสนาบดีที่มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานได้ยกย่องว่าทรงสามารถในภูมิรู้ทางภาษาบาลีถึงขั้นเปรียญ 5 ประโยค เป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพัดเปรียญเป็นเครื่องหมายพระเกียรติคุณในคราวตั้งเปรียญ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2473

ด้วยเหตุที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถทรงเป็นปราชญ์ทางอักษรศาสตร์ที่ทรงคุณลักษณะของบัณฑิต คือไม่ในการแสวงหาความรู้อยู่เสมอและทรงอ่านมาก ทำให้ทรงมีหนังสือส่วนพระองค์เป็นจำนวนมาก หนังสือส่วนพระองค์เหล่านี้มีคุณค่าสูงในด้านเนื้อหาสาระและการทำปกเย็บที่ประณีตสวยงามอย่างยิ่ง จัดเป็นหนังสือหายากถึงกว่าร้อยละ 80 ซึ่งส่วนใหญ่ของหนังสือภาษาไทยจะเป็นหนังสือในหมวดศาสนามากที่สุด หนังสือส่วนพระองค์เหล่านี้ มีคุณลักษณะเด่นทางด้านประวัติการครอบครองโดยที่หนังสือบรรณสิทธิ์ (บรรณสิทธิ์ของกรมพระจันทบุรีนฤนาถทรงใช้พระนามเดิม “กิตติยากร วรลักษณ์” เขียนแล้วข้ามเป็นรูปตะขบ ด้านบนมีข้อความว่า “สุวิชาโน ภว โหติ”) ลายมือผู้แต่ง ซึ่งเขียนถวายหนังสือแด่กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ลายพระหัตถ์ขององค์เจ้าของหนังสือ (มักเป็นข้อความอธิบายสอดแทรก) ส่วนหนึ่งของหนังสือส่วนพระองค์นี้พระโอรสและพระธิดาในพระองค์ท่านได้ประทานให้แก่หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียนแก่นักศึกษารุ่นหลัง และเป็นอนุสรณ์ถึงพระองค์ท่านต่อไปด้วย ขณะนี้หนังสือส่วนพระองค์ของหอสมุดกลาง ได้จัดให้บริการที่ห้องกรมพระจันทบุรี-

นฤมล ชั้น 2 ทางปีกขวาของอาคารมหาธีรราชานุสรณ์
สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากที่ได้ค้นคว้าศึกษาพระประวัติขององค์ปราชญ์
ทางอักษรศาสตร์ทั้งสองพระองค์นี้แล้ว ทำให้สังเกตเห็น
ได้อย่างชัดเจนในพระปรีชาสามารถ พระคุณ
ลักษณะบางประการขององค์สมเด็จพระพุทธนเรนทร
สุตาฯ สยามบรมราชกุมารีนั่นก็อาจกล่าวได้ว่า ทรง
สืบสายมาจากองค์พระปิตามหัยกาทอย่างแน่นแฟ้นในฐานะ

องค์พระปนัดดาของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ
จันทบุรีนฤมล เพราะทั้งสองพระองค์ทรงเป็นบัณฑิต
ที่สนใจใฝ่แสวงหาความรู้ สนพระทัยในด้านอักษร
ศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาบาลี เช่นเดียวกัน
ทรงมีพระคุณธรรมในด้านความเมตตา สงบ เยือกเย็น
ทรงถือประโยชน์ของมหาชนเป็นที่ตั้ง ฯลฯ เป็นต้น
จนทั้งสองพระองค์ได้รับการยกย่องให้ทรงเป็นปราชญ์
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมควรที่สุดที่จะเผยแพร่พระ
เกียรติคุณให้ปรากฏสืบไป

บรรณานุกรม

บทพระราชนิพนธ์

เทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาจักรีฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. กิ่นฟ้าใส. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสมเด็จพระ

เทพรัตนราชสุดาฯ : ธนาคารไทยพาณิชย์, 2532.

_____ . มณีพลอยร้อยแสง : รวมบทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ : เหรียญทองการพิมพ์, 2533.

เอกสารอื่น ๆ

จันทบุรีนฤนาถ, กรมพระ. ปทานุกรมบาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระบรมวงศ์เธอกรมพระ-

จันทบุรีนฤนาถ. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิwap, 2513.

เจ้าฟ้ามหาจักรี สยามบรมราชกุมารี. (กรุงเทพฯ) : สมาคมนิสิตเก่าอักษรศาสตร์ จุฬาฯ, 2530.

นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 26 มีนาคม-9 เมษายน

2534 ณ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

บรรณานุกรมหนังสือภาษาไทยส่วนพระองค์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (กรุงเทพฯ) :

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534

พระคลังมหาสมบัติ, กระทรวง. กรมพระจันทบุรี (เมื่อดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลัง).

พระนคร, 2474.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติสยามบรมราชกุมารี.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นิยมกิจ, 2525.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับการอนุรักษ์มรดกไทย. (กรุงเทพฯ) : ศูนย์-

วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2532.

สมุดลงนามถวายพระพรแด่พระเจ้าพี่นางเธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถในวันรับพระราชทานพัดเปรียญ

2473 ในวันรับบทเรียนที่เป็นฆราวาส. 2473 (เอกสารต้นฉบับตัวเขียน)

3 รอบจิตรลดารวมใจ. กรุงเทพฯ : ธนาคารทหารไทย จำกัด, 2534.

การอภิปรายเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

เบญจา รุ่งเรืองศิลป์*

การอภิปรายเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จัดโดยสถาบันวิทยบริการ ร่วมกับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ณ ห้องประชุมศูนย์สารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันจันทร์ที่ 8 เมษายน 2534 เวลา 13.00-16.00 น.

ผู้อภิปราย ศ.คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต
 ผศ.ดร.บุษกร กาญจนจรี

ผู้ดำเนินการอภิปราย ดร.พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธี

ที่ปรึกษากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
อาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นักเขียนและอดีตหัวหน้าฝ่ายวารสารสำนัก
นักเอกสารสนเทศ ศูนย์เอกสารประเทศไทย
สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้อำนวยการสถาบันวิทยบริการ รศ.ดร.ประจักษ์
ยี่-ภูมิเวช ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน
การอภิปรายครั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่สถาบันวิทย
บริการและสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ร่วม
กันจัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองในวโรกาสที่สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเจริญพระชนมายุ 36 พรรษา
ในวันที่ 2 เมษายน ศกนี้ ด้วยตระหนักถึงพระจริยวัตร
อันงดงาม และพระปรีชาญาณในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะ
ทางด้านวรรณศิลป์ ดังปรากฏงานพระราช

นิพนธ์มากมาย และเพื่อเป็นการน้อมถวายความจง
รักภักดีต่อพระองค์ ผู้เข้าร่วมการฟังการอภิปรายใน
วันนี้ ประกอบด้วยผู้บริหารห้องสมุดสถาบันอุดม
ศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน อาจารย์ บรรณารักษ์
นักเอกสารสนเทศ กรรมการสมาคมห้องสมุดฯ
นิสิตนักศึกษาและผู้สนใจอื่น ๆ มากมาย จำนวน
150 ท่าน นอกจากนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก
บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ อาทิเช่น ศูนย์หนังสือจุฬา
บ้านทวาทศิน โดยเฉพาะท่านวิทยากร ที่ได้กรุณา

*สรุปความและเรียบเรียงจากเทปบันทึกเสียง โดย นางเบญจา รุ่งเรืองศิลป์ บรรณารักษ์งานสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง
หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สละเวลามารายาย บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว
ขอเรียนเชิญประธานกล่าวเปิดการอภิปรายครั้งนี้ด้วย
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ผศ.พญ.พรรณนีย์ บุญยัษฐิติ
ประธานพิธีเปิดการอภิปราย กล่าวเปิดการอภิปราย

จากการรายงานของประธานคณะกรรมการ
ดำเนินงาน ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของงาน เพื่อ
เป็นกิจกรรมร่วมเฉลิมฉลองในวโรกาสที่สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเจริญพระชนมายุ 36
พรรษา นั้น จะเห็นได้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งพลก
นิกรทุกกลุ่มอาชีพ ต่างร่วมกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ
โดยทั่วหน้า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีความซาบซึ้ง
ในพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างดี นับตั้งแต่ได้เสด็จ
เข้ามาทรงศึกษา และถือพระองค์เสมือนสมาชิก
หนึ่งของจุฬาฯ โดยทรงร่วมในกิจกรรมของมหา
วิทยาลัยมิได้เว้นเสมอมา หลายหน่วยงานของจุฬาฯ
ได้ร่วมกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติตามวาระและโอกาส
ต่าง ๆ เมื่อได้รับทราบว่ายสถาบันวิทยบริการ ร่วม
กับสมาคมห้องสมุดฯ จัดงานอภิปรายนี้ เพื่อเป็นราช
สักการะนั้นก็รู้สึกยินดี และถือโอกาสนี้ร่วมแสดง
ความจงรักภักดีถวายพระองค์ท่านด้วย บัดนี้ได้
โอกาสอันเป็นมงคล ขอเปิดการอภิปรายและขอ
อำนวยการให้ท่านครั้งนี้ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
และประสบความสำเร็จสมดังเจตนารมณ์ของคณะ
กรรมการทุกประการ

ดร.พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ : สวัสดีค่ะ ท่านผู้มีเกียรติ
ทุกท่าน ขอต้อนรับเข้าสู่การอภิปรายเฉลิมพระเกียรติ
และขอแนะนำผู้ร่วมอภิปรายดังนี้ ท่านแรกเป็นอดีต
หัวหน้านายตำรวจราชสำนัก มีความคุ้นเคยกับสม
เด็จพระเทพฯ มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ท่านเป็น
นักเขียนมีชื่อ ท่านคือ พล.ต.อ.วชิษฐ เดชกุญชร
ต่อมาท่านเป็นผู้บุกเบิกในวงการวิชาชีพบรรณารักษ
อดีตนายกสมาคมห้องสมุดฯ ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษา
ของกรมวิชาการ เป็นผู้รับพระราชดำริต่าง ๆ เกี่ยว
กับกิจการห้องสมุด เคยถวายพระอักษรในวิชา

บรรณารักษศาสตร์ ตั้งแต่ทรงศึกษาอยู่ที่คณะอักษร
ศาสตร์ ท่านคือ ศ.คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ท่าน
สุดท้าย คงได้เห็นท่านผ่านสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ
ท่านเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของสมเด็จพระเทพฯ
ขณะที่ทรงศึกษาอยู่ ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ
ผศ.ดร.บุษกร กาญจนจรัส

พล.ต.อ.วชิษฐ เดชกุญชร : ขอขอบคุณที่กรุณา
ให้เกียรติมาพบกับท่านทั้งหลาย จากหัวข้อการอภิปราย
ความประทับใจในพระราชจริยวัตรนั้นพูดได้ แต่ด้าน
ปรัชญาทางวรรณศิลป์ คงต้องออกตัวไว้ก่อน ทั้ง ๆ
ที่มีความสนใจในพระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่าน
แต่เป็นคนเขียนหนังสือเวลาอ่านจึงมีน้อย มีหนังสือ
พระราชนิพนธ์ของทูลกระหม่อมทุกเล่ม อ่านจริง ๆ
ไม่กี่เล่ม เพียงแต่อ่านผ่าน ๆ เพื่อให้เกิดความภูมิใจ
ที่ได้เป็นเจ้าของบ้าง และขออนุญาตใช้สรรพนาม
แทนพระองค์ว่า ทูลกระหม่อมเพราะเรียกอย่างนี้
มาตั้งแต่เด็กคำบรรพ์ ในเรื่องความประทับใจ ได้เข้า
เฝ้าตั้งแต่ทรงพระเยาว์ เพราะมีหน้าที่เกี่ยวกับราช
สำนัก เกี่ยวข้องตั้งแต่ก่อนมีรับราชการ คือ ตั้งแต่
พ.ศ. 2510 สิ่งที่ทำให้พวกเรารักทูลกระหม่อม ก็คือ
ความเป็นกันเอง ความเป็นคนธรรมดา ซึ่งได้ประ
จักษ์ตั้งแต่โอกาสแรกที่ได้เฝ้า ทูลกระหม่อมเป็นผู้
ที่พร้อมที่จะเข้าใจคนอื่น และได้พิสูจน์ด้วยพระจริยวัตร
ผู้ที่ไม่สันหัด ไม่คุ้นเคยกับราชสำนัก มักจะมีความ
วิตกกังวลจะทำอะไรผิด แต่พระองค์ท่านทรงสามารถ
ทำให้ความเป็นของเราเป็นเรื่องปกติธรรมดา และ
ทำให้เราสบายใจได้ในเวลาอันรวดเร็ว เป็นเครื่อง
ส่อให้เห็นว่าพระองค์ตระหนักในความเป็นมนุษย์
ของผู้อื่น และพร้อมจะเข้าพระทัยในธรรมชาติของ
ผู้อื่น ทรงพร้อมที่จะพระราชทานอภัยในเมื่อทำ
อะไรผิด ผมคิดว่าเป็นสมบัติที่สำคัญยิ่งของคุณ
ซึ่งมากมายเป็นนักเขียน และกลายเป็นผู้มีส่วนในกา
รับรู้ทุกข์สุขของชาวบ้าน ผมเป็นตำรวจราชสำนัก
ขนบธรรมเนียมบังคับเราอยู่ว่าพระองค์เป็นผู้หญิง

เราเป็นผู้ชาย แต่ทูลกระหม่อมได้ทรงทำลายเครื่องกีดกันเหล่านั้น เพราะเหตุว่าขณะทรงหนังสือที่โรงเรียนจิตรลดา หรือแม้แต่จุฬาฯ และเมื่อเสด็จแปรพระราชฐาน ก็เคยได้เล่นฟุตบอลกับทูลกระหม่อม ความรู้สึกในประเพณีเดิมที่ว่า ข้าราชการผู้ชายฝ่ายหน้าจะต้องอยู่ห่างไกล ห้ามคลุกคลีใกล้ชิดนั้นค่อย ๆ ลดลง จนไม่มีเหลือ การตามเสด็จจึงเป็นไปอย่างใกล้ชิด เป็นโอกาสได้เข้าใจอุปนิสัยทูลกระหม่อมมากขึ้น ผมอยู่ในตำแหน่งตำราจราชสำนักมา 12 ปี ได้ตามเสด็จต่างประเทศด้วย เมื่อ พ.ศ. 2516 ทูลกระหม่อมได้ทรงปฏิบัติภารกิจแทนพระเจ้าอยู่หัว

ในงานพระบรมศพของพระเจ้าแผ่นดินสวีเดน และงานราชาภิเษก นอกจากจะต้องถวายความปลอดภัยแล้ว ยังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ อีก ซึ่งหน้าที่ที่ภูมิใจคือเลือกหนังสือถวาย ทูลกระหม่อมทรงสนพระทัยหนังสือตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ จะแสดงไปที่ไหนก็ตาม มักจะแสดงไปร้านหนังสือ ครั้งหนึ่งที่อังกฤษ ร้านหนังสือหน้าพิพิธภัณฑ์ที่ลอนดอน เจ้าของร้านถามเอา คือ หลังจากเลือกหนังสือถวายกองใหญ่แล้ว เจ้าของร้านบอกว่าหนังสือนี้ยังไม่ขาย พวกเรามารู้ภายหลังจากทูลกระหม่อมว่า เป็นอุบายรับหนังสือที่ใช้แล้วมาขายต่อ ในด้านวรรณศิลป์ ผมไม่ใช่หมอดู แต่รู้ตั้งแต่ต้นว่าในที่สุดจะต้องเป็นนักเขียน เพราะมีคุณสมบัติ คือ เป็นนักอ่าน นักบันทึก คนที่ได้เฝ้าใกล้ชิดจะเห็นว่าหนังสืออยู่ใกล้ ๆ เสมอ เรารู้ว่าตัวของขวัญอย่างหนึ่งที่พวกเรามักไปหามาถวายก็คือ

หนังสือ โดยมากมักพบอยู่เนื่อง ๆ ว่าที่ต้นดันไปหามา ทูลกระหม่อมมีอยู่แล้วทุกที่ ครั้งหนึ่งผมถวายหนังสือภาษาไทยภาคอีสาน พบว่าทรงมีแล้ว และพระราชทานกลับคืนมาให้พร้อมลายพระหัตถ์ว่ามีแล้ว ทำให้หนังสือนี้มีค่าสำหรับผมมาก ที่ว่าทรงเป็นนักบันทึก จะเห็นได้จากภาพยนตร์พระราชกรณียกิจ ทรงจดอยู่ตลอดเวลาเพราะฉะนั้นนอกเหนือจากความรู้ที่ทรงอ่าน ก็ได้จากการจดจำ ช่างสังเกตเป็นอีกส่วนหนึ่ง ในบรรดาพระราชนิพนธ์ที่ผมมี หนังสือวันวารี เป็นหนังสือสมัยทรงศึกษาที่โรงเรียนจิตรลดา ในปี 2511 จัดทำโดยนักเรียนชั้นประถมรุ่นของท่านอ่านกันจริง ๆ แล้ว เกือบจะเป็นพระราชนิพนธ์ทั้งเล่ม ทรงใช้นามปากกาถ้าไม่ใช่สิริธร ก็กลั่นกระโทบผึ่ง มีกลอนที่สะท้อนพระอารมณ์ขันด้วย

ศ.คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต : สวัสดิ์ท่านผู้ฟัง แม้จะไม่ได้เฝ้าบอก แต่ว่าพระองค์ทรงทราบไว้ในใจฉันมีอะไร และก็ทรงพระกรุณาเรียกใช้อย่างถูกต้อง ทำให้สนองพระราชประสงค์อย่างมากในเรื่องเกี่ยวกับการอ่านและห้องสมุด เคยถวายพระอักษรเพียงชั่วโมงเดียว แนะนำเรื่องการใช้ห้องสมุด ในขณะทรงพระเยาว์อยู่ในชั้นอนุบาล คุณหญิงทัศนีย์ ได้ขอให้ดิฉันไปช่วยจัดห้องสมุดโรงเรียนจิตรลดา ได้มีโอกาสถวายคำแนะนำแก่ทูลกระหม่อมทุกพระองค์ที่ลงมาเรียนที่โรงเรียนจิตรลดา ซึ่งนานมาก... มาได้เฝ้าอีกครั้ง เมื่อเสด็จไปสวีเดน พระองค์รับสั่งจำได้ ซึ่งทำให้ประทับใจมากที่สุดที่ทรงจำได้แม่นเฝ้าสำหรับสมาคมห้องสมุด ก็ทรงรับอุปถัมภ์ตั้งแต่แรก ทรงสนพระทัยในกิจการห้องสมุด ที่ประทับใจอีกก็คือ มีพระทัยอันอ่อนโยน มีโครงการต่าง ๆ มากมายที่ทรงรับดำเนินงาน เมื่อเสด็จไปที่ใด จะต้องดูเสมอว่ามีห้องสมุดหรือไม่ ในระยะหลังจะทรงนำหนังสือไปพระราชทานด้วย และได้ทรงสังเกตว่าเด็กทั่วไปมักจะไม่ค่อยอ่านหนังสือ ต้องมีการชักชวน ทรงมีความรู้สึกละเอียดอ่อนมาก ที่จะให้เกิดความรู้ มีปัญญา

ด้วยพระเมตตากรุณาทรงเป็นองค์ที่ปรึกษาโครงการ
สาธารณกรณโดยพระราชประสงค์ในสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ทรงตระหนักถึงโอกาสของเด็กและผู้ใหญ่ที่
อยู่ห่างไกลความเจริญ ไม่มีหนังสืออ่าน เมื่อครั้งที่
ได้ไปสนองพระราชประสงค์จัดการปรับปรุงห้อง
สมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้านั้น พระ
องค์มีรับสั่งให้ทางโรงเรียนคอยดูแล เมื่อไปทำห้อง
สมุดโรงเรียนบ้านดิสั่ง จ.ลพบุรี พระองค์ก็มีพระ
กังวลว่าจะลำบากหรือไม่ นี่คือน้ำพระทัยเมตตาที่
หาได้ยากยิ่ง...ทรงอดทน ไม่เหน็ดเหนื่อย ไม่แสดง
ให้คนที่รับเสด็จไม่สบายใจ แม้ว่าจะไม่จำเป็นที่จะ
ต้องตรากตรำพระวรกายเช่นนั้น ก็มีได้คำนึงถึง
สำหรับการอ่านตามที่นักวิชาการทางการอ่าน จัด
ระดับขั้นการอ่านเอาไว้ว่า พระองค์ได้เข้าสู่ระดับ
สูงสุดคือ การอ่านสังเคราะห์ ทรงอ่านในสิ่งที่ยาก
ขึ้น ๆ ไป เช่น ภาษาบาลี ทรงปรารถนาจะศึกษา
ให้ได้เพราะข้อพระทัยที่ฟังพระสวดไม่รู้เรื่อง ตลอด
จนภาษาสันสกฤตโบราณ จารึกโบราณ ก็ทรงอ่าน
อย่างคล่องแคล่วเข้าใจ ในปฏิญาณพันธ์ คุชฎีบัณฑิต
เกี่ยวกับการเรียนภาษาไทย พระองค์ได้เสนอวิธี
ทดลองหลายอย่าง เพื่อส่งเสริมการอ่าน

ผศ.ดร.บุษกร กาญจนจารี : เมื่อคุณพิมพ์รำไพ คิด
ต่อให้มาพูดเรื่องพระปรีชาญาณทางด้านวรรณศิลป์
ดิฉันได้ตอบปฏิเสธไป เพราะไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านนี้
ยิ่งได้ทราบว่ามีผู้เข้าฟังเป็นใครบ้าง รู้สึกว่าจะรับปาก
ผิดเสียแล้ว ที่จะมาพูดเรื่องหนังสือให้ผู้เชี่ยวชาญฟัง
วิทยากรทั้ง 2 ท่านที่ผ่านมา ค้นเคยกับพระองค์ท่าน
ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ แต่ดิฉันเริ่มที่คณะอักษรศาสตร์
ทรงทราบว่าสิ้นพระทัยในการทรงหนังสือมาก เวลาที่
เราถวายรายชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากที่เคยบรรยาย
ในห้อง ปรากฏว่าหนังสือที่เราถวายนั้นมากกว่าครึ่ง
ที่พระองค์ทรงมีแล้ว ถ้าเทียบพระชนม์ตอนนั้น นับ
ได้ว่าทรงหนังสือมากกว่าเด็กปกติ เมื่อบรรยาย
ประวัติศาสตร์ พระราชพงศาวดารต่าง ๆ พระองค์

ทรงสามารถหยิบยกตัวอย่างมาอธิบายได้ และทรง
มีความตื่นเต้นมาก หากใครเอาหนังสือที่หายากหรือ
ใหม่มาวาด บ้างก็ทรงขอยืมหรือทรงฝากซื้อ เวล
ตื่นเต้นพระเนตรจะเป็นประกาย เมื่อเสด็จมามหา
วิทยาลัย ทรงมีกระเป๋าบิโอบใหญ่ ทรงนำหนังสือม
มาก บางที 10 กว่าเล่มขึ้นไป ซึ่งไม่ใช่หนังสือที่ท
มีเรียนในวันนั้นเลย ทรงพระราชดำเนินจนพระอง
เอียง ทรงอุ้มกระเป๋านั้นเองหรือสะพาย ก็เคยล
พระองค์ว่าเป็นสมบัติพระสุลิต และทูลถามว่าทำไ
ทูลกระหม่อมนำหนังสือมามากมาย พระองค์
บอกว่าเอามาเผื่อไว้ก่อน อยู่ใกล้หนังสือแล้วอุ่นไ
ในเวลาต่อมาพระองค์ทรงมีโอกาสทอดความส
พระทัยด้านหนังสือให้แก่เยาวชนต่าง ๆ ไม่ว่าจ
เสด็จไปที่ใดเมื่อมีโรงเรียน จะทรงแนะนำหนังสือ
ที่ควรมีไว้ก่อน ถ้าโรงเรียนไม่มีงบประมาณ ก็
พระราชทานหนังสือมาให้ ทางด้านการเขียนหนังสือ
ทรงเคยรับสั่งว่า เด็กสมัยนี้การแสดงออกด้วยอักข
ไม่ค่อยมี ถ้าให้เล่าอะไร มักจะเล่าไม่ได้ ไม่ปะติด
ปะต่อกัน รู้จักแต่ง ๆ กา ๆ มีพระราชประสงค์
คนรู้จักถ่ายทอดความคิดหรือความรู้สึกเป็นตัวหนังสือ
เพื่อให้สื่อความหมาย เคยมีรับสั่งให้นักเรียนไปที่
แดนเนรมิต แล้วเขียนรายงานวิชาการ ไม่ใช่ส่ง
ครูโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบตรวจเท่า
ให้ครูทำรายงานมาถวายด้วย เพื่อดูว่านักเรียนเท
นั้นมีความสามารถในการเขียนอย่างไร จากการ
พระราชกรณียกิจมากมาย แต่ก็ยังโปรดการซื้อหนังสือ
ได้ทรงขอรายชื่อหนังสือใหม่ ๆ เข้าไปทอดพระเน
เล่มไหนสนใจก็จะสั่งซื้อเป็น 2 ประเภทคือ หนังสือ
วิชาการที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่คือองค์อำนาจการก
วิชาประวัติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยฯ อีกประเภ
คือ หนังสือที่มีคุณค่าหลากหลาย เมื่อมีพระชัน
มากขึ้น ทรงอ่านหนังสือแล้วก็ทรงวิจารณ์ด้วย
ตัวอย่างภาพยนตร์จีนเรื่องมังกรหยกในโทรทัศน์
เมื่อได้ทอดพระเนตรแล้ว ก็มีรับสั่งให้หาดนฉบับ

เป็นภาษาจีน ซึ่งพระองค์ทรงรับสั่งภาษาจีนมากขึ้น แล้ว เมื่อครั้งเสด็จไปประเทศจีน ก็ทรงมีความภาคภูมิใจที่ไทยได้ติดต่อกับเขาเป็นภาษาจีน ครั้งล่าสุดนี้ไม่ใช่สามก็ได้ ย้อนไปหนังสือมังกรหยก เมื่อได้ทรงหนังสือแล้ว ก็บอกว่าต้นฉบับมีปรัชญาลึกซึ้งมาก ซึ่งในภาพยนตร์ทำไม่ได้ แต่ก็ทรงเข้าพระทัยว่าเพราะเหตุใด ที่คุณวิชฐะพูดว่าเสด็จไปสวีเดน และไปถูกร้านหนังสือดั้นนั้น รู้สึกว่าเจ้าของร้านจะแก้ตัวแล้ว เมื่อมกราคมปีนี้ได้เสด็จไปอีก เจ้าของร้านได้ถวายหนังสือฟรี คงจะจำได้ว่าเคยทำอะไรไว้ เวลาที่พระองค์จะเสด็จต่างประเทศ จะต้องเตรียมหมายกำหนดการ สืบดูว่าประเทศที่จะไปนี้มีสำนักพิมพ์หรือไม่ ไม่ว่าหมายกำหนดการจะแน่นหนาอย่างไรก็ตาม ก็จะต้องแทรกหมายส่วนพระองค์เข้าไป เวลาที่ข้อบ่งชี้ก็หมายถึงทรงซื้อหนังสือ ก่อนที่จะเสด็จไปอังกฤษเมื่อมกราคมปีนี้ ก็ได้เตรียมรายชื่อหนังสือที่จะไปซื้อ เรียกได้ว่า ท่านสะสมหนังสือจริง ๆ นักสะสมหนังสือบางท่านจะนิยมหนังสือเก่าโบราณ มีประวัติ มีลายเซ็นต้นหนังสือที่หายาก หนังสือประเภทเหล่านี้พระองค์จะไม่สะสม ทรงสนพระทัยในเนื้อหาไม่ผูกติดว่าเป็นหนังสือของใคร

พ.ต.อ.วิษณุ เสงี่ยมบุตร : เมื่อได้ฟังการอภิปรายแล้ว ผมได้เกิดปัญญขึ้นมากมายเรื่องเจ้าของร้านหนังสือที่ลอนดอน ถ้ามีใครคุยกันถึงเรื่องนี้ ผมต้องเอียนออกไปทุกคราว ก็คงจะถึงหูเขาจนได้ เพราะร้านนั้นมีคนสนใจ ประวัติศาสตร์ไปอุดหนุนกันบ่อย ๆ เรื่องความเมตตาเพื่อนมนุษย์ของทูลกระหม่อมมีมาก รวมทั้งทรงเมตตาสัตว์มาก ทูลกระหม่อมทรงจับสัตว์ได้ทุกประเภท ครั้งหนึ่งเสด็จพระราชดำเนินทรงชายฝั่งตะวันตกโดยทางเรือ ที่ชายหาดมีปลิงทะเลเยอะมาก สีดำ ๆ ทูลกระหม่อมทรงจับ และพระราชทานคนที่ไม่ชอบ เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินภาคอีสาน ประทับอยู่ที่เขื่อนน้ำพรม ที่ต้น

ทับทิมหน้าพระตำหนักมีแมลงปีกแข็ง ก็ทรงคว้าเลย พระพี่เลี้ยงคุมผมว่า เห็นอย่างนี้ต้องห้าม ประเดี๋ยวจับเรื่อยไป ที่นราธิวาสก็มีชาวบ้านถวาย พระองค์เอาไว้และพระราชทานว่า อินทรเทพ ซึ่งเป็นสมญาเรียกขานตำรวจในราชสำนัก พระจริยวัตรหนึ่งที่ทรงปฏิบัติอยู่ คือ ทรงมีสมาธิ อันที่จริงเริ่มต้นโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผมไม่ทราบมาก่อนเลยว่าทรงสมาธิ จนเสด็จไปหัวหิน มีการถวายพระยาอาหารค่ำที่บ้านของ คุณพูลเพิ่ม ไกรฤกษ์ วันนั้นเป็นวันพระ ผมถือศีล 8 ไม่กินข้าวเย็น ไม่ร้องรำทำเพลง ไม่ดูการละเล่น ขับร้อง ปรากฏว่าที่บ้านคุณพูลเพิ่ม มีดนตรีไทย ผมเลยปลีกตัวไปชายหาด รุ่งขึ้นทรงมีรับสั่งถามว่า เมื่อคืนหายไปไหน ก็กราบบังคมทูลให้ทราบ ในขณะนั้นทูลกระหม่อมพระชันษายังน้อย ผมนึกไม่ถึงว่าจะรับสั่งอย่างนั้นว่า ทำไมไม่ใช่ดนตรีเป็นสมาธิ ผมถึงนึกขึ้นได้ว่าสมาธิอยู่ที่เรา ไม่ใช่อยู่ที่คนอื่น แม้ว่าเราจะทรงมีพระเมตตาเพียงไหนก็ตาม ทรงมีสมาธิอย่างไรก็ตาม ผมว่าทูลกระหม่อมก็ทรงเหมือน ๆ พวกเรา มีความเหนียวแน่นมาก ก็อยากจะขอบอกว่า หากทำอะไรให้ทูลกระหม่อมเหนียวแน่นลง ก็จะเป็นกุศล และเมื่อทรงมีเวลามากกว่านี้ จะได้ทรงมีเวลาได้อย่างกว้างขวางในงานพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ

ศจ.คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต : พูดถึงเรื่องสัตว์ มีสัตว์ชนิดหนึ่งที่น่าเกลียด ไม่มีใครกล้าเอ๋ย เพราะไม่เป็นมงคล พระองค์ก็พระราชทานนามเรียกว่า คุณคุณ ในฐานะที่พวกเราคุ้นเคยกับหนังสือ ก็ขอแนะนำรวมพระราชนิพนธ์ที่ดีที่สุดเล่มหนึ่ง คือ มณีพลอยร้อยแสง ดินันได้ไปตั้งชื่อใหม่ว่าเป็นเพชรอัญมณีอันดีเยี่ยม เพราะว่าได้ทั้งจินตนาการและประสบการณ์ ความคิดเห็น ความรู้ภาษาไทยอันดีเลิศ นักเขียนที่ตีพิเศษนั้น นอกจากจะให้แค้นคิดแล้ว ในแง่ของสะเทือนอารมณ์ มีมากที่สุด ส่วนพระ

อารมณ์ขันนั้นมีฟุ่มเฟือย ที่ประทับใจคือ จากหนังสือทัศนะจากอินเดีย ในตอนหนึ่งได้กล่าวว่า ไปทเวสสถานที่มีรูปพระนารายณ์ปางอวตาร ชิ้นส่วนหนึ่งได้หักไป ผู้นำเสด็จได้บอกว่ามุสลิมมาทำลาย พระองค์ก็ใส่แว่นเล็บไว้ในหนังสือว่า ฉันว่าไม่ใช่หรอก ถ้ามุสลิมจริงคงตีหมู่แตกไปทั้งตัวแล้ว ส่วนภาพสลักจากกามสูตร พระองค์ทรงอธิบายว่าเป็นการอธิบายวิถีชีวิตของชาวอินเดีย ความสนพระทัยทำให้พระองค์มีห้องสมุดส่วนพระองค์เกิดขึ้น พระราชประสงค์ที่เกี่ยวกับห้องสมุด และขอฝากไว้บรรณารักษ์คืออยากให้ห้องสมุดทุกแห่งมีหนังสือครบถ้วน และดี โดยเฉพาะห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในถิ่นทุรกันดาร มหาวิทยาลัยหลายแห่งก็พยายามออกไปช่วยห้องสมุดเล็ก ๆ ในภูมิภาคพระองค์ก็ทรงชมเชยว่าบรรณารักษ์จัดได้เรียบร้อย แต่ท่านยังไม่สนใจอ่านจะอย่างไรดี เราต้องช่วยกันส่งเสริม พระองค์ทรงสนพระทัยในข้อมูลข่าวสารมาก แม้แต่เรื่องการสื่อสารข้อมูลด้วยดาวเทียมก็เคยเสด็จไปศึกษาด้วยพระองค์เองที่เอไอที.

ดร.พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ : ขอเรียนเพิ่มเติมนิดหนึ่งเกี่ยวกับห้องสมุดส่วนพระองค์ คือ ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าเมื่อต้นเดือนมีนาคมนี้เอง ก็ได้เสด็จพระราช

ดำเนินพาชมห้องสมุดส่วนพระองค์ ปรากฏว่ามีหนังสือมาก ต้องแยกหนังสือหมวด 500 และ 600 ไปไว้ที่อาคารชัยพัฒนาในสวนจิตรลดาตัวเอง มีบรรณารักษ์ดูแลท่านหนึ่ง นอกเหนือจากคุณศศิวงศ์ได้พูดคุยกับบรรณารักษ์ทราบว่ามีมีการย้ายหนังสือทั้งหมดมารวมไว้ที่อาคารชัยพัฒนาแล้ว ก็จะสามารถรับการขยายได้เพียง 2 ปี เท่านั้นก็จะเต็ม คงจะนึกภาพออกว่าทรงมีมากมายเพียงใด และการระบบหมู่หนังสือในห้องสมุดกำลังเปลี่ยนจากดิโอเป็น L.C. ผศ.ดร.บุษกร กาญจนจारी : ขอขอบคุณที่ได้มีการประชาสัมพันธ์หนังสือมีพลอยร้อยแสงราคาเล่มละ 500 บาท เท่านั้นเอง

รศ.ดร.ประจักษ์ พุ่มวิเศษ : ขอเรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุด ผมได้รับข้อเสนอจากบรรณารักษ์ว่าน่าจะมีโครงการบรรณารักษ์อาสาเพื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ซึ่งจะได้นำเข้ากรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดฯ และเชิญชวนบรรณารักษ์ทุกท่าน

ดร.พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ : ขอขอบคุณผู้ร่วมอภิปรายทุกท่านที่ได้กรุณาใช้เวลามาร่วมกิจกรรมของเราในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้สนใจทุก ๆ ท่านค่ะ

เจ้าฟ้าแม็กไซไซ

The Magsaysay Princess

มนต์ฤดี วัชรประทีป*

นับเป็นความภาคภูมิใจและปลื้มปิติยินดีอย่างล้นพ้นอีกครั้งหนึ่งของคนไทยทั้งชาติ ที่มูลนิธิแม็กไซไซแห่งประเทศไทยฟิลิปปินส์ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแม็กไซไซ สาขาบริการสาธารณะ ประจำปี 2534 แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี พระผู้ทรงคุณธรรมล้ำเลิศและเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติแห่งขัตติยราชกุมารี ซึ่งเป็นที่รักอย่างแน่นแฟ้นของพสกนิกรไทยทั้งแผ่นดิน เป็นเครื่องหมายแสดงว่านานาอารยประเทศได้ประจักษ์แจ้งในพระปรีชาสามารถและพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชน เป็นผู้นำคุณานุประโยชน์นำปการมาสู่ประเทศชาติ จนทรงได้รับการประกาศสดุดีพระเกียรติคุณและทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลอันมีชื่อเสียงระดับโลก พระองค์ทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์แรกที่ได้รับรางวัลนี้

ในประกาศสดุดีพระเกียรติคุณที่มูลนิธิแม็กไซไซบรรยายไว้ นั้น มิได้เกินความจริงแม้แต่น้อย และนับเป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ ในปีพุทธศักราช 2534 นี้ ด้วยอีกประการหนึ่ง

รางวัลแม็กไซไซเป็นรางวัลซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ และเป็นเกียรติแก่อดีตประธานาธิบดีผู้หนึ่งของฟิลิปปินส์ คือ นายรามอน แม็กไซไซ ชาวฟิลิปปินส์ได้ให้ความเคารพรักและเกิดทุนอดีตประธานาธิบดีผู้นี้เป็นวีรบุรุษ ท่านได้จัดตั้งขบวน

การได้ติดต่ออยู่กับกองทหารญี่ปุ่นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 และเป็นผู้ดำเนินการเรียกร้องเอกราชของชาติจนได้รับอิสรภาพคืนจากสหรัฐอเมริกา เขาได้เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีสาธารณรัฐฟิลิปปินส์เมื่อเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2496 และถึงแก่กรรมโดยอุบัติเหตุทางเครื่องบินเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2500 ในปีพ.ศ. 2501 จึงมีการจัดตั้งรางวัลแม็กไซไซขึ้น ในนามของมูลนิธิแม็กไซไซ เพื่อมอบให้กับบุคคลในเอเชียโดยไม่จำกัดชาติ ศาสนา ภาษา เพศ หรือผิว ซึ่งได้เป็นผู้ถือยศคนเพื่อรับใช้มนุษยชาติในทางสร้างสรรค์ รางวัลแม็กไซไซแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ สาขาปฏิบัติราชการ สาขาบริการสาธารณะ สาขาผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสและมีชีวิตที่ดีขึ้น สาขาหนังสือพิมพ์และวรรณกรรม และสาขาส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ รางวัลเป็นเงินสดจำนวนสามหมื่นเหรียญสหรัฐอเมริกา หรือประมาณเจ็ดแสนห้าหมื่นบาท กับเหรียญทองและเกียรติบัตร

*มนต์ฤดี วัชรประทีป/ อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ในการคัดเลือกบุคคลที่จะได้รับรางวัลนั้น คณะกรรมการจะพิจารณาผู้ที่มีจิตใจสูงส่ง มีความสุจริตอย่างแน่วแน่มั่นคง และอุทิศตนเพื่อความสำเร็จอย่างเต็มที่ มีความสุข และความเป็นประชาธิปไตย เหมือนท่านแม็กไซไซ ซึ่งเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ มีความห่วงใยประชาชน เชื่อในความสำคัญและความมีเกียรติของประชาชนและตั้งใจทำงานเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของชาวฟิลิปปินส์ให้ดีขึ้น การประกาศผลรางวัลจะมีขึ้นประมาณเดือนกรกฎาคม (ซึ่งปีนี้ประกาศผลในวันที่ 8 กรกฎาคม) ส่วนวันรับรางวัลนั้นมีในวันที่ 31 สิงหาคม ซึ่งเป็นวันเกิดของประธานาธิบดีแม็กไซไซ

นับตั้งแต่ปี 2501 ซึ่งเป็นปีเริ่มแรกของรางวัลแม็กไซไซ ได้มีบุคคลในเอเชียที่ได้รับรางวัลนี้มาแล้ว 152 ราย จัดเป็นสถาบัน 13 แห่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเป็นคนไทยคนที่ 15 ที่ได้รับรางวัลแม็กไซไซ คนไทยผู้ที่เคยได้รับรางวัลนี้ในสาขาต่าง ๆ มีดังนี้ คือ ปี 2504 ศาสตราจารย์คุณหญิงนิลวรรณ ปิ่นทอง สาขาบริการสาธารณะ ปี 2508 ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ สาขาปฏิบัติราชการ ปี 2509 นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว สาขาปฏิบัติราชการ ปี 2510 หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร สาขาบริการสาธารณะ ปี 2514 นายประยูร จรรย์วณิช สาขาหนังสือพิมพ์ ปี 2516 นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์ สาขานักข่าว ปี 2517 พระภิกษุจำรูญ ปานจันทร์ สาขาบริการสาธารณะ ปี 2521 นางสาวประทีป อึ้งทรงธรรม สาขาบริการสาธารณะ ปี 2524 นายแพทย์ประเวศ วะสี สาขาปฏิบัติราชการ ปี 2526 นายทองใบ ทองเป๋ล สาขาบริการสาธารณะ ปี 2527 นายเพื่อ หริพิทักษ์ สาขาบริการสาธารณะ ปี 2530 นายแพทย์อารีย์ วัลยะเสวี สาขานักข่าว ปี 2531 โครงการหลวงให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่น ซึ่ง

จัดเข้าข่ายสาขาส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ และปี 2532 สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) ได้สาขาส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเช่นกัน คนไทยและสถาบันไทยเคยได้รับรางวัลแม็กไซไซมาแล้ว 14 รางวัล

ประเทศฟิลิปปินส์ได้จัดพิธีทูลเกล้าถวายรางวัลแม็กไซไซอย่างยิ่งใหญ่และสมพระเกียรติ ในวันที่ 31 สิงหาคม 2534 ที่ห้องประชุมศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร มีแขกรับเชิญเข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนนับพัน โดยนางคอรากอน อาคิโน ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์เป็นผู้ทูลเกล้าถวายในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเป็นผู้รับรางวัลพระองค์แรก ที่ได้รับการประกาศพระนามและพระเกียรติคุณเพื่อเข้ารับการทูลเกล้าถวายในสาขาบริการสาธารณะ

ในแถลงการณ์เฉลิมพระเกียรติคุณสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ของมูลนิธิแม็กไซไซ มีความว่า

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงได้รับเลือกจากมูลนิธิแม็กไซไซ ให้ทรงได้รับรางวัลแม็กไซไซ สาขาบริการสาธารณะ สำหรับปี พ.ศ. 2534 พระองค์ทรงเป็นที่รู้จักดีในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำแสงสว่างมาสู่ชีวิตของคนไทยมากมายนับไม่ถ้วน ทรงชนะใจคนไทยทั่วประเทศ และทรงเป็นเสมือนเพชรประกายแพรวพราว ซึ่งเป็นศูนย์รวมของทุกอย่างที่ดีที่มีคุณสมบัติเป็นไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชสมภพเมื่อสามสิบหกปีก่อน ทรงเป็นเจ้าฟ้าหญิงในราชวงศ์จักรี สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเชื้อพระวงศ์ ซึ่งล้วนแต่เป็นพระเจ้าแผ่นดินหลายพระองค์ บรรพบุรุษของพระองค์ ทรงดูแลปกป้องประเทศไทยไว้ให้ปวงชนชาวไทย และทรงสร้างสรรค์ให้ประเทศไทยก้าวหน้าทันสมัย

แล้วต่อมาก็ทรงส่งอำนาจสูงสุด เพื่อแผ้วถางหนทางสู่การปกครองตามกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย

จากปี พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา สมเด็จพระราชบิดาของพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงเป็นศูนย์รวมของจิตใจคนไทย ที่ทำให้ประเทศไทยยืนอยู่ได้ ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลสักกี่ครั้งก็หน ทุกวันนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอยู่เคียงข้างพระราชบิดาด้วยทรงมีพระอุปนิสัยคล้ายคลึงกัน คือโปรดความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และทรงมีพระราชปณิธานเช่นเดียวกัน คือ ...ทรงอุทิศพระองค์เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนชาวไทย

“On and on,” ครั้งหนึ่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในบทกลอนชื่อว่า “เดินตามรอยเท้าพ่อ”
“I follow the quick steps of my father”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นพลังกระตุ้นให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติไว้ เช่น ให้ครูเก่าแก่ถ่ายทอดวิชาต่าง ๆ อันเป็นผลงานศิลปหัตถกรรมโปรดให้ฟื้นฟูการแสดงหนังใหญ่ ทรงทะนุบำรุงวัดวาอารามเก่า ๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ทรงให้บูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน ทรงสนับสนุนฟื้นฟูการดนตรีไทยให้เป็นที่ยอมรับหลายยี่นาน พระองค์เองทรงเครื่องดนตรีไทยได้หลายชนิด ที่โปรดมากคือ ระนาดเอก ซึ่งก่อนหน้านี้นี้เป็นเครื่องดนตรีที่ผู้ชายเล่นมากกว่า การที่พระองค์ทรงเล่นดนตรีในงานต่าง ๆ กับวงดนตรีของผู้คนที่มาจากแวดวองอาชีพต่าง ๆ เป็นที่ประทับใจ ซึ่งในอดีตไม่มีภาพเช่นนี้ให้เห็น ทำให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวและมีการฟื้นฟูดนตรีไทยอย่างกว้างขวาง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาในประเทศไทยตั้งแต่ต้น จนจบเป็นมหาบัณฑิต ทรงสนพระทัยภาษาโบราณของประเทศต่าง ๆ ในตะวันออก และทรงศึกษาวิชา Remote Sensing Technology เพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัจจุบันพระองค์ทรงเป็นพระอาจารย์ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ นอกจากนั้นยังโปรดการเดินทางและทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละประเทศที่ได้ทอดพระเนตรและศึกษามา รายได้จากการจำหน่ายหนังสือที่ทรงพระราชนิพนธ์นั้นทรงอุทิศเป็นการกุศลเพื่อการช่วยเหลือเด็ก ๆ และเยาวชน

จากผลงานของพระองค์ เด็กกำพร้าและเด็กที่ถูกทอดทิ้งในกรุงเทพฯ ได้มีที่อยู่อาศัยและมีผู้ดูแล ลูกหลานของผู้ลี้ภัยก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโดยผ่านสภากาชาด ซึ่งทรงเป็นองค์อุปนายิกาเอง เด็กตาบอดและเด็กหูหนวกทั่วประเทศได้เข้าโรงเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กตาบอดและเด็กหูหนวก เด็กชนบทอีกมากมายในชนบทห่างไกลมีโอกาสได้รับอาหารที่มีคุณค่า และได้เรียนรู้การช่วยตัวเองด้วยการปลูกผักสวนครัวไว้รับประทาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงส่งพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อโครงการต่าง ๆ และทรงได้รับการสนับสนุนเจริญรอยพระราชดำริอย่างดียิ่งจากคนไทยทั่วหน้า พระองค์ทรงปฏิบัติงานทุกอย่างอย่างมีระบบและมีระเบียบ และทรงติดตามผลอย่างใกล้ชิด เห็นได้จากการเสด็จเยี่ยมเด็ก ๆ ในที่ต่าง ๆ และทรงให้กำลังใจพวกเขาเป็นอย่างดี

พระองค์ทรงเป็นที่ชื่นชมและประทับใจของคนไทยโดยทั่วไป ที่ได้เห็นความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และไม่ถือพระองค์ เช่น รับสิ่งเพียงเบา ๆ และเป็นกัน

เอง ไม่แต่งพระองค์มากมาย ไม่โปรดความหรูหรา ฟุ่มเฟือย ทรงอุทิศพระองค์เพื่อบริการผู้อื่น นอก จากนี้ประชาชนคนไทยต่างนิยมยินดีในพระอุปนิสัย อันร่าเริงและมีพระอารมณ์ขันของพระองค์ และยัง ทรงมีพระพักตร์แย้มสรวลอยู่เสมอ

หลังจากทรงรับถวายรางวัลเหรียญที่ระลีก และใบประกาศเกียรติคุณของมูลนิธิรามอน แม็กไซไซ จากประธานาธิบดีคอราซอน อาคีโนแล้ว พิธีการเสร็จสิ้นเมื่อผู้รับรางวัลได้กล่าวสุนทรพจน์ ขอบขอบคุณครบทุกคน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช กุมารี ได้ทรงมีพระราชดำรัสขอบคุณมูลนิธิรามอน แม็กไซไซที่ได้ถวายรางวัลเกียรติยศแก่พระองค์ มีความโดยสรุปว่า รางวัลอันมีเกียรติเป็นที่รู้จักกันดี เพราะเป็นชื่อของประธานาธิบดี รามอน แม็กไซไซ ซึ่งได้ทุ่มเทความห่วงใยต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และปฏิบัติการกิจนิจนาระสุดท้ายของชีวิต

ทรงกล่าวต่อไปว่า งานพัฒนาบ้านเมืองและ การช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสให้มีชีวิตความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นหน้าที่ของชาวไทยทุกคน ตาม วัฒนธรรมประเพณีไทย พระมหากษัตริย์กับประ ชาชนมีความผูกพันกันมาก และชาวไทยได้มอบ ความรักและเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คุ จ บิตรมารดา ดังนั้นพระเจ้าแผ่นดินย่อมดูแลเอาใจใส่ ลูก ๆ ของพระองค์เป็นอย่างดี

สำหรับความสนพระทัยของพระองค์ต่อ ประเทศฟิลิปปินส์ มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 ซึ่ง เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ นางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จเยือนฟิลิปปินส์ เมื่อได้รับคำเชิญจากประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ก็ ยิ่งทรงอยากเห็นและอยากเรียนรู้มากขึ้น จากการที่

ได้ทรงเยือนสถานที่ต่าง ๆ และได้พบปะสังสร กับบุคคลต่าง ๆ นับเป็นประสบการณ์ที่มีค่ายิ่งข ึ่ง พระองค์ เพราะเป็นการเปิดโลกทรรศน์ให้กว้าง ไกลขึ้น และการที่ทรงได้รับรางวัลครั้งนี้ทำให้ท มั่นใจต่อภารกิจที่ทรงกระทำอยู่ เป็นเหมือนพ าสสนับสนุนงานของพระองค์ต่อไป

พร้อมกันนี้ได้ทรงกล่าวมอบเงินรางวัลทั้งห ้า ให้แก่รัฐบาลฟิลิปปินส์ เพื่อนำไปช่วยเหลือราษฎร ที่ประสบภัยจากภูเขาไฟปินาตูกุโบว่า เป็นสิ่งทด แท ความชื่นชมต่อความพยายามของรัฐบาล ในคว ามช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติทางธรร ชาติเมื่อไม่นานมานี้ ถือว่าเป็นโอกาสที่พระอ ะ และชาวไทยจะได้มีส่วนร่วมแบ่งเบาภาระคว ารับผิดชอบที่รัฐบาลฟิลิปปินส์มีต่อผู้ประสบภัยครั ึ่ง

สุนทรพจน์ที่ทรงกล่าวนี้ได้สร้างความประหล าดใจและความชื่นชมในน้ำพระทัย อันเปี่ยมล้นด้ วย เมตตาของพระองค์แก่ชาวฟิลิปปินส์และชาวเอเซีย อื่น ๆ ที่มาร่วมงานโดยทั่วหน้า

ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงได้รับรางวัลแม็กไซไซอ ัน มีเกียรติสูง นับเป็นความปลื้มปิติยินดีของชาวไทย ทุกแห่งหน ขอทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน เป็นร าชวัตรร่วมโพธิ์ร่มไทรปกเกล้าฯ ชาวสมาคมห้องส ภา แห่งประเทศไทยชั่วกาลนาน

โอกาสนี้ได้อัญเชิญพระราชดำรัสสุนทรพ จน์ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมร ากุมารี ที่ได้ทรงกล่าวในวันที่ 31 สิงหาคม 2534 ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทยฟิลิปปินส์ ซึ่งมีใจคว าดังนี้

I am deeply gratified at the honor wh

the Ramon Magsaysay Award Foundation bestows upon me. This award is known to me because it bears the name of the illustrious late President of the Philippines who was concerned about the well being of his countrymen and worked with courage for this course all through his life. Since 1958, the award has been given to people and organizations in Asia that render service to mankind in many ways.

It is the duty and also the highest aspiration of a Thai to be able to take part in any work aiming at the development and prosperity of our beloved country, Thailand, and to help our less fortunate compatriots to have a better life. As Thailand progresses towards the 21st century, the changing role of the Monarchy still retains many traditional aspects. The one that I find very important is that the King and Queen are considered as the parents of the people and so Their Majesties must take good care of all their children. All of us have been brought up on this principle of the dual roles of Thai citizen and a part in the Monarchy.

My parents paid a state visit here in 1963. Since that time, I have learnt much about your beautiful and interesting country, about the close ties and cooperations between the Philippines and Thailand in the political,

economic, technical and cultural fields. The kind invitation of your government enables me to come to see and learn more. My visit to various places and meeting the distinguished people during this trip is for me a valuable experience which help to widen my world view. The award of RMAF assures me that I am now on the right track. This generous gesture of yours gives me will power to improve the efficiency of my work in the future. Please accept my heartfelt thanks for this.

As for the cash component of this Magsaysay Award I have just received, I would like to offer it as a token of admiration for the efforts of the Philippine Government to help your people to recover from the devastating effects of the recent volcanic eruption and other natural calamities. It is also a good chance for me to associate myself, my relatives and friends from Thailand with the monumental responsibilities you are now shouldering.

Again I would like to express my sincere thanks to Your Excellency the President, the Philippine government and the Ramon Magsaysay Award Foundation for the hospitality you have extended to me during my first visit ever to this friendly country, a close partner of ours in ASEAN.

MABUHAY and MARAMING SALAMAT!

(draft 10/08/91)

เรียบเรียงจาก

“ชื่นชมพระบารมีสมเด็จพระเทพฯ” เดลินิวส์ (1 กันยายน 2534) : 1, 12.

เพ็ญศรี เคียงศิริ. “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับรางวัลแม็กไซไซ ในทัศนะ

ฯพณฯเอกอัครราชทูตฟิลิปปินส์” สกุลไทย 37 (10 กันยายน 2534) : 29-32, 89.

สารสายใจไทย ฉบับพิเศษ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติง กรุป, 2534. พิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติใน
มหามงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาดจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยาม
บรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ 2 เมษายน 2534.

บทรายการวิทยุกระจายเสียง รายการ สาระความรู้จากสมาคมห้องสมุดฯ

เรื่อง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ฯ กับกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ พุ่มวิเศษ
นางสาวสมสรวง พฤติกุล

ผู้ให้สัมภาษณ์
ผู้สัมภาษณ์

ผู้สัมภาษณ์ :

สวัสดีค่ะ ท่านผู้ฟังรายการ “สาระความรู้จาก
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์
ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”
ได้กลับมาพบกับท่านผู้ฟังอีกครั้งหนึ่งในวันนี้ เนื่องจาก
ปีนี้เป็นวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระชนมายุครบ 36 พรรษา
ในฐานะที่พระองค์ท่านทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของ
สมาคมฯ และทรงสนพระทัยในกิจการห้องสมุด
เสมอมา สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ รู้สึก
ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน

เป็นอย่างยิ่ง จึงได้จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ-
พระองค์ท่านมากมายหลายกิจกรรม ก่อนที่จะแนะนำว่า
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้จัดกิจกรรม
พิเศษอะไรบ้าง ในวันนี้ใครขอให้ท่านผู้ฟังได้รู้จัก
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ก่อนในวันนี้จึงได้
เรียนเชิญนายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
คนปัจจุบัน รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ พุ่มวิเศษ
มาพบกับท่านผู้ฟัง ขณะนี้ท่านนายกได้มาถึงแล้ว

สวัสดีค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ :

สวัสดีครับ

ผู้สัมภาษณ์:

ก่อนอื่น ต้องขอแสดงความยินดีกับท่านนายกสมาคมฯ ที่ได้รับความไว้วางใจจากมวลสมาชิกและคณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ประจำปี พุทธศักราช 2534-2535 ในวันนี้ทางรายการได้เรียนเชิญท่านนายกสมาคมฯ มาเล่าถึงกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้จัดไปแล้ว และมีแผนการจะจัดตลอดปี 2534 นี้ แต่ก่อนอื่นคงจะขอให้ท่านนายกสมาคมฯ ได้กรุณาเล่าให้ผู้ฟังได้รู้จักสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ฯ ก่อนนะค่ะ ว่าก่อตั้งมานานหรือยังและมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์:

ขอบคุณครับ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้ก่อตั้งขึ้นในปีพุทธศักราช 2497 จนถึงปัจจุบันนับว่ามีอายุถึง 37 ปีแล้ว

สมาคมห้องสมุดฯ ได้ดำเนินกิจกรรม ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของสมาคมฯ ได้แก่

1. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสถาบันห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศ
2. ส่งเสริมเผยแพร่และพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษ์ และนักสารนิเทศ
3. แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์กับสมาคมห้องสมุดอื่น ๆ ในต่างประเทศ
4. ส่งเสริมความสามัคคีและสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในระหว่างสมาชิก
5. รักษามลประโยชน์และส่งเสริมสถานภาพของผู้ประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์และนักสารนิเทศ
6. ส่งเสริมการจัดตั้งห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศ

ให้แก่ นิติบุคคล องค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ

ผู้สัมภาษณ์:

คงจะขอให้ท่านนายกสมาคมฯ เล่าต่อเลยนะค่ะว่ากิจกรรมต่าง ๆ สมาคมฯ ได้ดำเนินการเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ซึ่งได้กำหนดไว้มีอะไรบ้างคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์:

กิจกรรมเด่น ๆ ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดนั้นมีมากมายหลายกิจกรรม แต่จะขออนุญาตนำมาเรียนเพื่อทราบแต่เพียงบางส่วน เช่น

- (1) การคัดเลือกห้องสมุดดีเด่น เพื่อส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการพัฒนาห้องสมุดต่าง ๆ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยทุก ๆ ปีสมาคมฯ จะคัดเลือกห้องสมุดดีเด่นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุดดีเด่นประเภทห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเฉพาะ
 - (2) การสรรหาผู้มีอุปการคุณในวงการห้องสมุดเพื่อประกาศเกียรติคุณให้เป็นที่ยกย่องโดยทั่วกัน
 - (3) กิจกรรมส่งเสริมเผยแพร่และพัฒนาวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เช่น
 - การจัดการฝึกอบรมบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด
 - จัดบรรยาย อภิปราย สัมมนา จัดนิทรรศการทัศนศึกษา สนทนาวิชาการ
 - การจัดพิมพ์หนังสือ และตำราทางสาขามรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์
 - การจัดพิมพ์วารสารห้องสมุดและเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ
- กิจกรรมดังกล่าวที่จัดขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรในวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์ และสาร-

นิเทศศาสตร์ มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

(4) มีการก่อตั้งชมรมต่าง ๆ ในสังกัดสมาคมฯ เช่น ชมรมห้องสมุดประชาชน ชมรมห้องสมุดเฉพาะ ชมรมห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และชมรมห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

(5) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดตั้งและปรับปรุงห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศทางสมาคมฯ ก็ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุด-โรงเรียนปียชาติพัฒนา ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดให้ทราบต่อไป

(6) สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ยังได้กำหนดมาตรฐานห้องสมุดประเภทต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดเพื่อให้ได้มาตรฐานต่อไป นอกจากนั้นแล้ว สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ยังได้ร่วมกับหน่วยงาน สถาบันและสมาคมต่าง ๆ จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา และ วัฒนธรรม เช่น ร่วมในกิจกรรมพัฒนาหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกิจกรรมส่งเสริมสันติภาพ ร่วมกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ เป็นต้น

ผู้สัมภาษณ์ :

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ท่านนายกสมาคมฯ ได้เล่ามาเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการภายในประเทศ สำหรับความร่วมมือกับต่างประเทศละคะทางสมาคม-ห้องสมุดฯ ได้มีบทบาทอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ :

สำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ หรือหน่วยงานที่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ นั้น ได้มีความร่วมมือจากองค์กรต่างประเทศหลายแห่ง เป็นต้นว่า

- โครงการสารนิเทศทั่วไป ขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม หรือเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Unesco General Information Programme ได้สนับสนุนให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ จัดโครงการทดลองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท

- กิจกรรมความร่วมมือระหว่างประเทศอื่น ๆ ก็ได้แก่ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นที่ตั้งของสำนักงานสาขามุมภาคเอเชียและโอเชียเนีย ของสหพันธ์สมาคมห้องสมุดระหว่างประเทศ หรือ International Federation of Library Associations หรือ IFLA

- นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้ร่วมเป็นกรรมการบริหารงานของสภาบรรณารักษ์แห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ CONSAL ซึ่งย่อมาจาก Congress of Southeast Asian Librarians. และในปีพุทธศักราช 2536 ประเทศไทยได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ CONSAL ครั้งที่ 9 ซึ่งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ และหอสมุดแห่งชาติจะร่วมกันดำเนินการจัดการประชุมครั้งนี้

ผู้สัมภาษณ์ :

ท่านผู้ฟังคงจะได้รู้จักสมาคมแห่งประเทศไทยฯ มาพอสมควรแล้ว ทีนี้ก็คงกลับเข้ามาสู่กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่สมาคมฯ ได้จัดเป็นพิเศษในปีนี้ คงจะขอให้ท่านนายกสมาคมฯ ได้เล่าถึงความผูกพันของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีต่อวงการห้องสมุดก่อน

แล้วจึงเล่าถึงกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติที่สมาคมฯ
ได้จัดในปีนั้นจะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ :

มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาคมฯ จัดขึ้นเพื่อเฉลิม
ฉลองในวโรกาสนี้ ได้แก่

ในด้านห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา สมาคม
ห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้สนองพระราชดำริ
ของพระองค์ท่าน ซึ่งทรงเห็นว่าห้องสมุดควรจะ
ต้องดีทั้งคุณภาพและปริมาณสมาคมฯ จึงได้ดำเนิน
การให้ความช่วยเหลือโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
ในการวางแผนและดำเนินการในการเปลี่ยนแปลง
จัดระบบหมวดหมู่หนังสือจากระบบ Dewey เป็น
ระบบ L.C. หรือ Library of Congress โดย
ใช้เวลาประมาณ 15 เดือน จึงแล้วเสร็จ

สำหรับห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พระ
องค์ท่าน ทรงมีพระราชดำริให้มีการพัฒนาระบบ
การจัดห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาต่าง ๆ ที่
ล้อมรอบเขตกง จังหวัดนครนายก คือ กลุ่ม พรหมณี
ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 8 โรงเรียน สมาคมฯ ได้สนองพระ
ราชดำริเข้าไปช่วยพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนระดับ
ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 8 โรงเรียน สมาคมฯ ได้สนองพระ
ราชดำริเข้าไปช่วยพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนเหล่านี้
ด้วย

สำหรับห้องสมุดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
สมาคมฯ ได้จัดทำโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน
ปียชาติพัฒนาขึ้น โรงเรียนปียชาติพัฒนาเป็นโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษา ตั้งขึ้นโดยพระราชดำริขององค์
พระสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
โรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนนายร้อย
พระจุลจอมเกล้าฯ เขตกง จังหวัดนครนายก
ได้เปิดทำการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เมื่อปีการ
ศึกษา 2533 ห้องสมุดของโรงเรียนนี้มีหนังสือ วารสาร
และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่ได้รับพระราชทานจำนวนประมาณ

2,000 เล่ม หนังสือบริจาคอีกประมาณ
2,000 เล่ม และหนังสือที่โรงเรียนจัดซื้อเอง
อีกประมาณ 1,000 เล่ม และในการประชุม
ใหญ่สามัญประจำปีที่ผ่านมา เมื่อเดือน
ธันวาคม 2533 สมเด็จพระเทพฯ ได้ทรงมี
พระราชดำริกับกรรมการบริหารสมาคมฯ
ที่เข้าเฝ้ารับเสด็จเกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุด
โรงเรียนปียชาติพัฒนา ทางสมาคมฯ จึงรับ
สนองพระราชดำรินี้ และได้ดำเนินการให้
ห้องสมุดแห่งนี้สามารถเปิดบริการได้ทัน
เฉลิมฉลองในวันพระราชสมภพในปีนี้ด้วย

ตามที่ได้เรียนไปข้างแล้วก็คือ สมาคมฯ
ได้ร่วมกับองค์การ UNESCO จัดโครงการ
พัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในจังหวัดนครนายก
เพื่อให้บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนต่าง ๆ
สามารถนำความรู้ไปสู่ชุมชนในบริเวณนั้น
ได้โดยตรง โครงการนี้จะเสร็จสิ้นภายใน
เดือน ธันวาคม 2534 นี้

นอกจากนี้ สมาคมห้องสมุดแห่ง
ประเทศไทย ได้ร่วมกับสถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดอภิปรายเนื่อง
ในวโรกาสอันเป็นมงคลยิ่งนี้ โดยได้เชิญผู้
ทรงคุณวุฒิมาร่วมอภิปรายเกี่ยวกับพระราช
กรณียกิจ และความสนพระทัยในเรื่องหนังสือ
และห้องสมุดของพระองค์ท่านคือ ศาสตราจารย์
คุณหญิง แม้นมาส์ ขวลิต พล.ต.อ.วสิษฐ์
เดชกฤษ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร
กาญจนจารี และดำเนินการอภิปรายโดย
ดร.พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ ในวันจันทร์
ที่ 8 เมษายน นี้ เวลา 13.00-16.00 น. ณ
ห้องประชุมสารนิเทศ หอประชุมจุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย กิจกรรมอื่นนอกจากนี้
ที่ได้เรียนมาแล้ว ได้แก่ สมาคมฯ ได้มีหนังสือ
เชิญชวนห้องสมุดต่าง ๆ ทั่วประเทศจัด

กิจกรรมเกิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสเฉลิมพระชนมายุ 36 พรรษา โดยมีกิจกรรมที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้เสนอแนะไปหลายประเภทเช่น

- จัดนิทรรศการเกี่ยวกับพระประวัติ พระราชกรณียกิจ พระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่าน
- การจัดฉายวีดิทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์
- การจัดอภิปราย สนทนา
- การประกวดเรียงความ
- การประกวดเรียงความ บทประพันธ์
- การประกวดภาพวาด
- การประกวดการอ่าน

ฯลฯ

ได้มีห้องสมุดหลายแห่งทั่วประเทศ จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติขึ้น เช่น สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ มีหัวข้อว่า “ฉันชอบอ่านหนังสือ” โดยนำมาจากเรียงความที่ได้ทรงนิพนธ์ในขณะยังทรงศึกษา ณ โรงเรียนจิตรลดา นิทรรศการนี้ครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับพระองค์ท่านกับหนังสือ และ ห้องสมุด นิทรรศการดังกล่าวนี้ จัดขึ้นในระหว่างวันที่

26 มีนาคม-9 เมษายน นี้ ณ อาคารมหาธีรราชานุสรณ์ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้สัมภาษณ์:

ท่านผู้ฟังคะ กิจกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นกิจกรรมที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ดำเนินการมาแล้ว และกำลังจะดำเนินการต่อไป ในอันที่ให้ความช่วยเหลือแก่ห้องสมุดโรงเรียนปียาติพัฒนา และวงการห้องสมุด สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ขอเสนอแนะกิจกรรมที่สมควรแก่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของสมาคมฯ เพื่อเกิดพระเกียรติเนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ครบ 3 รอบ ในเดือน เมษายน พุทธศักราช 2534 นี้ รวมทั้งเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณพระองค์ท่านที่มีต่อวงการบรรณารักษศาสตร์ และห้องสมุดเป็นอนุเคราะห์ประการ

วันนี้ รายการ “สาระความรู้จากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ” ต้องขอลาท่านผู้ฟังไปก่อน พบกันใหม่ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งนี้ เวลาเดียวกัน ทุกวันอาทิตย์ต้นเดือน

สวัสดีค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์:

สวัสดีครับ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับการเป็น นักประวัติศาสตร์

มัลลิกา มัสอูดี*

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นปราชญ์ในแดนสยามทรงรอบรู้ในหลายสาขาวิชาจะหาผู้ใดเปรียบมิได้ดังเป็นที่ประจักษ์แก่พสกนิกรไทยทั่วไป พระราชจริยวัตรของพระองค์ที่ติดตาติดใจประชาชนเสมอไม่ว่าจะเสด็จไปที่ใด คือ การทรงจดบันทึกอยู่เสมอ ดังที่ในหนังสือ สมเด็จพระเทพฯ เขียนขึ้น กล่าวว่า “ในฐานะที่ทรงเป็นนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี ทรงให้ความสนใจและจดบันทึกข้อมูลทุกอย่างที่ทรงพบเห็น” และในการเสด็จเยือนต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นทวีปยุโรป เอเชีย ออสเตรเลีย โดยเฉพาะประเทศที่มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และอารยธรรม พระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ทรงได้ถามและทรงจดบันทึกตลอดเวลาและเมื่อเสด็จกลับมาก็จะทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่ทรงพบเห็นซึ่งให้ความรู้ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวต่างชาติที่ทรงเสด็จเยือน พระราชนิพนธ์บางเล่ม เช่น “ย่านแคนมังกง” ซึ่งทรงบรรยายการเดินทางและบุคคลที่ทรงพบปะในการเสด็จเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของนักศึกษาปีที่หนึ่ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพระองค์ได้เสด็จไปทรงบรรยายเรื่องนี้ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาเขตรังสิตมาแล้ว

ในสมัยที่ทรงศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแม้ว่าจะทรงมีความสนพระทัยในพุทธศาสนาและตั้งพระทัยว่า สักวันหนึ่งพระองค์จะต้องทรงศึกษาภาษาบาลีให้แตกฉาน แต่ภายหลังเมื่อเสด็จกลับจากงานพิธีพระบรมศพของพระเจ้ากุสตัฟที่ 6 ยศอัครราชทูตแห่งประเทศสวีเดนแล้ว พระองค์ได้ทรงพบปะกับประมุขและผู้แทนของประเทศต่าง ๆ ที่ไปร่วมงานพิธีพระบรมศพ และในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันนั้น ได้พาดพิงถึงประเทศไทย จุดสนใจของบรรดาผู้แทนประเทศเหล่านั้นอยู่ที่ประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะได้แก่ ลาว เขมร พม่าและมลายู ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเหล่านั้นมีความสำคัญในระดับนานาชาติได้ ในวงการทูตและผู้แทนประเทศเหล่านั้น พุทธศาสนาก็ดี ภาษาบาลีก็ดีหาได้เป็นจุดสนใจของเขาเหล่านั้นไม่ พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริว่า การที่พระองค์จะสามารถปฏิบัติราชการกิจให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติได้ดีที่สุดนั้น พระองค์จะต้องทรงรู้เกี่ยวกับประเทศข้างเคียงเหล่านั้นให้มากที่สุดจะต้องทรงรู้เรื่องราวความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของประเทศเหล่านั้นเป็นอย่างดี และเพื่อที่จะบรรลุผลนี้พระองค์จึงรู้สึกว่าการที่จะควรจะต้องเลือกวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอกทั้ง ๆ ที่พระองค์ทรงสนพระทัยในพระพุทธศาสนาและภาษาบาลีเป็นการส่วนพระองค์

* มัลลิกา มัสอูดี อ.บ., อ.ม. (ประวัติศาสตร์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ 8 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ก็ตาม เพราะฉะนั้นจึงทรงเลือกวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอกและทรงเลือกวิชาภาษาบาลีสันสกฤตเป็นวิชาโท² การที่ทรงศึกษาต่อในระดับปริญญาโทในบัณฑิตวิทยาลัยทรงเลือกศึกษาวิชาภาษาบาลีสันสกฤตภาควิชาภาษาตะวันออกในคณะอักษรศาสตร์ และในเวลาเดียวกันทรงศึกษาวิชาจารึกภาษาตะวันออกในคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรด้วยและทรงสำเร็จการศึกษาในเวลาต่อมาไม่นานนัก แม้ว่าทรงมีพระราชภารกิจมากก็ตาม ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะและทรงพระปรีชาสามารถทำให้ทรงสำเร็จการศึกษาได้ภายในกำหนดเวลา ทรงตัดสินใจพระทัยทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง” เพื่อรับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยศิลปากรและวิทยานิพนธ์เรื่อง “ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท” เพื่อรับปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการเสด็จเยือนต่างประเทศพระองค์ได้ทรงใช้ประโยชน์จากการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสในการเสด็จเยือนประเทศมาเลเซียเมื่อ 6-12 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 “เมื่อครั้งข้าพเจ้ายังเป็นนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยเลือกเรียนประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์เป็นวิชาเอกอยู่นั้น ข้าพเจ้ารู้สึกประทับใจต่อประวัติศาสตร์ความเป็นมา ตลอดจนวัฒนธรรมอันงดงามของมาเลเซียอย่างยิ่ง...”³

การที่ทรงเลือกเรียนวิชาประวัติศาสตร์และที่ทรงเป็นนักอ่าน จนได้พระสมัญญานามว่า “ทนายหนังสือ” ทรงกล่าวถึงการอ่านหนังสือว่า “...วิชาประวัติศาสตร์นิสิตก็ควรจะอ่านหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในเรื่องที่กำลังเรียน ถ้าอ่านหนังสือที่ไม่ใช่เอกสารชั้นต้นควรคำนึงด้วยว่าผู้แต่งหนังสือเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือแค่ไหน เป็นผู้มีความคิดอย่างไร เราควรอ่าน

หนังสือหลายเล่ม ที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกันและนำข้อมูลจากหนังสือเหล่านั้นมาสรุปความคิดของตนเอง...”⁴ จากพระราชดำรัสดังกล่าว แสดงถึง ขั้นตอนในการประเมินความสำคัญของหลักฐาน การวิเคราะห์หลักฐานและขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่ง **หลักฐาน** นี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ ในเรื่องหลักฐานทางประวัติศาสตร์นี้ทรงมีพระราชดำรัสอีกในวันที่ทรงบรรยายเรื่อง “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการปฏิรูปบ้านเมือง” ในการเสด็จพระราชดำเนินเปิดนิทรรศการพิเศษเนื่องในพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก เรื่อง “ตอมหาราชนักพัฒนา” ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เมื่อ 30 มิถุนายน 2531 ว่า “คนทั่วไปคงได้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์กันมาบ้าง แล้วก็คงมีผู้สงสัยเช่นกันว่า สิ่งที่เราบอณาจารย์ได้สั่งสอนกันมานั้น ท่านได้ทราบมาจากไหน ก็คงต้องข้แจงในตอนต้นนี้ว่าได้จากการอ่าน เพราะสมัยก่อนนั้น การบันทึกพระสุรัสวดีในการมีพระกระแสพระราชดำริต่างๆ ก็ยังไม่มี ที่เราจะทราบได้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริอะไรนั้นก็ไดมาจากพระราชหัตถเลขาที่มีถึงผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ปฏิบัติกรในหน้าที่ต่าง ๆ กัน ในการพัฒนา ซึ่งได้มีพระราชกระแสแนะนำและสั่งการต่างๆ ตลอดจนเอกสารทางราชการ ซึ่งในสมัยก่อนนั้นการทำราชการก็คือทุก ๆ งานในทุก ๆ อย่างของบ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นการปกครอง การพัฒนา ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมหลาย ๆ ด้าน...พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็จะ โปรดเกล้าฯ มอบหมายให้บุคคลต่าง ๆ ไปปฏิบัติ และบุคคลเหล่านั้นก็จะมีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรเขียนกราบบังคมทูลมา ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้เราในปัจจุบันได้ทราบข้อมูลที่ถูกต้องทั้งจากลายพระราชหัตถเลขา

ที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นจดหมายส่วนตัวถึงบุคคลต่าง ๆ กับเอกสารทางราชการที่มีลายพระราชหัตถเลขา หรือ มีราชเลขานุการเขียนข้อความต่าง ๆ ลงไปตามที่ขึ้นพระราชกระแส อย่างในสมัยใหม่ก็เป็นการแทงหนังสืออย่างนั้น เราก็ได้มาศึกษา หรือว่ารายงานการประชุมเสนาบดี หรือภาพถ่ายต่าง ๆ เป็นต้น เรื่องพวกนั้นก็ได้อันคว้ามมาจากเอกสาร ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แล้วก็อยู่ที่อื่น ๆ หรือตามบ้านของคนที่เกี่ยวข้องก็มีอยู่บ้าง...⁵ ที่พระราชดำรินั้นแสดงถึงการใช้หลักฐานชั้นต้น ซึ่งเป็นหลักฐานร่วมสมัยกับเหตุการณ์ที่กล่าวมา ตลอดจนการใช้ภาพถ่ายสถานที่ หรือหลักฐานทางวัตถุที่จะเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของหลักฐานชั้นต้นที่เป็นเอกสารอีกชั้นหนึ่ง

ในการค้นคว้าหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์นั้น นอกจากหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือเป็นเอกสารแล้ว หลักฐานที่เป็นจารึก ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุจะเป็นหลักฐานชั้นต้นที่สำคัญที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง และสถานที่ที่เก็บรวบรวมหลักฐานเหล่านี้ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัสแสดงให้เห็นความสำคัญของหลักฐานเหล่านี้ในการที่ทรงเปิดนิทรรศการประวัติศาสตร์ชาติไทย เมื่อ 22 เมษายน พ.ศ. 2525 ดังนี้ “โดยข้อเท็จจริงทางวิชาการแล้ว พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของกรมศิลปากร ก็ได้รวบรวมหลักฐานด้านสมบัติวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งหลักฐานจากการขุดค้นทางโบราณคดีซึ่งล้วนเป็นหลักฐานสำคัญที่นักประวัติศาสตร์จะต้องใช้ในการศึกษาวิจัย เพื่อเรียบเรียงประวัติศาสตร์ด้วยทางหนึ่ง โดยเฉพาะศิลาจารึกและโบราณวัตถุที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดี เมื่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจัดแสดงเน้นหนักไปในทาง

ให้ความรู้ในแง่ของประวัติศาสตร์ชาติไทย จึงเป็นนิมิตที่ดี ในวาระกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี เป็นการน้อมนำให้เราเหลียวกลับไปมองภาพต่าง ๆ ในอดีตกาลของชนชาติไทย โดยเฉพาะแต่ยุคกรุงรัตนโกสินทร์สองศตวรรษที่ผ่านมา แต่ให้ย้อนมองกลับไปในประวัติศาสตร์ของชาติ ของบรรพบุรุษ ภาพคนไทยที่เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อให้ชาติดำรงความเป็นไทย ภาพบรรพบุรุษที่ได้ร่วมแรงร่วมใจด้วยความวิริยะอุตสาหะก่อร่างสร้างตัวฝ่าฟันอุปสรรคทั้งมวลและร่วมพลังกันส่งเสริมทำนุบำรุงรักษาชาติของเราไว้ อย่าให้บทเรียนที่ผิดพลาดในอดีตได้หวนกลับมาอีก

อีกประการหนึ่งพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เข้าชมเข้าใจในความสำคัญของการเก็บรวบรวมหลักฐานทางวัตถุและเอกสาร หากชาติใดไม่มีการรวบรวมเก็บรักษาไว้แล้ว ก็ยากที่จะสืบประวัติความเป็นมาของชาติตนได้ และจะเป็นการส่งเสริมให้มีผู้บริจาควัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์แก่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เพื่อให้คงอยู่ตลอดไปด้วย”⁶

ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุล้วนเป็นหลักฐานชั้นต้นที่มีค่าที่จะสะท้อนภาพอดีตให้นักประวัติศาสตร์ได้ศึกษาซึ่งจะก่อให้เกิดความรักความภูมิใจในชาติของตนดังพระราชดำรัสในการเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสวรรคตวณายก อำเภอสวรรคตวณายก จังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2527 ว่า “...ศิลปโบราณวัตถุแต่ละชิ้นมีค่าล้ำเลิศเป็นหลักฐานแสดงถึงความรู้เรื่องในอดีต ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนไทยและประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในศิลปและประวัติศาสตร์เป็นการปลูกฝังความรักและความภาคภูมิใจในชาติของตน...”⁷

นอกจากศิลปวัตถุ โบราณวัตถุแล้ว เอกสารโบราณจัดว่าเป็นหลักฐานชั้นต้นที่สำคัญในทางประวัติศาสตร์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม

บรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัสในการเปิดนิทรรศการเอกสารโบราณ ที่หอสมุดแห่งชาติ ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2520 ว่า “ข้าพเจ้าเห็นพ้องด้วยเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารโบราณที่หอสมุดแห่งชาติเก็บรักษาไว้นี้เป็นเอกสารอันมีค่าสำหรับการศึกษา กันคว่าทางศิลป วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชาติไทย”

ในการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์นั้น นอกจากเอกสารที่เป็นตัวเขียนหรือหลักฐานที่เป็นศิลปวัตถุโบราณวัตถุดังที่กล่าวมาแล้ว ภาพถ่ายก็ถือว่าเป็นหลักฐานขั้นต้นที่สะท้อนให้เห็นสถานที่ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในยุคอดีตได้เป็นอย่างดีในเรื่องนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัสในการเปิดการแสดงนิทรรศการ ภาพจดหมายเหตุเรื่อง สังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ณ หอสมุดแห่งชาติ เมื่อ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2521 ว่า “นับว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่ง เพราะภาพที่นำมาแสดงนั้น ได้สะท้อนให้เห็นชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเจริญก้าวหน้าในทางสาธารณูปโภคในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอย่างดีผู้ที่ได้ศึกษาหาความรู้ในทางเศรษฐกิจและสังคมในสมัยรัชกาลที่ 5 สามารถจะทราบได้ว่าในสมัยนั้นความคิดที่จะนำความเจริญตามวิธีการของประเทศตะวันตกได้เริ่มก่อตัวขึ้นในประเทศไทยและได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และวัฒนธรรมของชาติตะวันตกได้หลั่งไหลตามเข้ามาด้วยเป็นลำดับ ทำให้สภาพสังคมในเมืองหลวงและตามเมืองใหญ่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วย ฉะนั้นการที่ได้นำภาพต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5 มาจัดแสดงนั้นนับว่าเป็นผลให้เกิดความรู้และความเข้าใจอันดีของประชาชน ที่ใส่ใจในการศึกษาเรื่องสังคมไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ว่าได้วิวัฒนาการมาถึงเวลาปัจจุบันนี้อย่างไร และเปรียบเทียบกับสังคมโบราณว่าเป็นอย่างไรเพื่ออนุชนในรุ่นต่อ ๆ ไปจะได้

ช่วยปรับปรุงสภาพของสังคมในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้นและให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองสืบไป”⁹

การที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีความสามารถรอบรู้ในศาสตร์หลายแขนงพระองค์ทรงเผยแพร่ความรู้เหล่านั้นด้วยการทรงสอนและทรงบรรยายพิเศษแก่บรรดานิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในไทย การเผยแพร่ความรู้ในทางวิชาการนี้เป็นที่ชื่นชมของชาวต่างชาติด้วย ดังจะเห็นได้จากคำสรรเสริญประกาศเกียรติคุณ ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.โมฮัมหมัด ทาอิบ ออสมาน ได้ประกาศท่ามกลางที่ประชุมในพิธีถวายปริญญาคุณวุฒิปันติภคิตติมศักดิ์ทางอักษรศาสตร์จากมหาวิทยาลัยมลายา เมื่อ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 ว่า “สมเด็จพระเทพฯ ได้ทรงเป็นเจ้าหญิงที่แน่วแน่มั่นอยู่ด้วยนางพระกำนัลและข้าทาสบริวาร ลงชมสวนเก็บดอกไม้อยู่ในพระราชอุทยานอย่างที่เราอ่านพบในเทพนิยาย พระองค์ทรงเป็นกวีและนักเขียนที่สามารถทรงอักษรได้ถึง 3 ภาษา ทรงภาษาไทย อังกฤษและฝรั่งเศส พระคัมภีร์อันเรียวงามของพระองค์มีพรสวรรค์อย่างสูงในการบรรเลงเพลงไทยเดิมด้วยซอด้วง ซออู้ อย่างไพเราะเพริศแพร้ว ยังคงอุปไปด้วยความรู้ในด้านวรรณคดีไทย นาฏศิลป์และภาพเขียนแบบไทย

ด้วยความสามารถและรอบรู้ในศาสตร์หลาย ๆ ด้านดังกล่าวมาแล้วนี้เอง จึงไม่เป็นที่แปลกใจอะไรที่เจ้าหญิงได้รับการกราบบังคมทูลาเชิญให้เป็นผู้บรรยายพิเศษในหลายมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาชั้นสูงของไทย พระองค์ทรงเป็นผู้บรรยายวิชา “อารยธรรมไทย” ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงบรรยาย “การเขียนนบร้อยแก้วภาษาไทย” และ “พุทธประวัติ” ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทรงบรรยาย “การประยุกต์ภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย” ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีและทรงบรรยายวิชา

ประวัติศาสตร์ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า¹⁰

จากการที่ทรงรับราชการเป็นพระอาจารย์ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าทรงสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ทรงตระหนักว่าเป็นการยากที่จะสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้เป็นที่สนใจแก่นักเรียนนายร้อยทุกคน เพราะนักเรียนนายร้อยส่วนใหญ่สนใจวิชาการทหารเป็นหลัก วิชาประกอบอื่น ๆ มักจะเน้นหนักทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ส่วนวิชาประวัติศาสตร์นั้นเป็นวิชาบังคับและวิชาเลือก จากประสบการณ์พบว่า การบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร ไม่สามารถดึงดูดความสนใจจากนักเรียนนายร้อย จึงต้องหากิจกรรมอื่นมาเป็นสื่อในการสอน นั่นคือการทำวิจัยและการนำนักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อทำข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและการสำรวจสถานที่ทางประวัติศาสตร์ และแหล่งโบราณคดี ดังที่เราพบข่าวพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จนำคณะอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าทัศนศึกษาตามแหล่งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในภาคต่าง ๆ ของไทยอยู่เสมอ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติงานภาคสนามในการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง

เมื่อโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้ย้ายไปอยู่ที่จังหวัดนครนายก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงพระนิพนธ์เรื่อง “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก” พระราชทานแก่อนุสาร อ.ส.ท. ทรงเล่าประวัติของโรงเรียนตั้งแต่แรกตั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน และได้ทรงแทรกความรู้ทางวรรณคดีที่มีในเรื่องนี้ด้วย เช่น ทรงเล่า

ว่า “จากเรือนรับรองและสโมสรนายทหารนี้จะแลเห็นวิวโรงเรียนนายร้อยได้ทั่วบริเวณซึ่งมีเนื้อที่ 3,000 ไร่ สวยงามเหมือนเมืองเล็ก ๆ ในหุบเขา ด้านหลังเราคือเขาชะโงก สัญลักษณ์ของโรงเรียน เขื่อน ๆ ที่โอบล้อมอยู่ถัดจากเขาชะโงกคือ เขาคอก เขานะค่าทอง เขาตะแบก เขาแหลม เขาชะพลูและเขาฝาละมี น้ำจะเรียกว่า สัตตบรรพต เพราะมีเขาล้อมอยู่ถึง 7 ลูก¹²

งานด้านการส่งเสริมทางประวัติศาสตร์ นอกจากทรงบรรยายให้นักศึกษาในสถาบันชั้นสูงดังได้กล่าวมาแล้วยังทรงรับสมาคมประวัติศาสตร์ให้อยู่ในพระราชูปถัมภ์ของพระองค์และทรงสนับสนุนกิจการของสมาคมเช่น สนับสนุนให้สมาคมประวัติศาสตร์ฯ ร่วมกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจัดการสัมมนาทางวิชาการในระหว่างวันที่ 16-18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 หัวข้อ “ภาษากับประวัติศาสตร์และความเคลื่อนไหวในวิชาการประวัติศาสตร์ไทย” ในการนี้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้เสนอผลงานวิจัยทางประวัติศาสตร์ เรื่อง “นครนายกกับสงครามโลกครั้งที่ 2” ซึ่งเป็นงานวิจัยของคณะอาจารย์และนักเรียนกองวิชาประวัติศาสตร์ เป็นการวิจัยทางประวัติศาสตร์ที่ใช้เอกสารประกอบกับการเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์บอกเล่า ประวัติศาสตร์ของชาวบ้านและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทำให้เข้าใจการปฏิสัมพันธ์ของชาวบ้านกับทหารญี่ปุ่นและบทบาทของชาวบ้านที่มีต่อประเทศชาติเป็นส่วนรวม วิธีการวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการโดยอาจารย์ทุกคนในกองวิชาประวัติศาสตร์ออกไปเก็บข้อมูลที่เป็นเอกสารในแหล่งเก็บข้อมูลเอกสารต่าง ๆ เช่น กองจดหมายเหตุแห่งชาติตลอดจนสำนักหอสมุดของสถาบันวิชาการต่าง ๆ ฯลฯ รวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและการสำรวจสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ในการปฏิบัติงานครั้งนี้

นักเรียนนายร้อยจำนวนหนึ่งได้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยเป็นเจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์บุคคลด้วย

นอกจากจะทรงนำและฝึกนักเรียนให้รู้จักวิถีการและการเข้าถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้ว เกี่ยวกับการทำแผนที่ห้องใต้ดินจึงพากันมา เนื่องจากมีหลักฐานว่าจังหวัดนครนายกเคยเป็นแหล่งชุมชนตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เคยเป็นเมืองสำคัญสมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยเป็นค่ายพักของทหารญี่ปุ่น จึงทรงมีพระราชดำริให้จังหวัดนครนายกทำการค้นคว้าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง นับว่าเป็นการสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกว้างขวางยิ่งขึ้น พระองค์ทรงวางแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์จังหวัดนครนายกไว้ดังจะเห็นได้จาก คำนำในหนังสือประวัติศาสตร์เมืองนครนายกว่า

“การศึกษาประวัติศาสตร์เมืองนครนายก สืบเนื่องมาจากในวโรกาสที่ พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรบริเวณที่มีการฝึกช้างในสมัยโบราณ ณ หมู่ 5 ตำบลป่าละ อําเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เมื่อ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2532 พระองค์พระราชทานแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อให้มีเอกสารหลักฐานอ้างอิงในด้านประวัติศาสตร์เมืองนครนายก โดยแบ่งออกเป็น 3 สมัยสำคัญคือ

1. หลักฐาน โบราณคดีเมืองนครนายก ศึกษาค้นคว้าการเป็นเมืองในสมัยทวารวดีและสมัยลพบุรี
2. ฐานะความสำคัญของเมืองนครนายกในสมัยอยุธยา ศึกษาค้นคว้า เรื่องหัวเมืองชั้นใน เมืองหน้าด่าน การทำลายเมืองในสมัยรัชกาลพระมหาจักรพรรดิ พร้อมกับหัวเมืองอื่น ๆ และบทบาทของชาวเมืองเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา

3. ฐานะความสำคัญของเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์ ศึกษาค้นคว้าลักษณะทางสังคม การปกครอง การเมือง บทบาทของเมืองนครนายกในเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 จนปัจจุบัน และเรื่องลาวพวนในพื้นที่”¹³

ในการศึกษาประวัติศาสตร์นั้นหลักฐานทางโบราณคดีเป็นหลักฐานสำคัญที่จะใช้ประกอบหลักฐานที่เป็นเอกสาร ในการขุดค้นแหล่งโบราณคดีที่ตำบลดงละคร อําเภอเมือง นครนายกนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงมีพระราชดำริที่จะฟื้นอดีตเมืองนครนายก โดยนำข้อมูลจากอดีตและปัจจุบันมาเพื่อพัฒนาชุมชนและให้ ดงละครเป็นแหล่งสาธิตการเก็บข้อมูลทางโบราณคดี¹⁴

ในการค้นคว้าเรื่อง ดงละครนั้นพระองค์ทรงใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยในการศึกษาด้วย เช่น การใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียมเป็นต้น ดังจะเห็นจากพระราชดำรัสในเรื่องนี้ว่า

“ส่วน จุดสุดท้าย คือบ่อลูกรังในบริเวณบ้านดงละคร จังหวัดนครนายก พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่น่าสนใจมาก ยิ่งดูจากภาพถ่ายดาวเทียมจะเห็นชัดว่าเป็นพื้นที่สูงอยู่ในเขตนกทั้งหมดเป็นภูเขาลูกหนึ่งขึ้นมาสูง 20-30 เมตร ในขณะที่พื้นที่อื่น ๆ จะสูงชันก็ไม่ถึง 10 เมตร อันนี้เขาเรียกว่าเป็น *Marrine Terrace* คือเกิดจากการกระทำของน้ำทะเลที่ซัดเขามาถึง เป็นเขตฝั่งทะเลเก่า แต่ว่าทางโบราณคดีเขาก็พูดได้ว่าเป็นเมืองเก่า อยู่ในนี้ มีตำนานเล่าว่า พระราชินีเชมรสร้างไว้ให้พระสนมผู้ชายอยู่ที่นี่ นี่เป็นเรื่องตำนาน คนที่นั่นเล่าว่าไปได้พระสนมมา ต่อมาพระสนมคิดถึงบ้านนางพญาเชมรก็เลยมาสร้างเมืองให้ที่เมืองดงละครนี้ ซึ่งในฝ่ายธรณีวิทยาก็บอกว่าเป็นพื้นที่เก่า บริเวณนั้นเป็นพื้นที่สูง แล้วก็จะเห็นเหมือนเป็นป้อมปราการขึ้นมา แต่จริง ๆ แล้วเป็นการกระทำของพื้นที่ธรรมชาติ

แต่มีร่องรอยทางด้าน โบราณคดีว่าเป็นเมืองเก่าสมัย
ทวารวดี ซึ่งเจอวัตถุโบราณต่าง ๆ เต็มไปหมดแฉะ ๆ
นี่ ก็เคยได้ไปสำรวจดู 2-3 คน จนชาวบ้านเขาแอบ
มาถามว่า จะไปไล่ที่เขาทำสวนสมุนไพร ต้องบอก
ว่าไม่เกี่ยวอะไรอย่างนั้น เพียงแต่มาตรวจพื้นที่เฉย ๆ
เพื่อประกอบการศึกษาการถ่ายภาพจากอากาศ....¹⁵

จากพระราชดำรัสดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง
การทรงนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการศึกษา
ประวัติศาสตร์ เพื่อการวิเคราะห์และประกอบการ
พิจารณาหลักฐานทางด้านโบราณคดี เพื่อให้ได้ข้อ
มูลที่ถูกต้องในเชิงประวัติศาสตร์

นอกจากการสนับสนุนการริเริ่มใช้เทคโนโลยี
เข้ามาในการศึกษาประวัติศาสตร์ สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีทศนะเกี่ยว
กับประวัติศาสตร์และโบราณคดีดังจะเห็นได้จาก
การที่ทรงพระราชทานสัมภาษณ์พิเศษที่ตีพิมพ์ใน
อนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 10 ฉบับที่ 7 เดือน กุมภาพันธ์
2523 ดังนี้

- เป็นที่ทราบกันอยู่ว่าทูลกระหม่อมมีความสน
พระราชหฤทัยในด้านโบราณคดีมาก จึงใคร่ขอพระ
ราชทานทศนะส่วนพระองค์ว่า วิชาเนี่ยยังมีประโยชน์
ในแง่ใดบ้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทูลกระหม่อม
และยังประโยชน์เพียงไหนต่อสังคมไทย

- เคยเรียนวิชาโบราณคดีมาเพียงเล็กน้อยเมื่ออยู่
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและที่คณะ
โบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ศึกษาเกี่ยวกับโบราณ
คดีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายหลังนั้น
หนักในเรื่องศิลปะขอม เพราะจะใช้ประกอบในวิทยา
นิพนธ์ที่เกี่ยวกับจารึกขอม โดยทั่วไปแล้วเห็นว่าโบราณ
คดีเกี่ยวข้องกับวิชาประวัติศาสตร์ ศิลปะสถาปัตยกรรม
มานุษยวิทยา ภาษา วรรณคดี ฯลฯ เป็นประโยชน์ใน
หลาย ๆ ด้าน เช่น ก่อให้เกิดความรักชาติ เคยเขียน

เรื่องโบราณคดีในหนังสือมหาวิทยาลัยศิลปากร ตีพิมพ์
แล้ว ยังคงพอหาอ่านได้

- ด้วยเหตุอันใดที่ทำให้ทรงเลือกวิทยานิพนธ์
เกี่ยวกับจารึกที่พบที่ปราสาทพนมรุ้ง ทรงได้สรุป
ประเด็นไหนบ้างที่เป็นของใหม่สำหรับทูล
ประเด็นไหนบ้างที่เป็นของใหม่สำหรับทูลกระหม่อม

- จารึกพนมรุ้งเป็นจารึกสันสกฤตหลักยาว ส่วนที่
ค้นพบส่วนเก่า ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเคส์ ได้แปล
แล้ว แต่ส่วนใหม่ยังไม่ได้แปล เห็นว่าเหมาะสำหรับ
การทำวิทยานิพนธ์ เพราะจะได้ของใหม่ในวงวิชาการ
ที่ปราสาทพนมรุ้งเองก็มีจารึกเขมรอีกหลายหลัก (ส่วน
มากเป็นหลักสั้น ๆ) ที่จะศึกษาประกอบได้นอกจากนี้
ยังมีเรื่องที่น่าสนใจอีกมาก ทูลสถานที่ตั้งก็น่าสนใจใน
แง่ภูมิรัฐศาสตร์ และแม้ว่าจะอยู่ห่างจากศูนย์กลาง
การปกครอง ผู้เป็นใหญ่ในอดีตก็ให้ความสำคัญ
ถึงกับสร้างศาสนสถานขนาดใหญ่ ด้วยฝีมือประณีต
ติดต่อกันหลายชุด มีร่องรอยว่าแหล่งน้ำในบริเวณนั้น
ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดี ถ้าศึกษาจารึกและศิลปกรรม
กันจะ ได้ข้อมูลบางประการมาประกอบปัญหาได้เรื่อง
ราวที่น่าสนใจอีกหลายด้าน เช่น ประวัติอาชุกการสร้าง
ปราสาท เทคนิคการสร้าง ศาสนาของผู้สร้างศาสนสถาน
ชุมชนที่อยู่รอบปราสาท ความสัมพันธ์ของชุมชนใน
อดีตต่อปราสาท และต่อชุมชน ภาษาศาสตร์ (ประเพณี
บางอย่างที่เล่าในจารึกมีลักษณะที่ว่าจะคล้ายกับกรรม
เนียมในท้องถิ่นปัจจุบัน) ขณะนี้อยู่ระหว่างการขุด
แต่ง ปราสาทนี้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่น่าดูมาก เมื่อ
กล่าวถึงลักษณะทางศิลปะขอม ข้าพเจ้าจึงกล่าวเรีย
ลำดับจากด้านล่างถึงด้านบนเหมือนเราเดินเข้าไปเทียบ
แทนที่จะทำแบบที่หน้าทำกันมาก่อน คือบรรยายจาก
ส่วนสำคัญ

- ทรงมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับประวั
ติศาสตร์ไทยในความคิดเห็นใหม่ที่ว่า คนไทยมีไ
อพลยพลงมาจากภูเขาอัลไต

-ไม่ค่อยมีความรู้เรื่องนี้ ไฉนแต่ที่เขาคุยกัน ไม่ทราบว่ามันเอาหลักฐานอะไรว่ามาจากเขาอัลโต การเดินทางลำบากไม่อาจจะรอดมาได้ คนที่ยกทฤษฎีอื่นกำเนิดของไทยใหม่ๆ เขาก็พูดของเขาน่าฟัง มีเหตุผลด้านภาษาศาสตร์ มนุษยวิทยา วิทยาศาสตร์ ประกอบ”¹⁶

จากทัศนะที่พระราชทานสัมภาษณ์ทำให้เห็น ว่าทรงมีความคิดเป็นนักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ที่ใช้วิชาการหลายด้าน (สหวิทยาการ) เข้ามาช่วยในการศึกษาประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังทรงศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน พระองค์ทรงเป็นตัวอย่างที่ส่งเสริมการวิจัยในท้องถิ่น เช่น การจัดทำประวัติศาสตร์เมืองนครนายกเป็นต้น ผลงานทางประวัติศาสตร์ของพระองค์ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ผลงานพระราชนิพนธ์ที่มีตั้งแต่ทรงพระเยาว์และได้รับการตีพิมพ์หลายครั้ง อาทิ “การตั้งกรมและเจ้าฟ้าในยุคแรก” “จารึกประสาทหินพนมวัน” “เจ้าครอกวัดโพธิ์” เป็นต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นนักประวัติศาสตร์ที่ทรงสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาการวิจัยและทรงนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ อาทิ การใช้ภาพถ่ายทางอากาศ การใช้การสำรวจภาคสนาม เป็นต้น

ผู้อ่านคงจะสงสัยว่า การศึกษาประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร การศึกษาประวัติศาสตร์

มีนักประวัติศาสตร์กล่าวว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ คือการศึกษาเรื่องราวในอดีตของมนุษย์ในทุกสังคม การหวนกลับไปนึกถึงอดีตก็เท่ากับการหวนกลับไปสู่กาลเวลาที่ผ่านมา เรื่องของอดีตจึงสัมพันธ์กับความคิดทางเวลาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้เรื่องสถานที่ยังเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องในอดีตที่เกิดขึ้น เพราะสถานที่คือลักษณะทางภูมิศาสตร์อันจะบอกถึงตำแหน่งที่อยู่ หรือที่ตั้งของสังคมมนุษย์ในแต่ละมิติของเวลา ดังนั้นการศึกษาอดีตจึงมีกาลและเทศะกำกับอยู่ตลอดเวลา¹⁷ คำว่า “กาล” หรือ “เวลา” นั้น นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ถือว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันเป็นประวัติศาสตร์ ถ้าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสังคมมนุษย์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ด้วยเหตุนี้การศึกษาอดีตของสังคมมนุษย์ในทางประวัติศาสตร์จึงมุ่งความสนใจไปที่การเปลี่ยนแปลงในสังคม ด้วยเหตุนี้การศึกษาของสังคมมนุษย์ในทางประวัติศาสตร์จึงมุ่งความสนใจไปที่การเปลี่ยนแปลงของสังคมหนึ่งได้เปลี่ยนแปลงท่ามกลาง “เวลา” มาอย่างไร ประวัติศาสตร์จึงแตกต่างจากสังคมศาสตร์ จุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของสังคมศาสตร์ คือการพยายามหาทฤษฎีที่จะสามารถอธิบายสังคมมนุษย์ได้ตลอดไปไม่เกี่ยวข้องกับเวลา ตรงข้าม ประวัติศาสตร์กลับให้ความสำคัญอย่างมากต่อความแตกต่างอันมีลักษณะเฉพาะของแต่ละสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ ความแตกต่างอันมีลักษณะเฉพาะนี้เป็นสิ่งที่ควรเข้าใจให้ถ่องแท้ เช่น สังคมไทยในสมัยอยุธยาถึงปัจจุบัน มีหลายอย่างที่แตกต่างกันและมีหลายอย่างที่เหมือนกันอย่างไร จุดมุ่งหมายในการศึกษาประวัติศาสตร์

จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ คือการเข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ การเข้าใจจะโดยการศึกษาว่า เหตุใด จึงเกิดสิ่งนั้นสิ่งนี้ หรือสิ่งนั้นเกิดแล้ว คลี่คลายมา อย่างไร ประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องของการ อธิบาย การที่จะศึกษาหรือรู้เรื่องราวของอดีตได้นั้นเพราะมีร่องรอยหรือการกระทำของคนในอดีตทิ้งไว้ ร่องรอยเหล่านี้เรียกว่า หลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์แบ่งเป็นหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร กับหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ในประเทศไทย ถ้าแบ่งตามลักษณะเด่นของข้อสนเทศภายในหลักฐาน แบ่งได้ 13 ประเภท²⁰ คือ 1. จดหมายเหตุชาวต่างชาติ 2. จดหมายเหตุชาวพื้นเมือง 3. ตำนาน 4. พงศาวดารแบบพุทธศาสนา 5. พระราชพงศาวดาร 6. เอกสารราชการหรือเอกสารการปกครอง 7. หนังสือเทศน์ 8. วรรณคดี 9. บันทึก 10. จดหมายส่วนตัว 11. หนังสือพิมพ์ 12. งานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ 13 จารึก

ส่วน หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ หลักฐานทางโบราณคดี โบราณสถาน ศิลปะ นาฏกรรม ดนตรีและคำบอกเล่า

ประเภทของหลักฐาน

หลักฐานเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ เพราะถ้าปราศจากหลักฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์ก็ไร้ความหมาย การแบ่งประเภทของหลักฐานที่จะนำมาใช้การศึกษาประวัติศาสตร์โดยปกติแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. **หลักฐานขั้นต้น (Primary Sources)** ได้แก่ หลักฐานที่บันทึกโดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือผู้ที่รู้เหตุการณ์นั้นด้วยตนเอง หรืออยู่ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ หลักฐานทางโบราณคดี เช่น ศิลปะจารึก ป้อมปราการ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ รูปปั้น เหรียญ พระพุทธรูป ถือว่าเป็นหลักฐานขั้นต้น การใช้หลักฐานขั้นต้น มีผลคืออยู่ประการหนึ่ง คือช่วยให้เรื่องนั้นมีมาตรฐานแห่งความเป็นจริงมากขึ้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิจารณญาณและการตัดสินใจของผู้ใช้²¹

2. **หลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources)**

หมายถึงการบันทึกหลังจากเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นแล้ว บันทึกของผู้ที่ได้รับทราบเหตุการณ์ จากคำบอกเล่าของผู้อื่นมาอีกต่อหนึ่ง หรือหนังสือประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นทีหลัง หลักฐานชั้นรองนี้ได้รับน้ำหนักความน่าเชื่อถือน้อยกว่าหลักฐานขั้นต้น

วิธีการทางประวัติศาสตร์²²

วิธีการทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 6 ประการดังนี้ คือ

1. การสะสมข้อมูล คือการสะสมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ เพื่อทำการศึกษาได้มากที่สุด

2. การคัดเลือกข้อมูล ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในวิธีการประวัติศาสตร์ เป็นการประเมินความสำคัญของหลักฐาน ซึ่งแบ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงที่จะนำไปสู่ความจริง (Fact) กับข้อมูลที่เป็นส่วนประกอบ

3. ประเมินความสำคัญของข้อมูล คือพิจารณาตามหลักเกณฑ์ เช่น ช่วงเวลาของการบันทึก วัตถุประสงค์ของการบันทึก จำนวนลีลาของการบันทึก และประเภทบุคคลผู้บันทึก โดยทั่วไปนักประวัติศาสตร์จะให้ความสำคัญแก่ข้อเท็จจริงที่เป็นเอกสารภายในของทางการมาก โดยถือว่าเป็นหลักฐานที่เกิดจากเหตุการณ์โดยตรง หรืออย่างน้อยก็ใกล้ชิดกับเหตุการณ์มากกว่าหลักฐานชนิดอื่น ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสที่กล่าวมาแล้วตอนต้น

4. แจกแจงข้อเท็จจริงจากหลักฐานว่ามีความสัมพันธ์กันเพียงใด และสัมพันธ์กันอย่างไร

5. การตีความหลักฐานที่คัดเลือกแล้ว

6. การเรียบเรียงเขียนเป็นเรื่องราว

สิ่งสำคัญที่นักประวัติศาสตร์ต้องหลีกเลี่ยงคือ **อคติ**²³ เพราะนักประวัติศาสตร์เป็นผู้อยู่ในยุคหลัง

ย่อมมีอิทธิพลจากสังคม ความคิด ทัศนคติในยุค
ของตนครอบงำอยู่ ดังนั้นการหลีกเลี่ยงอคติจะทำให้
ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นความจริงมากที่สุด

เนื่องจากสังคมในปัจจุบันซับซ้อนมีลักษณะ
หลากหลาย การค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน
จึงมีหลายแนว มีการใช้หลักฐานกว้างขวางขึ้น²⁴ เช่น

การศึกษาประวัติศาสตร์แนวประวัติศาสตร์ชาติ
มีการค้นคว้าหาหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย
ในต่างประเทศ หรือการใช้วิธีคำนวณช่วยในการหา
ศักราชที่ถูกต้อง หรือการอ่านอักษรโบราณ ใน
จารึกหรือคัมภีร์โบราณมาประกอบหลักฐาน

การศึกษาประวัติศาสตร์แนวเศรษฐศาสตร์
การเมือง การศึกษาแนวนี้เน้นความสัมพันธ์ระหว่าง
เศรษฐกิจกับการเมือง ในระยะแรกเน้นเรื่องราว
การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและการเมือง
ในส่วนกลางหรือในเมืองเป็นหลัก ในระยะหลังจาก
การศึกษาวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทยมีความ
จำเป็นต้องศึกษาลักษณะหมู่บ้านไทย จึงเป็นผล
ให้มีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างละเอียดขึ้น
หลักฐานที่ใช้ในระยะแรก จำกัดเฉพาะเอกสารราชการ
ในกองจดหมายเหตุแห่งชาติและหนังสือ หรือ
รายงานทางเศรษฐกิจ ที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ต่อ
มาเมื่อเริ่มศึกษาประวัติศาสตร์หมู่บ้านจึงปรากฏ
หลักฐานใหม่ ๆ ที่ได้รับการนำมาใช้ เช่น คำบอก
เล่าของชาวบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ของชาวบ้าน
อย่างไรก็ตามหลักฐานประเภทคำบอกเล่าก็มีวิธี
การตรวจสอบให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องใกล้เคียง
ความจริงที่สุดด้วยการใช้หลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการ
ตรวจสอบหรือประเมินหลักฐานประเภทอื่น ๆ

การศึกษาประวัติศาสตร์แนวมนุษยนิยม การ
ศึกษาแนวนี้คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ทั้งในฐานะของ
ผู้กระทำในประวัติศาสตร์ คือศึกษาความเป็นไป

ของสังคมโดยส่วนรวมและความเป็นไปของมนุษย์
ในสังคมและอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อตัว
มนุษย์ เช่น โลกทัศน์ ค่านิยม ความเชื่อ นอกจากนั้น
การศึกษาในแนวนี้ยังคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการ
ศึกษาคือเพื่อเข้าใจมนุษย์ ซึ่งมีความสลับซับซ้อน
และมีลักษณะเด่นคือมีการตรวจสอบหลักฐานอย่าง
พิถีพิถัน การศึกษาแนวนี้ เช่น เรื่อง “การเมืองไทย
สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี” ของ ศาสตราจารย์ ดร. นิธิ
เอียวศรีวงศ์ เป็นต้น นอกจากนั้นการศึกษาแนวนี้
ยังสนใจประวัติศาสตร์ทางภูมิปัญญา ทำให้มีการ
นำหลักฐานประเภทวรรณกรรมมาใช้ เพื่อสะท้อน
ภูมิปัญญาของผู้แต่งและผู้อ่าน และยังสะท้อนสภาพ
สังคมสมัยนั้น เช่น “สุนทรภู่ มหากวีระกุ่มพี”
ของศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ เป็นต้น

การศึกษาประวัติศาสตร์แนวรัฐศาสตร์ เป็น
การศึกษาประวัติศาสตร์ของนักรัฐศาสตร์ที่มีแนวโน้ม
ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของการเมืองไทยโดยการ
พิจารณาการคลี่คลายหรือการเปลี่ยนแปลงของ
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมตั้งแต่สมัยรัตน
โกสินทร์ตอนต้นมาจนปัจจุบัน ในการวิเคราะห์
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมนี้ จะเน้นความ
สัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำผู้มีอำนาจทางการเมือง
กลไกของรัฐ กฎหมายและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดย
มุ่งที่จะเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินมา
จากอดีตจนปัจจุบัน การใช้หลักฐานในการเขียน
ประวัติศาสตร์แนวนี้ในระยะแรกใช้เอกสารทางการ
เมืองการปกครองมาวิเคราะห์ โดยเฉพาะพระราช
นิพนธ์หรือพระนิพนธ์ของพระมหากษัตริย์และ
พระบรมวงศานุวงศ์ รายงานการประชุมของเสนาบดี
และสภาต่าง ๆ ในระยะหลังเมื่อมีการสนใจศึกษา
เกี่ยวกับโลกทัศน์และความคิดทางการเมืองของไทย
ได้มีการนำวรรณกรรมทางการเมือง วรรณกรรม

ทางศาสนาและวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงมาวิเคราะห์ เช่น งานเขียนเรื่อง "ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย" ของ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ จันทรวงศ์ เป็นต้น

การศึกษาประวัติศาสตร์แนวทฤษฎีการเจริญเติบโต เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของไทยโดยใช้ทฤษฎีความเจริญเติบโตในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์ มุ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น ทุน แรงงาน เทคโนโลยี การผลิต การใช้หลักฐานของการศึกษาแนวนี้ นอกจากการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่นเดียวกับการศึกษาในแนวอื่น ๆ แล้วยังมีการนำข้อมูลทางสถิติ ข้อมูลเชิงปริมาณมาคำนวณเพื่อแสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงหรือการเจริญเติบโต

นอกจากการศึกษาในแนวต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นแล้ว ยังมีงานของนักวิชาการบางท่านไม่ได้จัดอยู่ในแนวดังกล่าว เช่นงานของรองศาสตราจารย์ ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับชุมชนโบราณในประเทศไทย เป็นการศึกษาโดยใช้แนวทางภูมิศาสตร์และโบราณคดีเป็นหลัก หลักฐานที่ใช้ในการศึกษาชุมชนโบราณ นอกจากศึกษาสภาพภูมิศาสตร์อันได้แก่ ลักษณะดิน แม่น้ำ ทรัพยากรธรรมชาติ ปริมาณน้ำฝน ฯลฯ ยังใช้ภาพถ่ายทางอากาศในการตรวจค้นหาเมืองโบราณ ส่วนหลักฐานทางโบราณคดี ได้แก่ ซากโบราณสถาน โบราณวัตถุ นอกจากนี้ยังใช้ จารึก ตำนาน หรือนิทานพื้นบ้านเป็นหลักฐานประกอบด้วย

ในปัจจุบันนอกจากงานศึกษาประวัติศาสตร์ของนักวิชาการแล้ว ยังมีงานในรูปของวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทจำนวนมากที่ศึกษาประวัติศาสตร์ตามแนวต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา สิ่งสำคัญในการศึกษาดังกล่าว คือ ทำให้มีข้อมูลใหม่ ๆ ทางประวัติศาสตร์ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทใหม่ ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ เอกสารธุรกิจ

ฎีกาของราชทูต บันทึกของบุคคล นวนิยาย คำบอเล่า คำสัมภาษณ์ของนักการเมือง นักธุรกิจ คนตและเพลง ได้ถูกนำมาเป็นหลักฐานใช้วิเคราะห์ใการศึกษาทางประวัติศาสตร์เพิ่มมากขึ้น

การศึกษาทางประวัติศาสตร์ในปัจจุบันและในอนาคตจะเป็นการศึกษาทางประวัติศาสตร์ที่เป็นระบบ เป็นการอธิบายสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ อยู่รอบด้าน เป็นการศึกษาที่ใช้สหวิทยาการเข้ามาช่วยทำให้เกิดความเข้าใจ การเชื่อมโยงของปรากฏการณ์ทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ได้ชัดเจนและลึกซึ้ง ใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์หลากหลายชนิดที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพเศรษฐกิจ กาเมือง สภาพสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาของแต่ละสมัย ทำให้การศึกษาทางประวัติศาสตร์ในปัจจุบันเป็นการเจาะลึกในแต่ละเรื่องแทนการใช้ภาพรวมอย่างกว้าง ๆ เหมือนสมัยอดีต

จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชมติว่าพระองค์ทรงใช้วิธีการ ใช้หลักฐาน ตลอดจนแรงมีแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ใช้สหวิทยาการหลายด้านเข้ามาช่วย ทำให้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ได้ชัดเจนขึ้น ทรงเป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีความคิดกว้างไกล ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์การอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติซึ่งจะเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ในอนาคต

ในโอกาสสมทวงครบรอบแห่งพระชนมายุของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขอพระราชทานน้อมเกล้าฯ ถวายพระพรชัยให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน ทรงเป็นหลักของการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมไทยตลอดไป

เชิงอรรถ

- 1 สมเด็จพระเทพฯ เยือนจีน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ, ม.ป.ป.), หน้า 75.
- 2 “ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท วิทยานิพนธ์ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ”, ใน ปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2528), หน้า 115.
- 3 สมเด็จพระเทพฯ เยือนมาเลเซีย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ, ม.ป.ป.), หน้า 70.
- 4 “ข้อคิดเกี่ยวกับหนังสือสำหรับนิสิตอักษรศาสตร์,” ใน มณีพลอยร้อยแสง (กรุงเทพฯ : เจริญทองการพิมพ์, 2533), หน้า 374.
- 5 “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการปฏิรูปบ้านเมือง,” ใน มณีพลอยร้อยแสง, หน้า 459.
- 6 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับการอนุรักษ์มรดกของชาติ (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2528), หน้า 87-88. (จัดพิมพ์ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 30 พรรษา 2 เมษายน 2528)
- 7 เรื่องเดียวกัน, หน้า 96.
- 8 เรื่องเดียวกัน, หน้า 146.
- 9 เรื่องเดียวกัน, หน้า 118.
- 10 สมเด็จพระเทพฯ เยือนมาเลเซีย, หน้า 64.
- 11 พันเอกหญิง ศรีสุนทร นาคะอภิ, “นครนายกบนเส้นทางวิชาการ พระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในที่ประชุมเพื่อเตรียมการสัมมนาวิชาการทางประวัติศาสตร์ ณ กองบัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า วันที่ 7 ธันวาคม 2532,” อนุสาร อ.ส.ท. 30 (กุมภาพันธ์ 2533), หน้า 35.
- 12 เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.
- 13 ประวัติศาสตร์เมืองนครนายก (นครนายก : คณะทำงานศึกษาประวัติศาสตร์เมืองนครนายก, 2533) (อัคราณา)
- 14 นิคม มุลิกามะ, “เมืองคงละคร งานโบราณคดี,” (กรุงเทพฯ : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2533), หน้า 6 (เอกสารเสนอในการประชุมทางวิชาการเรื่องภาษากับประวัติศาสตร์และความเคลื่อนไหวในวิชาประวัติศาสตร์ไทย วันที่ 16-18 กุมภาพันธ์ 2533)
- 15 “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยายเรื่องเทคโนโลยีการใช้ประโยชน์ข้อมูลดาวเทียม ในสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 11 สิงหาคม 2531,” ใน มณีพลอยร้อยแสง, หน้า 486-7.
- 16 “บทพระราชทานสัมภาษณ์,” ใน ปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี, หน้า 25-27.

¹⁷กาญจณี ละอองศรี "การแบ่งยุคสมัยของ ประวัติศาสตร์ไทย," ใน สายธารแห่งความคิด (กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, 2532), หน้า 205.

¹⁸ปิยนาด บุนนาค, "การวิจัยประวัติศาสตร์," วารสารรวมคำแหง 4 (3 ตุลาคม 2520), หน้า 65.

¹⁹นิติ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พฤษะ, **หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย : สอ21** (กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2525), หน้า 10.

²⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

²¹แถมสุข นุ่มนนท์, "ประวัติศาสตร์," ใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, 2518), หน้า 38.

²²เดช บุนนาค, "วิธีการของประวัติศาสตร์," ใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์** หน้า 149-164 และ ปิยนาด บุนนาค, "การวิจัยประวัติศาสตร์," วารสารรวมคำแหง, หน้า 58-70.

²³นาฏวิภา ชลิตานนท์, **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย** (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2524), หน้า 16.

²⁴สายชล วรรณรัตน์, "การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์," ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์ หน่วยที่ 1** (นนทบุรี : สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช, 2532), หน้า 1-59.

แนะนำงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

งานวิจัยของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ชุตินา สัจจามันท์*

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระปรีชาสามารถและพระราชกรณียกิจอย่างกว้างขวางในฐานะสยามบรมราชกุมารี แห่งราชจักรีวงศ์ ในด้านวิชาการพระองค์ทรงเป็น “เพชร” เม็ดงามแห่งวงวิชาการของประเทศ และพระราชกรณียกิจที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงพระปรีชาสามารถทางด้านนี้ คือ **ด้านการวิจัย**

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระทัยในการวิจัย พระองค์ทรงเป็นนักวิจัย และได้ทรงทำวิจัยหลายเรื่อง นอกจากวิทยานิพนธ์และปริญญานิพนธ์ อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต และดุขฎิบัณฑิต รวม 3 เรื่องแล้ว ยังทรงมีผลงานวิจัยซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและมีผลงานวิจัยเรื่องหนึ่งได้รับรางวัลผลงานดีเยี่ยม ประจำปี 2533 กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและคณิตศาสตร์ อันแสดงถึงพระปรีชาสามารถด้านการวิจัยของพระองค์

เพื่อเป็นการเทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในวาระมหามงคล พระชนมายุครบ 3 รอบ จึงขอเสนอสรุปงานวิจัยของพระองค์ไว้ ณ ที่นี้

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,
สมเด็จพระ. “การพัฒนานวัตกรรมเสริมทักษะ

การเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.” ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในปัจจุบันเกิดขึ้นเนื่องจากนักเรียนไม่ค่อยสนใจเรียนภาษาไทย และมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการเข้าใจ และใช้ภาษาไทยไม่เพียงพอ ถ้าไม่รีบปรับปรุงแก้ไข อาจเป็นผลให้คนไทยในอนาคตมีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาไทยไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศชาติได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สร้างและพัฒนานวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งนักเรียนที่เรียนจบในระดับการศึกษาขั้นทุกคนควรมีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดีในการฟัง การพูด การอ่าน การคิด และการเขียนภาษาไทย ตลอดจนความรู้สืบเนื่องรอบตัวหลาย ๆ ด้าน อันจะเป็นรากฐานการสร้างความคิดที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไปได้

การสร้างและพัฒนานวัตกรรมนี้ มีขั้นตอนสำคัญคือ ศึกษาหลักสูตรภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยละเอียด ศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับนี้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากการประชุมครูสอนภาษาไทยในระดับชั้น

*ชุตินา สัจจามันท์ รองศาสตราจารย์ระดับ 9 ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และประธานแผนกวิจัยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 38 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการสร้างนวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้การสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยบทเรียนทั้งเป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งมีความหลากหลายทั้งเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งคำอธิบายเนื้อหาและคำอธิบายศัพท์และสำนวนอย่างละเอียดต่อนั้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยตรวจ แสดงความคิดเห็น และปรับปรุงจนได้นวัตกรรมที่มีคุณภาพดีเป็นที่พอใจ แล้วจึงนำนวัตกรรมที่ปรับปรุงแล้วนี้ไปตรวจสอบคุณภาพอีกครั้งโดยใช้ทดลองสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน จำนวน 31 คน เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้การสอนแล้ว ได้สัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียนทุกคน เพื่อศึกษาปฏิกิริยาย้อนกลับอันเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของนวัตกรรมในแง่มุมต่าง ๆ

การสร้างและพัฒนานวัตกรรมด้วยวิธีการดังกล่าว ปรากฏผลเป็นนวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้การสอนภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีคุณภาพในเกณฑ์ดีโดยประเมินจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาไทย ความคิดเห็นและประสบการณ์ของครูที่ทดลองใช้สอน และปฏิกิริยาย้อนกลับจากนักเรียนที่เรียนทั้งหมด นวัตกรรมโดยส่วนรวมมีความสอดคล้องกับหลักสูตรภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งในแง่ของจุดมุ่งหมายและเนื้อหาบทเรียนต่าง ๆ มีความหลากหลายในแง่ของเนื้อหา อรรถรส และประเภทของคำประพันธ์ต่าง ๆ หลายรูปแบบ ซึ่งเอื้อให้การเรียนบังเกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การพัฒนานวัตกรรมนี้ช่วยครูให้สอนง่ายขึ้น และช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถเพิ่มพูนขึ้นในวิชาภาษาไทย

ตามหลักสูตร ตลอดจนได้ความรู้สืบเนื่องที่เกี่ยวกับกับวิชาการสาขาอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้กระบวนการนำเสนอพัฒนานวัตกรรมนี้มีลักษณะกระตุ้นเร้าใจ และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรักและผูกพันในภาษาไทย มีความภูมิใจในภาษาไทย มีค่านิยมที่จะใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล และมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาษาไทยและความรู้ที่สืบเนื่อง

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,

สมเด็จพระเทพฯ. "จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง."

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออก ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521.

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การอ่านและแปลจารึกสันสกฤตและเขมร ซึ่งพบที่ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเสนอข้อมูลทางภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ และศาสนา ในสมัยนั้นแก่นักวิชาการ จารึกสันสกฤตซึ่งพบที่ปราสาทพนมรุ้งมี 3 หลัก จารึกเขมรมี 7 หลัก จารึกสันสกฤตที่สำคัญที่สุดหลักเป็นสองตอน ครึ่งหนึ่งได้พบมานานแล้ว ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ได้อ่านและแปลตีพิมพ์ใน *Inscriptions du Cambodge* vol. 5, Paris, EFEO, 1953, p.297 ในที่นี้ศึกษารวมกับจารึกครึ่งที่กรมศิลปากรค้นพบใหม่

จารึกที่ค้นพบใหม่ศึกษาจากสำเนาจารึกและภาพถ่าย ส่วนจารึกที่ศาสตราจารย์ เซเดส์อ่านแล้วศึกษาจากหนังสือ *Inscriptions du Cambodge* Vol.5.

เนื้อหาแบ่งเป็น 4 บท บทแรกเป็นบทนำกล่าวถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยาของภูเขาพนมรุ้ง และลักษณะทางศิลปะของปราสาทอย่างย่อ ๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพปราสาทและเข้า

ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่กับจารึกซึ่งพบ
ที่นั่น บทที่สองเป็นคำแปล ข้อวิจารณ์และวิเคราะห์
จารึกเขมร บทที่สามเป็นคำแปลข้อวิจารณ์และ
วิเคราะห์จารึกสันสกฤต บทที่สี่เป็นบทสรุปและ
ข้อเสนอแนะในการใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการศึกษา
ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และศาสนา ส่วนท้าย
ของวิทยานิพนธ์ มีประมวลศัพท์ภาษาสันสกฤต
และเขมร ซึ่งเป็นข้อมูลศึกษาด้านสังคมวิทยา ประวัติ
ศาสตร์ และภาษาศาสตร์

ทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,

สมเด็จพระ. "ทศบารมีในพุทธศาสนา
เถรวาท." วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต
ภาควิชา ภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์นี้คือการศึกษ
ความเปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ว่าบารมี
ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาเถรวาทที่
แต่งขึ้นในยุคต่าง ๆ โดยใช้วิธีการ 2 วิธี คือ การศึกษา
วิธีการประกอบศัพท์และศึกษาคำศัพท์ที่อยู่ในคำ
แวดล้อม (context) ที่ปรากฏในคัมภีร์ จากการศึกษา
ปรากฏว่า ยุคแรก ๆ คำว่าบารมีหมายถึง ความเป็น
เลิศ ความเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ในด้านใดก็ได้ ต่อมา
ความหมายของศัพท์แคบเข้า คือหมายถึงความเป็น
เลิศ หรือความบริบูรณ์ในหมวดธรรมหมวดใด
หมวดหนึ่งในพุทธศาสนาในที่สุดจะหมายถึงความ
เป็นเลิศ หรือเป้าหมายสูงสุดในทางพุทธศาสนา คือ
พระนิพพาน

ความหมายของคำว่าบารมีในยุคหลัง โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งที่เข้าใจกันอย่างแพร่หลายในหมู่คนไทย คือ
หมวดธรรมะหรือวิธีการ 10 ประการ ที่จะทำให้ผู้
ประพฤติปฏิบัติได้บรรลุถึงพระนิพพาน ถือว่าเป็น
การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านความหมาย คือเปลี่ยน

จากเป้าหมายไปเป็นวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย

วิทยานิพนธ์นี้แบ่งเป็น 7 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ แสดงที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนใน
การวิจัย และประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

บทที่ 2 ความหมายของคำว่า "บารมี" ตาม
รูปศัพท์และการประกอบศัพท์ มีเนื้อหาเสนอความ
คิดต่าง ๆ ในเรื่องการประกอบศัพท์ ทั้งความเห็น
ของนักไวยากรณ์โบราณ และนักไวยากรณ์รุ่นหลัง
(โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวตะวันตกที่ศึกษาภาษาบาลี)

บทที่ 3 ความคิดเรื่องบารมีในพระไตรปิฎก
แสดงการใช้คำ "บารมี" ในคำแวดล้อมต่าง ๆ ใน
พระไตรปิฎก (เวณอปทาน, พุทธวงศ์ และจรียา
ปิฎก ซึ่งกล่าวในบทที่ 4) ในยุคนี้ บารมี มีความหมาย
ถึง ความเป็นเลิศ ความบริบูรณ์หรือเป้าหมายของ
การปฏิบัติ

บทที่ 4 ความคิดเรื่องบารมีในอปทาน พุทธ
วงศ์ และจรียาปิฎก แสดงการใช้คำ "บารมี" ในคำ
แวดล้อมต่าง ๆ ในคัมภีร์ 3 เล่ม ที่กล่าวข้างต้น ถือว่า
คัมภีร์ทั้ง 3 นี้ เป็นส่วนของพระไตรปิฎกที่ค่อนข้าง
ใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับคัมภีร์อื่น ๆ ในพระไตรปิฎก
การศึกษาในวิทยานิพนธ์บทนี้ ชี้ให้เห็นว่าในคัมภีร์
ยุคนี้ ความหมายของ "บารมี" เปลี่ยนแปลงไปจาก
เป้าหมายสูงสุดไปเป็นวิธีการที่พึงปฏิบัติเพื่อบรรลุ
เป้าหมายสูงสุดนั้น ความหมายในยุคนี้แพร่หลาย
มากในหมู่พุทธศาสนิกชนในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็
ตาม ในคัมภีร์ทั้งสามก็ยังใช้คำศัพท์ "บารมี" ใน
ความหมายดั้งเดิม คือ ความเป็นเลิศ (ในสิ่งใดก็ได้
ไม่จำเป็นต้องหมายถึงความเป็นเลิศในพุทธศาสนา)

บทที่ 5 ความคิดเรื่องบารมีในคัมภีร์ปกรณ์
พิเศษและอรรถกถา ในคัมภีร์ปกรณ์พิเศษที่กล่าว
ถึงในบทนี้ ให้ความหมายของบารมีในแนวเดียวกัน

กับความหมายในบทที่ 3 แต่ได้นำมากล่าวแยกในบทนี้ เพราะเป็นคัมภีร์ที่แต่งขึ้นในสมัยต่างกันมาก ส่วนอรรถกถาให้ความหมายของคำว่าบารมี ตามแนวพระไตรปิฎกที่อรรถกถานั้นอธิบายความ แต่จะอธิบายละเอียดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อรรถกถาของคัมภีร์จริยาปิฎก อธิบายขั้นตอนในการบำเพ็ญบารมีโดยละเอียด

บทที่ 6 ความคิดเรื่องบารมีในคัมภีร์พุทธศาสนาประเทศไทยและอิทธิพลของความคิดเรื่องบารมีในวัฒนธรรมไทย มีเนื้อหากล่าวถึงคำบารมีที่ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ ทั้งในภาษาบาลีและภาษาไทย กล่าวถึงคำว่า “บารมี” ที่ใช้ในวรรณคดีภาษาสามัญของไทย (ไม่มีกล่าวถึงวรรณคดีหรือภาษาถิ่น) และวิวัฒนาการของความคิดเรื่องนี้ในวัฒนธรรมไทย

บทที่ 7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,
สมเด็จพระเทพฯ, กรพินธุ์ ศรีสุขสวัสดิ์, ศิริวรรณ
ศิลาพัชรนันท์, สุวิทย์ วิบุลย์เศรษฐ์ และอภิสิทธิ์
หน่อเอี่ยม. “การศึกษาความถูกต้องของแผนที่
การใช้ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง
ซึ่งจำแนกโดยคอมพิวเตอร์บริเวณจังหวัดนครา-
ธิวาส.” กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะ
กรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2533.

ผลงานวิจัยเรื่องนี้ได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีเยี่ยม ประจำปี 2533 กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและคณิตศาสตร์ ด้วย “เป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ มีระเบียบวิธีและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยที่ชัดเจน ถูกต้อง เลือกใช้วิธีการและอุปกรณ์การวิจัยได้อย่างเหมาะสมเป็นไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน การบริหารการวิจัยและบุคลากรเป็นแบบผสมผสาน และอำนวยความสะดวกทางวิชาการได้เป็นอย่างดี ผลจากงานวิจัยนี้เป็นประโยชน์

อย่างสูงต่อวงการแผนที่ด้วยภาพถ่ายดาวเทียม และการรวบรวมระบบ Geographic Information System (GIS), Land Information System (LIS) และ Global Resource Information Database (GRID) สามารถนำไปปฏิบัติการได้ทันทีและกว้างขวางเหมาะสมกับความต้องการเพื่อพัฒนาประเทศ เป็นการริเริ่มพัฒนาเทคนิคการผสมสีข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม และนำมาเปรียบเทียบความสัมพันธ์กับพื้นที่จริงประเภทต่าง ๆ และแจกแจงได้ชัดเจน เพื่อให้ทราบว่าการผสมสีในช่วงคลื่นใดเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับการศึกษาในงานในสาขาใด อาทิ สาขาการเกษตร การใช้ที่ดิน อุทกวิทยา และธรณีวิทยา ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ต้องการศึกษา การใช้ประโยชน์ข้อมูลดาวเทียมต่อไป นับว่าเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพถึงระดับมาตรฐาน และเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการในวงการการสำรวจข้อมูลระยะไกล (remote sensing) อย่างยิ่ง” (มติคณะกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 6/2533 วันที่ 21 มิถุนายน 2533)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือการศึกษาความถูกต้องของภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง ซึ่งใช้ในการจำแนกประเภทการใช้ที่ดิน มาตราส่วน 1 : 50,000 ของจังหวัดนราธิวาส โดยข้อมูลแต่ละช่วงคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าและข้อมูลผสมจะผ่านกระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อจัดเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะการใช้ที่ดิน (land use/land cover classification) และมีการตรวจสอบทางภาคสนามเพื่อประเมินการใช้ข้อมูลในแต่ละช่วงคลื่นพื้นที่ศึกษามีทั้งหมด 4 บริเวณคือ

- 1) บริเวณพรุโต๊ะแดง ใช้ข้อมูลดาวเทียม TM บันทึกเมื่อวันที่ 1 เมษายน และ 7 สิงหาคม 2531

2) บริเวณเกาะสะท้อน ใช้ข้อมูลดาวเทียม TM บันทึกเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน และ 7 สิงหาคม 2531

3) บริเวณพระตำหนักทักษิณราชินีเวสต์ ใช้ข้อมูลดาวเทียม TM บันทึกเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2531

4) บริเวณระแงะ ใช้ข้อมูลดาวเทียม TM บันทึกเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2531

สรุปผลการศึกษาในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การแก้ไขทางเรขาคณิต

งานวิจัยนี้ดำเนินการแก้ไขทางเรขาคณิต โดยลดขนาดของจุดภาพจากเดิม 30×30 เมตร มาเป็น 25×25 เมตร ซึ่งอำนวยความสะดวกในการคิดพื้นที่มาตราวัดแบบไทยที่มีหน่วยของพื้นที่เป็นไร่ โดยที่จำนวนจุดภาพ 512 บรรทัดภาพ $\times$ 512 จุดภาพจะคิดเป็นเนื้อที่ 102, 400 ไร่

2. การประเมินผลข้อมูลในภาพช่วงคลื่นเดี่ยว

ภาพจากข้อมูลในช่วงคลื่นที่ 7 ซึ่งเป็นช่วงคลื่นอินฟราเรดกลาง ให้ภาพที่มีความแตกต่างของสีปกคลุมดินสูงสุด ระหว่างความแตกต่างของดิน พืชและน้ำ โดยน้ำจะดูคล้ำขึ้นสูงไม่มีการสะท้อนกลับ จึงเหมาะในการศึกษาเรื่องดิน และหิน รวมทั้งศึกษาลักษณะของลำน้ำ หรือชายฝั่ง ภาพที่ให้ความแตกต่างของข้อมูลโดยทั่วไป รองลงมาคือ ช่วงคลื่นที่ 5 ช่วงคลื่นที่ 2 ช่วงคลื่นที่ 4 ช่วงคลื่นที่ 3 และช่วงคลื่นที่ 1 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นไปตามเส้นโค้งแสดงการสะท้อนในช่วงคลื่นต่าง ๆ (classic spectral reflectance curve)

3. การประเมินผลข้อมูลในภาพสีผสมเทียม

ภาพถ่ายดาวเทียม Landsat TM จำนวน 6 ช่วงคลื่นนี้สามารถนำมาจัดทำภาพสีผสมเทียม ชุดละ 3 ช่วงคลื่น โดยมีสีน้ำเงิน สีเขียว และสีแดง

ตามลำดับ จะได้ภาพสีผสมเทียมทั้งหมด 13 ชุด ทั้งนี้การใช้งานขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และการเน้นการศึกษาเรื่องใดต้องการให้ปรากฏเป็นสีอะไรก็ใช้ช่วงคลื่นที่ข้อมูลประเภทนั้น ซึ่งมีค่าสะท้อนสูงสุด เช่น การศึกษาเรื่องน้ำ ก็ใช้ข้อมูลในช่วงคลื่นสีน้ำเงิน ถ้าศึกษาเรื่องดินก็ควรใช้ช่วงคลื่นอินฟราเรดกลาง ได้แก่ ช่วงคลื่นที่ 5 และช่วงคลื่นที่ 7 ถ้าต้องการศึกษาเรื่องพืชก็ใช้ช่วงคลื่นที่ 4 ในการทำภาพสีผสมเทียมตามต้องการ

4. การจำแนกข้อมูลด้วยภาพหลายช่วงคลื่น

เนื่องจากการตีความภาพถ่ายจากช่วงคลื่นเดียวหรือจากภาพสีผสมเทียม 3 ช่วงคลื่น ยังไม่เพียงพอสำหรับการแยกแยะการใช้ที่ดินในรายละเอียดที่ต้องการในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 บริเวณ จึงจำเป็นต้องมีการจำแนกการใช้ที่ดินโดยใช้ตัวจำแนกความน่าจะเป็นไปได้มากที่สุด (maximum likelihood classifier) เข้ามาช่วยโดยมีหลักการในการประเมินค่าความแตกต่าง และค่าสหสัมพันธ์ของค่าสะท้อนแสงทั้งนี้สมมุติฐานว่าข้อมูลจะต้องมีลักษณะการกระจายตัวที่สม่ำเสมอ คือ histogram เป็นรูประฆังคว่ำ

ในการจำแนกข้อมูลด้วยวิธีการดังกล่าวได้กระทำทั้งวิธีไม่กำกับและวิธีกำกับผลการจำแนกประเภทข้อมูลด้วยวิธีที่หยากกว่าแต่ง่ายต่อความเข้าใจ สำหรับการจำแนกข้อมูลด้วยวิธีไม่กำกับมีการกำหนดพื้นที่ตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกที่มีลักษณะสม่ำเสมอในสิ่งปกคลุมดินบางประเภท อาจพบว่าตัวอย่างนั้นมีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นอุดมคติมากเกินไป ซึ่งในจุดอื่น ๆ ของพื้นที่อาจไม่มีลักษณะข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ดังกล่าว หรืออาจมีน้อยมากทำให้จุดภาพเหล่านั้นจัดเป็นข้อมูลแบบมีได้รับการจัดกลุ่มเข้ากับข้อมูลอื่น ๆ อีกประการหนึ่ง

1. บริเวณพรุโต๊ะแดง วันที่ 1 เมษายน 2531 มีความถูกต้องร้อยละ 82 และ วันที่ 7 สิงหาคม 2531 มีความถูกต้องร้อยละ 89
2. บริเวณเกาะสะทอน วันที่ 4 มิถุนายน 2531

ระดับของการใช้ที่ดินที่สามารถจำแนกได้ในงานวิจัยนี้ สรุปได้ว่าสามารถจำแนกการใช้ที่ดินได้ถึงระดับที่ 3 และระดับที่ 4 สำหรับการใช้อำนาจที่ดินประเภทเกษตรกรรม ส่วนการใช้อำนาจที่ดินประเภทพื้นที่ก่อสร้างนั้น เนื่องจากงานวิจัยนี้มีได้เน้นเรื่องดังกล่าวจึงมิได้จำแนกถึงลงไป การจัดระดับการใช้อำนาจที่ดิน สรุปได้ดังนี้

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	ระดับที่ 3	ระดับที่ 4
		สวนผสม นา	นาที่ยังทำอยู่ (นาปี นาปรัง) นาร้าง
		หญ้า	หญ้าในพรุ หญ้าปศุสัตว์ หญ้าอื่น ๆ (ธูปฤาษี, กก กระจุต ฯลฯ)
		พืชน้ำ ดินว่างเปล่า	

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,
สมเด็จพระ, กรพินธุ์ ศรีสุขสวัสดิ์,
ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และกิติ ทัตถมิตร
“การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนาพื้นที่
เกษตรในอำเภอพนสนธิคมและอำเภอชัยบาดาล
จังหวัดลพบุรี” (กำลังดำเนินการ)

โครงการวิจัยเรื่องนี้อยู่ในระหว่างการค้าเนินการ มีระยะเวลา 4 ปี เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 และจะสิ้นสุดโครงการในปี พ.ศ. 2536 โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ พื้นที่ที่ใช้ศึกษา คือ อำเภอพนสนธิคม และอำเภอชัยบาดาล เหตุที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ หัวหน้าโครงการวิจัย ทรงเลือกพื้นที่ 2 อำเภอนี้คือ

1. เป็นตัวแทนของพื้นที่บริเวณที่เป็นดินปนุ ซึ่งพบมากในพื้นที่อำเภอพนสนธิคม ส่วนที่อำเภอชัยบาดาล เป็นพื้นที่ที่เกิดจากหินถ้ำภูเขาไฟ และหินประเภทอื่น ๆ

2. น้ำที่นำมาใช้ประโยชน์ อำเภอพนสนธิคม และอำเภอชัยบาดาล เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการใช้น้ำมาก นอกจากปริมาณน้ำฝนไม่สม่ำเสมอแล้ว น้ำที่ผิวดินตามแม่น้ำลำคลองก็แห้ง พื้นที่ที่ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ น้ำใต้ดินก็กระด้าง ไม่สามารถนำมาใช้ในการเกษตรได้ (อภิสิทธิ์ หน่อเยี่ยม 2534)

ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อภาคเกษตรกรรม ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรการเกษตรที่ไม่เหมาะสม และทำให้เกษตรกรแก้ไขมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ข้อมูลแต่ละประเภทที่ประมวลไว้ในคอมพิวเตอร์ทั้งที่เกี่ยวกับดิน น้ำ สภาพพื้นที่ภูมิอากาศ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับพืชจะถูกนำมาผสมผสานกันเพื่อให้ทราบความเหมาะสมของการใช้ที่ดินกับพืชการจัดระบบรูปการเกษตรใหม่ และจะมีการตรวจสอบข้อมูลเหล่านี้ในภาคสนาม โดยอาจจะมีการปลูกพืชตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับพื้นที่แล้วติดตามผลโดยใช้ข้อมูลดาวเทียม

สรุป

งานวิจัยของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมเรื่องราวทั้งทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และประกอบด้วยวิธีการวิจัยหลากหลายรูปแบบ ทั้งการวิจัยเอกสาร การสำรวจ การทดลอง และการวิจัยภาคสนามอันแสดงถึงพระปรีชาสามารถทั้งด้านการวิจัยและด้านวิทยาการของพระองค์ นอกจากนั้นผลจากการวิจัยของพระองค์ยังมีคุณค่าอเนกอนันต์ ช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศชาติอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานประจำปี 2533. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2534.

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. "การพัฒนานวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้การสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย." ปรินิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

_____. "จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออก ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521.

_____. "ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

_____. กรพินธุ์ ศรีสุขสวัสดิ์, ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์, สุวิทย์ วิบูลเศรษฐ์ และ อภิสิทธิ์ หน่อเอี่ยม. "การศึกษาความถูกต้องของแผนที่การใช้ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง ซึ่งจำแนกโดยคอมพิวเตอร์บริเวณจังหวัดนราธิวาส." กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2533.

อภิสิทธิ์ หน่อเอี่ยม. สัมภาษณ์. ใน สตูดิโอวัยขัยมงคลครบ 3 รอบ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กรุงเทพมหานคร : สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย, 2 เมษายน 2534.

แนะนำทรัพยากร สารสนเทศศาสตร์

วรรณิ ศิริสุนทร*

กาลแก้ว. ที่ระลึกในพิธีเปิดอาคารสมเด็จพระเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 6 พฤศจิกายน 2532.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2532. 51 หน้า ภาพประกอบ. ISBN974-596-653-3

สำนักหอสมุดกลาง มศว. ได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกว่า วันที่ 6 พฤศจิกายน 2532 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงพระกรุณาเสด็จมาเป็นประธานในพิธีเปิดอาคาร “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ” มีบทความต่าง ๆ ในหนังสือเล่มนี้ที่น่าสนใจเกี่ยวกับหนังสือและห้องสมุด โดยผู้เขียน

ที่ทรงคุณวุฒิทั้งที่เป็นอาจารย์และบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ นอกจากนี้ยังมีบทความนิพนธ์ของพระองค์ท่าน 2 บทความ คือ ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า พระราชนิพนธ์ไว้ในปี พ.ศ. 2509 และ ถิ่นชอบอ่านหนังสือ พระราชนิพนธ์ไว้ในปี พ.ศ. 2510 บทความอื่น ๆ ที่จะขอแนะนำได้แก่ ห้องสมุดลอยฟ้า ห้องสมุดในความทรงจำ นำความรู้ใส่เกวียนเวียนไปแจกถึงบ้าน เป็นต้น

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับการอนุรักษ์มรดกไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน, 2532. 166 หน้า. ภาพประกอบ. ราคา 100 บาท ISBN974-7903-11-3

ให้รายละเอียดเกี่ยวกับผลงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับการอนุรักษ์มรดกไทยซึ่งมีหลายประเภทด้วยกัน เขียนโดยผู้ที่ได้ทำงานรับใช้พระองค์ท่านอย่างใกล้ชิด แบ่งเนื้อหาออกได้เป็น 8 ประเภท คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับพระพุทธศาสนา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับการอนุรักษ์มรดกไทยด้านภาษาไทย เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงดนตรีไทย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับการอนุรักษ์ด้านโบราณคดี เป็นต้น

พระเทพรัตนราชสุดาฯ กับการอนุรักษ์มรดกไทยด้านภาษาไทย เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงดนตรีไทย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับการอนุรักษ์ด้านโบราณคดี เป็นต้น

*วรรณิ ศิริสุนทร รองศาสตราจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **ภูมิทัศน์ประเทศไทย (Illustrated Landforms of Thailand)** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย, 2534. 300 หน้า ภาพประกอบ. ราคา 600 บาท. ISBN 974-578-448-6

เป็นผลงานชิ้นหนึ่งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพและเจริญพระชนมายุครบ 36 พรรษา ด้วยตระหนักว่าพระองค์ท่านทรงสนพระราชหฤทัยอย่างยิ่งในวิชาภูมิศาสตร์ และทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้คนไทยได้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์และประเทศไทยดียิ่งขึ้น

เนื้อหาสาระประกอบด้วยหัวข้อเรื่องต่าง ๆ 15 ตอน เช่น ปัจจัยการเกิดลักษณะภูมิประเทศ ประเทศไทยในคาบสมุทรอินโดจีน ภูมิลักษณะของภาคเหนือ ภูมิลักษณะของภาคกลาง ภูมิลักษณะของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น แต่ละตอนมีภาพสี่สีประกอบด้วยคำอธิบายทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยาด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ท้ายเล่มมีภาคผนวกหลายตอนที่ประกอบด้วยข้อมูลทางภูมิศาสตร์ที่น่าสนใจและควรทราบ พร้อมทั้งมีบรรณานุกรมเรื่องต่าง ๆ นับว่าเป็นหนังสือสำหรับผู้อ่านทั่วไป เรียบเรียงด้วยเนื้อหาและภาษาที่ไม่เป็นวิชาการมากนัก และเน้นความสำคัญที่ภาพถ่ายสีธรรมชาติ เป็นหนังสือภูมิศาสตร์ประเทศไทยที่ให้ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์กายภาพ ไม่ใช่หนังสือท่องเทียวทั่ว ๆ ไป ช่วยให้เยาวชนและคนไทยที่ได้เห็นภาพต่าง ๆ ในหนังสือแล้วเกิดความรักและหวงแหนแผ่นดินไทย และยังมีส่วนช่วยชี้แนะให้คนไทยเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดงามให้คงอยู่ชั่วกาลนาน ทั้งยังเป็นสื่อและคู่มือที่สำคัญสำหรับชาวต่างประเทศและนักทัศนาจรชาวต่างชาติที่จะเข้าใจเรื่องประเทศไทยอย่างถูกต้องดียิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **มหาธาตุ**. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป, 2534. 345 หน้า. ภาพประกอบ.

ราคา 1,000 บาท. ISBN 974-578-581-4

เป็นผลงานสำคัญชิ้นหนึ่งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดทำขึ้นเพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นบรรณานุสรณ์ในวโรกาสวันคล้ายพระราชสมภพและเจริญพระชนมายุครบ 36 พรรษา โดยอาจารย์จากคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่งได้ร่วมกันทำโครงการวิจัยเรื่อง **มหาธาตุ**

โดยรวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับวัดมหาธาตุและพระมหาธาตุเจดีย์เป็นสำคัญ ทั้งทางด้านข้อมูลที่เป็นเอกสารและภาพถ่าย เฉพาะในส่วนของการถ่ายภาพได้มีอาจารย์ที่สนใจทางด้านนี้เป็นพิเศษบันทึกไว้เป็นเวลา 20 ปีเศษมาแล้ว จึงนับได้ว่าเป็นข้อมูลประวัติศาสตร์อย่างสำคัญ ผลงานวิจัยดังกล่าวส่วนหนึ่งได้นำมาถ่ายทอดเป็นหนังสือชุด **มหาธาตุ**

เนื้อหาสาระ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นเนื้อเรื่องและส่วนที่เป็นภาพสีและภาพขาวดำ แสดงถึงความสำคัญของพระมหาธาตุ คุณค่าและความงดงามของงานศิลปหัตถกรรมที่บรรพบุรุษได้สั่งสมสืบทอดต่อมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษ ตลอดจนความผูกพันระหว่างพระมหาธาตุกับสังคมไทยทุกชนชั้น ก่อให้เกิดสุนทรีย์ทางจิตใจและความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของไทย และยังก่อให้เกิดความตระหนักในการที่จะมีส่วนร่วมอนุรักษ์และสร้างสรรค์พระมหาธาตุและวัฒนธรรมของชาติต่อไปในอนาคต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รอยพระบาทยาดราวยังจารึก (Remember of the Royal Path) กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัย, 2528. 145 หน้า. ภาพประกอบ. ราคา 200 บาท. ISBN974-564-140-5

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพและเจริญพระชนมายุครบ 30 พรรษา 2 เมษายน 2528 เป็นหนังสือประกอบนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติที่จัดขึ้น ณ บริเวณตึกคณะอักษร

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดนิทรรศการในวันที่ 26 มีนาคม 2528 อันเป็นวันครบรอบ 68 ปี แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัย

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมเรื่องราว บทความและพระฉายาลักษณ์พระองค์ท่านที่มีความสัมพันธ์กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ก่อนที่จะทรงเข้าศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ในปีการศึกษา 2516 เมื่อเสด็จมาทรงดนตรีที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนระยะเวลา 4 ปีที่ทรงศึกษาในระดับปริญญาตรี และหลังจากทรงสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนกระทั่งได้ทรงรับพระราชทานปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สมาคมนิสิตเก่าอักษรศาสตร์. เจ้าฟ้ามหาจักรีสยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพ

มหานคร : มหาวิทยาลัย, 2530. 215 หน้า. ภาพประกอบ. ISBN974-8356-66-3

สมาคมนิสิตเก่าอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดทำหนังสือเรื่อง เจ้าฟ้ามหาจักรีสยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้เกี่ยวกับพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจทางด้านการศึกษาพร้อมกับพระฉายาลักษณ์ของพระองค์ท่านที่น่าสนใจหลายเรื่อง เช่น พระอัจฉริยภาพพราย เสริมสืบทอดไทย สุ่มหาบัณฑิต สมเด็จพระอุปราช วรวิชัย ผู้เรียบเรียง

เรื่องราวเหล่านี้ได้แก่พระอาจารย์ พระสหาย และผู้ที่ซาบซึ้งในพระจริยาวัตรและพระราชกรณียกิจนานัปการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นับได้ว่าเป็นเอกสารอันทรงคุณค่าคู่ควรแก่การเผยแพร่ให้ทราบทั่วกันถึงพระปรีชาสามารถทั้งในด้านการศึกษาและการปฏิบัติที่ทรงนำความรู้ความคิดต่าง ๆ มาประยุกต์ และเสริมสร้างพัฒนาการศึกษา และวัฒนธรรม เป็นผลปรากฏแก่มหาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นักเขียนแห่งประเทศไทย, สมาคม. ปิยชาติสยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพมหานคร. : สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, 2528. 201 หน้า. ภาพประกอบ ISBN974-87303-4-4

ในศุภวาระมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงพระเจริญพระชนมายุครบ 30 พรรษาวันที่ 2 เมษายน 2528 คณะกรรมการของสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยเห็นสมควรแสดงความชื่นชมโสมนัสและกตเวทิตาคุณโดยจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง ปิยชาติสยามบรมราชกุมารี เพื่อเฉลิมพระเกียรติให้แก่ไพศาลและดำรงอยู่ยั่งยืนตลอดกาล

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ในตอนต้นเป็นบทความที่กล่าวถึงพระปรีชาสามารถและกรณียกิจของพระองค์ท่าน ต่อจากนั้นเป็นงานเขียนของนักเขียนหรือผู้ใกล้ชิดหรือผู้ทรงความรู้บางท่านที่กล่าวถึงพระองค์ท่าน กล่าวเกิดทุน มีบทความที่เป็นการพระราชทานสัมภาษณ์พิเศษ บทความทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาทวิทยานิพนธ์ของสมเด็จพระเทพฯ ในตอนท้ายมีบทความ 9 บทความที่สื่อบุคคลได้เขียนสดุดีถึงพระองค์ท่าน ซึ่งผู้จัดทำหนังสือได้รวบรวมมาไว้ด้วย ส่วนเป็นบทความที่น่าสนใจและหาอ่านได้ยาก เช่น สมเด็จพระเทพฯ ขึ้นพระหัตถ์กับอุ้มชาวสลัม สมเด็จพระเทพฯ ทรงปรารภพื้นฟูวันวิสาขบูชา โครงการ "พระบรมโพธิสมภารร่วมเย็นเป็นสุข" เป็นต้น

วิลาศ มณีวัต. อารมณ์ขันของสมเด็จพระเทพฯ (ฉบับสมบูรณ์) พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พี.วาทีน พับลิเคชั่น, 2531. 128 หน้า. ภาพประกอบ ราคา 60 บาท.

ผู้แต่งได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากงานพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้วยการหยิบยกบางตอนที่แสดงถึงอารมณ์ขันของพระองค์มาอ้างอิงหรือกล่าวถึงไม่ว่าจะเป็นการเสด็จเยี่ยมราษฎร หรือการเสด็จเยือนต่างประเทศ หรือยามที่ประทับอยู่ในวัง หรือ

ในขณะที่กำลังศึกษา สมเด็จพระเทพฯ ทรงมีพระอารมณ์ขันอยู่เสมอ จึงทำให้ไม่ทรงเหน็ดเหนื่อยในขณะที่ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจมากมายหลายด้าน ทั้งยังทำให้มีบุคคลที่เป็นที่ชื่นชม ชื่นชอบและรักใคร่ของพลชนิกกรชาวไทยอย่างทั่วหน้า แต่ละหัวข้อที่เขียนหยิบกล่าวล้วนแต่น่าสนใจ ให้ทั้งความบันเทิงและความรู้ ทั้งได้ทราบถึงพระอัจฉริยภาพที่น่ารัก

และนำเกิดทุนของสมเด็จพระเทพฯ ด้วย เช่น ทรงโปรดช้างทรงลอดซุ้ม "มหาวิภา" วันรับน้องใหม่ นักเขียนคนโปรด ใช้ดนตรีไทยช่วยรักษาโรคได้ สมเด็จพระเทพฯ กับสองแม่เต่าชาวสกอต หนังสือเล่มนี้ที่เพิ่มว่าเป็นฉบับสมบูรณ์ในการพิมพ์ครั้งที่ 2 ก็เพราะว่าในตอนต้นของเรื่องได้เพิ่มบทพระราชนิพนธ์ "เดินตามรอยเท้าพ่อ" ไว้ตามคำเสนอแนะของผู้อ่าน ซึ่งไม่ได้แสดงพระอารมณ์ขัน แต่เป็นการแสดงถึงอุดมคติ และพระราชปณิธานของพระองค์ท่าน

ศรีนครินทรวิโรฒ, มหาวิทยาลัย. การประชุมทางวิชาการวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่องการศึกษาเพื่อส่งเสริมศักยภาพ และคุณลักษณะที่เอื้อต่อการมีงานทำ.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย, 2531. 82 หน้า ภาพประกอบ

ในวโรกาสที่เป็นวันคล้ายวันที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดกิจกรรมทางวิชาการขึ้นเพื่อเป็นการ

ฉลองวาระอันเป็นมงคลยิ่งนี้โดยจัดให้มีการอภิปรายเรื่อง การศึกษาเพื่อส่งเสริมศักยภาพและคุณลักษณะ

ที่เอื้อต่อการมีงานทำ เพราะตระหนักดีว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงฝึกฝนในวิชาการทรงสนพระราชหฤทัยในสาขาวิชาการต่าง ๆ อยู่เป็นเนืองนิตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงมุ่งมั่นที่จะนำความรู้และประสบการณ์อันเป็นประโยชน์มาเกื้อหนุนอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่ดีมีสุข

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยบทความบรรยายพิเศษที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรยายไว้เมื่อมีการประชุมในปี พ.ศ. 2530 รวมทั้งบันทึกการอภิปรายของท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี และยังมีบทความต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ เช่น สาระสังเขปปรัชญา นิพนธ์คุษฎีบัณฑิตบางเรื่อง และบทความที่มีแนวคิดสอดคล้องกับกิจกรรมทางวิชาการประจำปีนี้ด้วย

ศรีนครินทรวิโรฒ, มหาวิทยาลัย. ประมวลพระฉายาลักษณ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาดจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี. เนื่องในวโรกาสที่ทรงสำเร็จปริญญาการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันที่ 17 ธันวาคม 2529. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย, 2529. 29 หน้า. ภาพประกอบ

เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจาก มศว. ในปี พ.ศ. 2529 ทางมหาวิทยาลัยมีความประสงค์ที่จะเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสเป็นมงคลนี้จึงได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตจัดพิมพ์หนังสือประมวลภาพพระฉายา

ลักษณะ ซึ่งฉายในระหว่างที่เสด็จมาทรงศึกษา ณ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ เพื่อให้โอกาสพสกนิกรชาวไทยผู้จงรักภักดีต่อองค์พระมิ่งขวัญของชาติได้ชื่นชมกับพระราชจริยาวัตรอันงดงามของพระองค์ผู้ทรงเป็นแบบอย่างอันดีเยี่ยมของบัณฑิตผู้เปี่ยมด้วยพระสติปัญญาปรีชาสามารถยิ่ง

เนื้อหาสาระในหนังสือนอกจากจะมีภาพพระฉายาลักษณ์แล้วก็มีบทความต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สัมภาษณ์พระอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นต้น

ศรีนครินทรวิโรฒ, มหาวิทยาลัย. วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 19 พฤศจิกายน

2533. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย, 2533. 81 หน้า. ภาพประกอบ.

วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เวียนมาบรรจบครบวาระที่ 4 ในปี พ.ศ. 2533 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจึงถือเป็นโอกาสสำคัญที่จะร่วมใจกันจัดงานฉลองมงคลวาระประจำปี โดยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรยาย

ตามพระราชอัธยาศัย ทางมหาวิทยาลัยได้ขอพระราชทานพระวโรกาสจัดระบำ รำ และฟ้อน เพื่อถวายชัยมงคล และเฉลิมฉลองในวโรกาสที่จะทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบในปีถัดไป ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยจึงจัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นตามแนวคิดที่ว่า พระองค์ท่านทรงเป็นผู้รอบรู้และเฝ้ามองพระราชหฤทัยในวิทยาการอย่างหลากหลาย เนื้อหาสาระของหนังสือจึงประกอบด้วยบทความทางวิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปะ และงานวิจัยทางการศึกษา ซึ่งเป็นผลงานของคณาจารย์และศิษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒส่วนหนึ่ง เช่น งานวิจัยวิทยาศาสตร์ที่ดีเด่นของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พื้นที่ประเทศไทยมาจากไหน มรดกทางวัฒนธรรมกับกระบวนการนำประเทศให้ทันสมัยและผลกระทบต่ออุดมศึกษา เป็นต้น

ศิลปากร, กรม. นิทรรศการเกิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพ

มหานคร : กรม, 2527. 87 หน้า. ภาพประกอบ.

เนื่องในวโรกาสอันเป็นมหามงคลคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เวียนมาบรรจบในวันที่ 2 เมษายน 2527 กรมศิลปากรเห็นสมควรให้มีการจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เพื่อเกิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ในวาระนี้ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือประกอบการจัดนิทรรศการด้วย

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยภาพเขียนฝีพระหัตถ์ที่ทรงเขียนไว้ทั้งหมด ภาพถ่ายสิ่งของที่สะสมไว้เป็นจำนวนมากได้แก่ช่างทุกรูปแบบ ทั้งที่ทำด้วยผ้า ดินเผา แก้ว ไม้ และพลาสติก นอกจากนี้มีพระราชประวัติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับงานจิตกรรม บทพระราชนิพนธ์เรื่องช้าง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศญี่ปุ่น ฯลฯ

ศิลปากร, กรม. นิทรรศการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอินโดจีน และประเทศออสเตรเลีย. กรุงเทพมหานคร : กรม, 2528 68 หน้า. ภาพประกอบ.

เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 30 พรรษา กรมศิลปากรได้มอบหมายให้กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจัดนิทรรศการเทิดพระเกียรติเพื่อสดุดีพระเกียรติคุณและพระบารมีให้เป็นที่ประจักษ์แก่ไพศาล โดยนำพระ

กรณียกิจในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอินโดนีเซีย และประเทศออสเตรเลียเมื่อเดือนตุลาคม 2527 ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของทั้งสองประเทศมาแสดง ในการจัดนิทรรศการครั้งนี้กรมศิลปากรก็ได้จัดพิมพ์หนังสือประกอบนิทรรศการด้วย

เนื้อหาสาระภายในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย พระราชประวัติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชกรณียกิจสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอินโดนีเซีย และประเทศออสเตรเลีย 2-29 ตุลาคม พุทธศักราช 2527 ประมวลภาพสิ่งของที่ระลึกบางส่วนที่มีผู้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายระหว่างเสด็จพระราชดำเนินเยือนมิตรประเทศทั้งสอง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐอินโดนีเซียวันที่ 2-16 ตุลาคม พุทธศักราช 2527 และ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศออสเตรเลียวันที่ 17-29 ตุลาคม พุทธศักราช 2527 ผู้อ่านจะได้รับความเพลิดเพลินรวมทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจในศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ของประเทศทั้งสองได้เป็นอย่างดี

ศิลปากร, กรม. รายงานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนิน
ทรงตรวจการปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง. กรุงเทพฯ
มหานคร : กรม, 2534. 305 หน้า. ภาพประกอบ ราคา 300 บาท ISBN974-417-141-3

เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารีทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ
ในวันที่ 2 เมษายน 2534 กรมศิลปากรได้ขอพระ
ราชทานอนุญาตนำเอารายงานการเสด็จพระราชดำเนิน
ทรงตรวจการปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
และพระบรมมหาราชวังโดยละเอียดทั้ง 28 ครั้ง

มาจัดพิมพ์เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในวาระที่สำคัญนี้

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้นับว่าเป็นเอกสารประวัติศาสตร์สำคัญที่เป็นประจักษ์
พยานแห่งพระปรีชาสามารถในงานศิลปกรรมไทยอย่างลึกซึ้งโดยแท้ เพราะพระองค์ท่าน
ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงกำกับตรวจตราการทำงานของเหล่าช่างทั้งหลายด้วยพระองค์
เอง เพื่อจะได้ทรงแก้ปัญหาการดำเนินงานทั้งในทางกำหนดหรือตกลงทางรูปแบบศิลปไทย
หรือวิธีการอนุรักษ์ให้ดำเนินไปด้วยดี ซึ่งการนี้ได้พระราชวินิจฉัยด้วยพระปรีชาสามารถ
และสุขุมคัมภีรภาพยิ่งใหญ่นิคมศิลปและศาสตร์แห่งศิลปวิทยา ดังปรากฏในรายงานการเสด็จ
พระราชดำเนินทรงตรวจการปฏิสังขรณ์อย่างละเอียดทั้ง 28 ครั้ง ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์
2524-เดือนเมษายน 2525 เพื่อให้ทันงานฉลองสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พระพุทธ
ศักราช 2525

ท้ายเล่มมีภาคผนวกเกี่ยวกับประมวลภาพพระราชกรณียกิจและภาพเหตุการณ์
สำคัญ รายพระนาม รายนามคณะกรรมการอำนวยการปฏิสังขรณ์พระบรมมหาราชวังและ
พระศรีรัตนศาสดาราม คำสั่งประธานคณะกรรมการอำนวยการปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตน
ศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง และเรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงาน
สวนหลวงทิพย์แก้วครั้งที่ 2 (เทปโทรทัศน์). กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2532. 1 ม้วน ราคา 200 บาท

จัดทำขึ้นเพื่อน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย
เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพ 2 เมษายน
2533 รายได้ทั้งหมดโดยเสด็จพระราชกุศลตาม
พระราชอัธยาศัย

เนื้อหาสาระของเทปโทรทัศน์ม้วนนี้ประกอบ
ด้วยรายการต่าง ๆ 13 รายการ ที่ได้จัดแสดงที่หอ

วังมณฑล สวนหลวง ร.9 ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2532 รายการแรกเริ่มด้วย บทไว้อาลัย จาก
บทประพันธ์ของ นายชิต บุรทัต เรื่อง "สามัคคีเภทคำฉันท์" สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ทรงอ่าน รายการที่สอง คือ สวรรค์ชั้นกวี จากบทพระนิพนธ์ในพระ
วรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) เรื่อง "สามกรุง" รายการที่สาม คือ นรภูมิ
จากบทพระราชนิพนธ์ในพญาสิทธิไทย เรื่อง "ไตรภูมิพระร่วง" เป็นต้น

สวนหลวงทิพย์แก้ว เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญ

พระชนมายุครบ 3 รอบ. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, 2533. 160 หน้า. ภาพประกอบ.

ราคา 100 บาท. ISBN 974-85725-9-5

มีบทกวีนิพนธ์ที่มีชื่อเสียงจากนานาชาติจาก ผู้แทนแต่ละประเทศ เช่น บทกวีฝรั่งเศส บทกวี ญี่ปุ่น บทกวีสเปน บทกวีอเมริกัน มาอ่านประกอบ แสง เสียง และฉาก รวมทั้งการแสดงที่ได้ทั้งเนื้อหา และบทกวี ส่วนประเทศไทยนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเปิดงานและจะพระราชทานขับเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผนตอนวันทองสั่งเรือน นอก จากนั้นก็มีการอ่าน ไตรภูมิกถาบุญโศภิตคำฉันท์ อิเหนา ฯลฯ พร้อมฉากประกอบจินตนา การของอาจารย์เสรี หวังในธรรม และคณะนาฏศิลป์จากกรมศิลปากร

สายใจไทย, มูลนิธิ. สารสายใจไทย ฉบับพิเศษ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ, 2534. 103 หน้า. ภาพประกอบ

มูลนิธิสายใจไทยจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เพื่อ เฉลิมพระเกียรติในมหามงคลที่สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระเจริญ พระชนมายุครบ 3 รอบ วันที่ 2 เมษายน 2534 เนื้อหา สารของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของพระองค์ในตอนต้น ต่อ

จากนั้นแบ่งเป็น 2 ภาค คือ เป็นภาคบทพระราชนิพนธ์และภาพฝีพระหัตถ์ของพระองค์ ท่านแบ่งออกเป็น 7 เรื่อง ได้แก่ ความสุข วัดที่ข้าพเจ้าชอบ วัดญี่ปุ่น ฯลฯ และภาคบทความ ที่บุคคลอื่น ๆ เขียนถึงพระองค์ท่านอีก 11 บทความ คือ ชีวิตราชดำเนินมีบุญมาก ภาพที่ไม่มี วันลบเลือนจากใจครูสามทหารเสือ วิศวกรรมของสมาชิกสายใจไทย เป็นต้น

สารคดีเฉลิมพระเกียรติ มุ่งไกลในรอยทราย. (เทพไททัศน์) กรุงเทพมหานคร : องค์การสื่อสารมวลชน แห่งประเทศไทย ร่วมกับมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด, 2534 4 ม้วน ราคา 2,000 บาท

เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 36 พรรษา องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย มูลนิธิ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา และธนาคารไทย พาณิชย์ จำกัด ได้จัดทำเทปโทรทัศน์ชุดนี้ขึ้น ซึ่ง มาจากบทพระราชนิพนธ์การเสด็จพระราชดำเนิน

ตามเส้นทางแพร่ไหมในสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและเผยแพร่ พระปรีชาสามารถ

เป็นที่น่าสังเกตอยู่อย่างหนึ่งคือ บรรดาศิลปินทั้งหลาย ที่ทุกคนทุกระดับยกย่องกันว่าเป็นของมีค่าและสำคัญ เช่นดนตรี นาฏศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น ในอดีตมักจะไปเกิดกับบุคคลระดับชาวบ้านที่ถือว่าเป็นคนชั้นต่ำ ที่เขาเหล่านั้นใช้วิชาศิลปะที่เขาเข้าไปประกอบอาชีพพอประทังชีวิตจนเกิดความรู้สึกว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของศิลปินจึงค่อนข้างต่ำ ซึ่งตรงกันข้ามกับสิ่งที่มีอยู่ในตัวเขาที่เราเห็นว่ามีความสูง ศิลปินจำเป็นต้องรักษาศิลปะของเขาเอาไว้ เพื่อความอยู่รอดของชีวิต แต่ก็เป็นจำนวนไม่น้อยที่เขาต้องพ่ายแพ้ชะตาชีวิตของตัวเอง ทั้งสิ่งที่มีคุณค่าให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาสืบมรดกทางสังคมต่อไป จะไปกล่าวโทษว่าเขาไม่รักหรือหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติไม่ได้

การแก้ปัญหาเพื่อให้ศิลปินคงอยู่ จะได้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของเขาต่อไปที่เห็นว่าน่าจะ ได้ผลมากที่สุด คือใช้ระบบ “เจ้านายอุปถัมภ์” ดังปรากฏในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การดนตรีไทย เฉพาะอย่างยิ่งวงปี่พาทย์ มีความเจริญรุ่งเรืองมากที่สุด บรรดาเจ้านายหลายพระองค์ต่างก็มีวงปี่พาทย์เป็นของตัวเอง เช่น วง “สมเด็จพระบรม” ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วง “วังบางขุนพรหม” ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต วง “สมเด็จพระเจ้าพระยา” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นต้น บรรดาเหล่าศิลปินที่เข้ามาประจำตามวงเหล่านี้ส่วนใหญ่ มักจะเป็นชาวบ้านทั่วไป เฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ไม่มีฝีมือ ก็มักได้รับเชิญมาเป็นนักดนตรีบ้าง เป็นครูผู้ฝึกบ้าง เป็นผู้ควบคุมวงบ้าง แล้วไปดซบเลี้ยง บุนบำเหน็จให้เป็นขุนเป็นหลวง เช่น ครูคร ศิลปบรรเลง เคยเป็นครูปี่พาทย์ประจำวง “วังบูรพา” ของสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ต่อมาได้เป็นหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) หรือครู

มีแขก (มี คริยวงศ์กร) เคยเป็นครูปี่พาทย์ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาได้เป็นหัวหน้าวงของวง “สมเด็จพระเจ้าพระยา” ได้รับบรรดาศักดิ์เป็น พระประดิษฐ์ไพเราะ เป็นต้น นักดนตรีทั้งหลายที่อยู่ในฐานะ “เจ้านายอุปถัมภ์” เหล่านี้ มีโอกาสได้ใช้ความคิด สร้างผลงานทางดนตรีเพื่อสนองพระเดชพระคุณท่านที่ได้ทรงพระเมตตา กลายเป็นผลงานอมตะ ก่อเกิดประโยชน์แก่ชนรุ่นหลังอย่างมหาศาล

ที่กล่าวมาเสียยืดยาว ก็เพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนางานด้านศิลปะว่า ในอดีตเขาทำกันอย่างไร ปัจจุบัน แม้ว่าสภาพทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมากก็ตาม แต่วิธีการดังกล่าวข้างต้นยังสัมฤทธิ์ผลอยู่ หากปล่อยให้งานศิลปะนั้นเป็นไปตามสภาพของตัวมันเอง ก็ไม่ถึงจะทำให้ศิลปะนั้นอยู่ไม่ได้ แต่ไม่แตกต่างอะไรกับต้นไม้ที่ขาดปุ๋ย

หันมามองสภาพของคนตรีไทยในปัจจุบัน คนตรีไทยก็ยังเป็นสิ่งให้ความบันเทิงชนิดหนึ่ง แต่จะต้องต่อสู้กับความบันเทิงอย่างอื่นที่เหนือกว่าใคร ๆ ก็คิดกันว่าคงเป็นไปตามกฎของประวัติศาสตร์ ข้อหนึ่งที่ว่า “ผู้มาใหม่ย่อมเป็นผู้แข็งแกร่งกว่าเสมอ” ดูแค่เพียงผิวเผินก็น่าจะจริง เพราะพฤติกรรมทางดนตรีไทยที่ปรากฏอยู่เริ่มอยู่ในรูปของ “การแสดง” มากกว่าที่จะเป็น “วิทยุญาณ” ของสังคม ตัวอย่างอันนี้เราจะเห็นได้จากศิลปะการแสดงพื้นเมืองหลายอย่างที่กำลังจะสูญไป ส่วนที่เหลือที่เราพบเห็นอยู่ก็มักเป็นเพียงแต่ “การแสดง” มากกว่าที่จะ “เป็นจริง” นั่นเป็นเพราะมีความบันเทิงอย่างอื่นที่เหนือกว่ามาปิดกั้นนั่นเอง

ท่ามกลางความวุ่นวายและอับเฉาของคนตรีไทยว่าควรจะไปในทิศทางใด แต่แล้วก็เท่ากับที่ มาโปรด กล่าวคือเรามี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระผู้ทรงเป็นทั้งมิ่งขวัญและกำลังใจแก่เหล่านักดนตรีไทยใหญ่น้อย พระองค์มิได้ทรงทำหน้าที่เป็น “ผู้นำ” แต่เพียงอย่างเดียว

แต่ยังเป็นผู้ “ดิ่ง” เอาคนตรีไทยที่กำลังจมดิ่งอยู่ในความเสื่อมนิยมของคนไทยด้วยกันให้รู้แสงสว่างแห่งความตื่นตัว และยังทรงสร้าง “กำแพงวัฒนธรรม” ทางคนตรีไทยโดยใช้พระองค์เองเป็นปราการสำคัญเข้าขวางกัน คนตรีไทยรู้สึกว่ามีคามมั่นคงยิ่งขึ้นท่ามกลางกำแพงวัฒนธรรมไทยหลายอย่างที่ถูกวัฒนธรรมต่างชาติได้มาทับถมจนมิดหายไปก็มี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอยู่ในฐานะ “เจ้านายอุปถัมภ์” พระองค์หนึ่ง แม้พระองค์มิได้ทรงอุปถัมภ์โดยตรงแก่ักคนตรี อย่างที่เจ้านายองค์ก่อน ๆ ได้กระทำมาก็จริง แต่พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์ทาง “ใจ” ที่ผูกมัดให้เหล่าพสกนิกรชาวคนตรีไทยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนไทยให้เกิดความตื่นตัว พระองค์ทรงใช้ความวิริยะอุตสาหะเพื่อสร้างความเจริญทางคนตรีไทยในทุกวิถีทาง ยากที่จะมีเจ้านายพระองค์ใดทรงทำได้เหมือนทั้ง ๆ ที่พระองค์ยังทรงมีพระราชภารกิจอีกมากหลาย เท่ากับพระองค์ได้ทรงเปิดช่องทางให้คนไทยได้มองเห็นว่าการเข้าถึงคนตรีไทยมิใช่เป็นของยาก

ในบางครั้ง เราจะได้เห็นพระองค์ท่านทรงอดทนประทับนั่งฟังและชมการแสดงคนตรีไทยของเหล่าเยาวชนเป็นเวลานาน ๆ ก็เพื่อทรงเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้แสดง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

อีกประการหนึ่งที่เรานึกว่าพระองค์ ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ทางใจ นั่นคือ พระราชจริยวัตรอันงามเป็นที่ประทับใจทุกครั้งแก่ผู้ที่ได้พบเห็น พระราชดำรัสของพระองค์ต่อผู้ที่มีโอกาสได้เข้าเฝ้า ประสมกับรอยแย้มพระสรวลและสีพระพักตร์ที่แสดงออกถึงทรงพระเมตตา นั่นคือเครื่องประโลมใจอันเป็นมงคลสูงสุดของเขาเหล่านั้น การที่พระองค์มิได้แสดงออกในฐานะ นายกับบ่าวก็ยิ่งเพิ่มความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่านอย่างหาที่สุดมิได้ เกิดกำลังใจแก่ผู้ที่จำเริญรอยตามพระบาทยุคล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางวิชาการอยู่ตลอดเวลา พร้อมกับทรงให้คำแนะนำสนับสนุนแก่ผู้คิดทำกิจกรรมใดที่ใหประโยชน์ทางวิชาการแก่สังคม เช่นการจัดพิพิธภัณฑ์คนตรีในวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พระองค์ทรงประทานแนวทางการจัดไว้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นระบบการจัด การทำหลักฐาน การหาประวัติและตำนาน รวมไปถึงสถานที่เก็บรักษาเครื่องดนตรีฝ่ายจัดพิพิธภัณฑ์คนตรีรู้สึกทราบซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น และขอน้อมรับใส่เกล้าฯ เพื่อดำเนินรอยตามพระราชดำริต่อไป

เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์คนตรีนี้ ทราบมาว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงสนพระทัยมาก พระองค์มีเครื่องดนตรีอยู่ไม่ต่ำกว่า 300 ชิ้น กำลังดำเนินการจัดอยู่ภายในบริเวณวังสราญชัย ใกล้โรงพยาบาลวชิระ ซึ่งเชื่อว่าต่อไปคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวิชาการที่สำคัญแห่งหนึ่งในประเทศไทย

มีคำถามที่เราได้อินอยู่เสมอว่า อะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงสนพระทัยในคนตรีไม่ว่าเป็นคนตรีไทยหรือคนตรีต่างชาติ ปัจจัยสำคัญก็คือทรงมีความจำเป็นเลิศมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ การศึกษาหรือการแสดงออกทางคนตรี แม้ว่าจะมีนัดคอยกำกับอยู่แล้ว แต่ต้องการให้งานนั้นมีคุณภาพที่แท้จริงจึงต้องอาศัยความจำเป็นสำคัญ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงงานทางด้านคนตรีได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การแสดงออกในเชิงปฏิภาณกวี เช่นการทรงสัทวกลอนสดกับกวีอาวุโสแต่ละครั้งด้วยบทกลอนที่ไพเราะคมคายแฝงไปด้วยอารมณ์ขัน สร้างบรรยากาศอันครื้นเครงแก่ผู้ชมผู้ฟังอย่างสนุกสนาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงสนพระทัยในแทบทุกแขนงวิชา แต่ที่ทรงสนพระทัยมากที่สุด

กลายเป็นแขนงวิชาวิทยาศาสตร์ แต่ละแขนงวิชา
ได้ทรงศึกษาอย่างแตกฉาน นับได้ว่าพระองค์ทรง
เป็น "ขัตติยสุกุลมาลชาติ" โดยแท้ อันความรู้แขนง
ต่าง ๆ ที่พระองค์ได้ทรงศึกษามา ก็ได้ทรงนำมาใช้
พัฒนาบ้านเมืองดังที่เราพบเห็นในปัจจุบัน พระ

มหากษัตริย์คุณของพระองค์ท่านมีมากมาย เป็นที่
ปลื้มปรีดาปราโมทย์ของเหล่าพสกนิกรชาวไทยอย่าง
ไม่มีวันเสื่อมคลาย สมดังคำคมที่ อาจารย์เสรี หวัง
โนธรรม เขียนไว้ว่า

"การดนตรีนาฏศิลป์ไม่สิ้นแล้ว เพราะพระ
ทูลกระหม่อมแก้วเอาใจใส่"

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้าพันกคนตรีไทย

สันติเทพ ศิลบรรเลง*

วันเสาร์ที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2498 ประเทศไทยของเราและคนไทยทั้งประเทศต่างปลื้มปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทราบประกาศสำนักพระราชวัง เรื่องการพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชธิดาพระองค์ที่สองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชสมภพ ณ พระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิต ได้รับพระราชทานพระนามว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์” ทรงมีพระนามที่ข้าราชบริพารและผู้ใกล้ชิดเรียกพระองค์ว่า “ทูนกระหม่อมน้อย”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดานั้น พระองค์ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจสนองพระราชดำริแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้สำเร็จลุล่วงอย่างดียิ่งเสมอมา ทั้งยังทรงมีพระราชจริยาวัตรงดงาม

อันเปี่ยมล้นไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันประเสริฐแก่ปวงชนชาวไทยตลอดมา ดังนั้นในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศสถาปนา สมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์นี้ เเฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติแห่งชาติราชกุมารีทุกประการ พระองค์เป็นที่เคารพรักเทิดทูนบูชายกย่องสรรเสริญของปวงชนชาวไทยตลอดจนชาวโลกนานาอารยประเทศ

เมื่อยังทรงพระเยาว์ได้เริ่มการศึกษารั้งแรกในปี พ.ศ. 2501 ที่โรงเรียนจิตรลดาจนจบมัธยมศึกษาตอนปลายใน พ.ศ. 2515 พระองค์ทรงก่อรูปด้วยพระสติปัญญาสูงส่งและทรงพระปรีชาสามารถเป็นอย่างยิ่งทรงสอบได้เป็นที่หนึ่งของประเทศในแผนกศิลปและทรงสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับนักศึกษาสามัญชนอื่นและในขณะเดียวกันก็มีพระราชภารกิจส่วนพระองค์ที่จะต้องโดยเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถไปทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ แต่ด้วยพระวิริยะอุตสาหะประกอบกับพระสติปัญญาอันเลิศนี้เองจึงทรงสำเร็จการศึกษาได้รับพระราชทานปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิตในปี พ.ศ. 2520 ด้วยคะแนนเฉลี่ยสะสมถึง 3.98 ซึ่งนอกจากจะเป็นที่ 1 ของคณะแล้วยังทรงได้รับ

*สันติเทพ ศิลบรรเลง บรรณารักษ์ห้องสมุด เอ.ยู.เอ. กทม.

คะแนนสูงสุดนับแต่ตั้งคณะอักษรศาสตร์ เป็นต้นมาและทรงได้รับรางวัลเหรียญทองการเรียนยอดเยี่ยมตลอดหลักสูตรอีกด้วย นับว่าทรงเป็นเจ้าฟ้านักปราชญ์พระองค์หนึ่งของชาติไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีนอกจากจะทรงเป็นนักปราชญ์แล้ว พระองค์ยังทรงเป็นศิลปินรอบด้านอีกด้วย พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยในศิลปวิทยาการทุกแขนงทุกสาขา เช่น สาขาศิลปะการเขียน, สาขากวีกรรม, สาขากวีกรรม, สาขาศิลปะการแสดง, สาขาคณตรีไทยและนาฏศิลป์ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าจะทรงจับงานศิลปสาขาใด พระองค์ก็ทรงสร้างผลงานออกมาได้อย่างงดงาม วิจิตรบรรจงแสดงถึงฝีมือยอดเยี่ยมในศิลปเหล่านั้น

บทความนี้จะเจาะจงบรรยายถึงพระปรีชาสามารถและผลงานศิลปของพระองค์ที่เกี่ยวกับศิลปการแสดงประเภทนาฏศิลป์และดนตรีไทยที่ควรแก่การชื่นชมเสมือนการแสดงกตเวทิตาคุณทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ณ โอกาสนี้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระราชหฤทัยฝึกฝนในเรื่องของศิลปะและทรงมีพระราชปณิธานที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ให้ดำรงคงอยู่สืบต่อไปจนถึงอนุชนรุ่นหลังโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทยนั้น ทรงมีพระกระแสรับสั่งให้รวบรวมผู้เชี่ยวชาญการแสดงนาฏศิลป์และดนตรีไทยที่ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ให้บันทึกผลงานเพลงและการแสดงไว้ให้เป็นแบบฉบับสำหรับศึกษาและสืบทอดไว้ไม่ให้สูญหายไป ในปัจจุบันก็ยังมีศิลปินอาวุโสมาแสดงฝีมือดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ ที่พระตำหนักอยู่เป็นประจำ จึงให้บันทึกไว้เป็นหลักฐานข้อมูลทางศิลปต่อไป

อนึ่ง ยังทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมนักดนตรีไทยอาวุโสที่ชราภาพและ

เจ็บป่วยจนถึงที่บ้านหรือสถานพยาบาลยังความปิติอย่างสูงให้บังเกิดแก่ท่านเหล่านั้นอีกทั้งยังพระราชทานพระราชทานพระหัตถ์แก่นักดนตรีเป็นอนุสรณ์การเพลงการต่าง ๆ ที่หายากและใกล้สูญก็รับสั่งให้บันทึกไว้ไม่ให้สูญสิ้นไปตามกาลเวลานับได้ว่าทรงทำประโยชน์ในทางอนุรักษ์เพลงไทยอย่างมหาศาล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงฝึกฝนและศึกษาคณตรีไทยมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์จวบจนปัจจุบันก็ยังทรงศึกษาคณตรีไทยในระดับสูงขึ้นไปอีก พระองค์ทรงศึกษาและฝึกฝนด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอตามระเบียบแบบแผนที่ครูหรือพระอาจารย์ผู้ถวายการสอนไว้ทุกอย่าง เช่น ทรงบรรเลงระนาดเอกตั้งแต่เวลาตีห้าซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า “โล่ระนาด” คือบรรเลงเพลงสำหรับฝึกหัดการตีระนาดอย่างถูกต้องตามแบบแผนที่โบราณจารย์ทางดุริยางค์ศาสตร์ได้ประพันธ์และกำหนดกฎเกณฑ์ไว้สำหรับการโล่ระนาดโดยเฉพาะ เช่น เพลง “บุร่ง” เป็นต้น ทรงฝึกการบรรเลงระนาดเอกด้วยวิธีการโล่ระนาดประมาณชั่วโมงเศษทุกเช้าและทุกวันวันแต่จะเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศหรือมีพระราชพิธีตอนเช้า แต่โดยปกติแล้วพระองค์จะทรงบรรเลงระนาดเอกในเวลาตีห้าเป็นกิจวัตรโดยสม่ำเสมอ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรเลงดนตรีไทยได้แทบทุกชนิด เช่น ระนาดเอก, ข้องวง, ซออู้, ซอสามสาย ตลอดจนขลุ่ย เรียกได้ว่าเครื่องดนตรีทุกประเภททั้ง คีต, สี, ตี, เป่า พระองค์ทรงบรรเลงได้ทั้งหมดไม่ว่าจะทรงหยิบจับเครื่องดนตรีชนิดใด พระองค์สามารถทรงบรรเลงเป็นเพลงได้อย่างไพเราะจับใจและถูกต้องตามหลักวิชาการอีกด้วย นับว่าเป็นเจ้าฟ้าผู้อัจฉริยะทางดนตรีไทยโดยแท้

ในบรรดาเครื่องดนตรีไทยทั้งหลายที่ทรงบรรเลงนั้น พระองค์ทรงโปรดปรานระนาดเอก

มากที่สุด ทรงรักและโปรดในเสียงของระนาดเอก ที่มีมากมายหลายเสียงให้สำเนียงประสานประสมกลมกลืนด้วยลีลาต่าง ๆ อย่างน่าอัศจรรย์ นอกจากนี้ การบรรเลงระนาดเอกนั้นก็ยังมีวิธีการบรรเลงมากมายหลายวิธีซึ่งเรียกว่า “เทคนิค” ล้วนแต่น่าศึกษาทดลองปฏิบัติทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงเลือกสรรนักดนตรีไทยผู้เชี่ยวชาญทางระนาดเอก โดยเฉพาะให้ถวายการสอนโดยที่พระองค์ทรงถือว่าท่านเหล่านั้นเป็นครูบาอาจารย์ดนตรีไทยที่จะต้องให้ความเคารพนับถือโดยมิได้ทรงถือพระองค์เลย แม้แต่น้อย

นักดนตรีที่สรวทหาเพื่อทรงศึกษาวิธีการบรรเลงระนาดเอกโดยเฉพาะนั้นเมื่ออยู่ด้วยกันหลายท่าน ซึ่งล้วนแต่เป็นครูอาวุโส เช่น ครูมนตรี ตราโมท, ครูประสิทธิ์ ธารว, ครูเตือน พาทยกุล เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีนักดนตรีจากกรมศิลปากรที่รับสั่งให้มาร่วมบรรเลงอยู่เป็นประจำ

ด้วยเหตุที่พระองค์ทรงโปรดระนาดเอกเป็นพิเศษเป็นพื้นฐานแล้ว ประกอบกับได้ครูบาอาจารย์ชั้นบรมครูผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะถวายการสอน อีกด้วยนั้นทำให้พระองค์ทรงมีฝีมือพระหัตถ์เป็นเลิศ อีกทั้งยังทรงเชี่ยวชาญและแม่นยำในเพลงต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง ทรงรอบรู้เทคนิควิธีการตีระนาดเอกแบบต่าง ๆ โดยละเอียด เช่น การจับไม้, การตีเก็บ, ตีรว, ขยี้, กรอ, สบัด, การตีประคบ, การตีประคอง ตลอดจนการบรรเลงทางเดี่ยวต่าง ๆ และการออกกลเม็ดเด็ดพรายอันเป็น “เสน่ห์” ของนักระนาดเอก ความที่ทรงรอบรู้แตกฉานในการบรรเลงระนาดเอกนี้เอง บรรดานักดนตรีไทยทั้งหลายได้เกิดทูลนัยย่องพระองค์ว่าทรงเป็น “เอตะทัคคะ” ในทางระนาดเอก พระองค์ทรงบรรเลงได้ทั้งเพลงพื้นฐาน, เพลงไหมโรง, เพลงเดี่ยวที่ไม่ยาวนัก, เพลงเถา, เพลงดับ ตลอดจนเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงซึ่งเป็นเพลงขนาดใหญ่ที่ยากที่สุดและมีความยาวมากอีกด้วย ผู้ที่จะบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ได้นั้นจะต้องมีฝีมือกล้าแข็งจัดอยู่ในระดับ

ยอดเยี่ยมถึงขั้นจึงจะบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ได้ เช่น เพลง “สาธุการ” เป็นต้น ฉะนั้นที่กล่าวสดุดีพระองค์ว่าทรงเป็น “เอตะทัคคะทางระนาดเอก” นั้น เป็นคำกล่าวที่ถูกต้องเป็นจริงทุกประการ

เนื่องจากพระองค์ทรงโปรดดนตรีไทยจึงทำให้มีพระอุตสาหะวิริยะในการฝึกฝนการบรรเลงระนาดเอกอย่างไม่ทรงท้อถอยเลย กลับยิ่งโปรดปรานมากขึ้น สาเหตุที่ทรงโปรดดนตรีไทยนั้น พระองค์ทรงเคยพระราชทานนิพนธ์คำอธิบายไว้อย่างแจ่มชัดในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง

“เหตุใดข้าพเจ้าจึงชอบดนตรีไทย” มีใจความสำคัญดังนี้.....

“...ดนตรีไทยนี้เด่นแล้วดีจริง ๆ สบโอกาสเมื่อไรก็ต้องไปฟัง แต่ก่อนอธิบายได้ว่า ชอบเพราะชาตินิยม หลัง ๆ นี้ ชอบเพราะฟังแล้วสนุกตื่นเต้น มีทรวด...”

นอกจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะทรงมีฝีมือพระหัตถ์ทางดนตรีไทยเป็นเลิศแล้ว พระองค์ยังทรงเป็น “ผู้นำ” แห่งดนตรีไทยอีกด้วย กล่าวคือ พระองค์ทรงรับคำกราบบังคมทูลเชิญเสด็จเพื่อทรงเป็นประธานในงานการแสดงดนตรีไทยในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานดนตรีไทยอุดมศึกษาของสถาบันต่าง ๆ งานดนตรีไทยในวาระพิเศษงานพิธีไหว้ครูดนตรีไทยครั้งสำคัญ ๆ และอาจทรงร่วมบรรเลงในงานนั้น ๆ อีกด้วย นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงแก่งานนั้น และที่สำคัญคือนอกจากจะเสด็จมาทรงเป็นองค์ประธานในงานแล้ว ถ้าหากทรงทราบว่าครูบาอาจารย์ดนตรีไทยท่านใดที่เจ็บป่วยเข้าโรงพยาบาล พระองค์ก็จะเสด็จไปทรงเยี่ยมเป็นการส่วนพระองค์ถึงสถานพยาบาล เช่น คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง หรือบางท่านที่ป่วยเจ็บก็จะทรงรับเป็นคนไข้ในพระบรมราชูปถัมภ์ เช่น คุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรณ, ครูเตือน พาทยกุล เป็นต้น บางท่านที่ชราและถึงแก่กรรมก็จะเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ

ด้วยพระองค์เอง เช่น ครูเทียบ คงลายทอง ครูผู้เชี่ยวชาญทางปี่และเครื่องเป่าทุกชนิดเป็นต้น นับว่าทรงไฝ่พระทัยในทุกๆ สิบของนักดนตรีไทยอย่างแท้จริงอันเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุคติได้ตลอดมา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เปรียบประจักษ์ทรงเป็นประมุขของวงการดนตรีไทย พระองค์ทรงเป็นผู้นำคนในชาติให้มาดูมาฟังและมาศึกษาดนตรีไทยกันอย่างกว้างขวางทำให้ดนตรีไทยของเรากลับฟื้นคืนชีวิตมีคุณค่าเป็น

เกียรติของชาติและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงค่าที่ชาวไทยทุกคนควรภูมิใจ

ในโอกาสที่เจริญพระชนมายุครบ 36 พรรษาในปีนั้นว่าเป็นพระมหามงคลยิ่งที่นักดนตรีไทยทุกคน, ทุกวง, ทุกสถาบันและทุกหมู่เหล่าตลอดทั้งคนไทยผู้มีใจรักดนตรีไทยจะต้องรำลึกถึงพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ไพศาลแก่วงการดนตรีไทยและพร้อมใจกันถวายพระพร ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน เพื่อทรงเป็นมิ่งขวัญแก่นักดนตรีไทยและสืบสานการอนุรักษ์ศิลปะดนตรีไทยให้ดำรงคงอยู่คู่ชาติสมดังพระราชปณิธานตลอดไป

สมเด็จพระเทพรัตนฯ จักรแก้ววรรณกรรม

เสาวณิต วังวอน*

“...ตั้งแต่นั้นมาข้าพเจ้าก็ตั้งปณิธานว่าจะเรียนและค้นคว้าทางภาษาไทย ทางวรรณคดี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย และเผยแพร่ความรู้เหล่านั้นให้ผู้อื่นและชาวต่างประเทศทราบ...”

พระราชปณิธานในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีขณะที่ทรงศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นี้บ่งถึงนิมิตหมายอันดียิ่งเป็นเสมือนประทีปทองส่องทางศิลปวัฒนธรรมและเป็นขวัญอันสูงสุดแก่ผู้อยู่ในวงวรรณกรรม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สนมพระราชหฤทัยวิชาทาง “หนังสือ” มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ พระองค์โปรดทั้งทรงอ่านและทรงพระราชนิพนธ์ แสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถและพระราชดำริอันสุขุมลึกซึ้งยากที่คนวัยเดียวกันจะเทียบได้ พระราชนิพนธ์นั้นมีทุกประเภท ทั้งร้อยกรองและความเรียง เนื้อหาทั้งวิชาการ สารคดีและบันเทิงคดี พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของวรรณคดีว่าเป็นส่วนหนึ่งของความรู้เรื่องของบ้านเมือง ดังพระราชนิพนธ์บทหนึ่งว่า

วรรณคดีศิลปะนั้น	สุดพรรณ นาแอ
โคลงร้อยกษณพยาน์ฉันท	เพราะพร้อง
เสนาะโสตกุเทพสรร	เสนอ่าน
มรดกของไทยต้อง	กล่าวขึ้นสรรเสริญ

(“อยุธยา”, จิตกรดารวมใจ, หน้า 93)

ทรงเห็นความสำคัญของผู้สอนซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ จึงทรงบันทึกไว้ว่า

ครูที่จะสอนวรรณคดี จะต้องเป็นคนกว้างขวาง มีความรู้รอบตัวมาก เพราะวรรณคดีย่อมมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้หลายอย่าง ครูจะต้องฟังมาก อ่านมาก ให้อ่านทุกอย่างทั้งหนังสือพิมพ์ทุกคอลัมน์ หนังสือวิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์ สังคมศาสตร์ (แม้กระทั่งปีศาจ) (“เกร็ดความรู้จากครูกำชัย”, นกฟลอร์ร้อยแสง, หน้า 641)

พระราชนิพนธ์ทุกเรื่องมีทั้งความงามและสาระ เช่น ดับชมสวนขวัญ ซึ่งเป็นบทเพลงสำหรับขับร้อง ประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ ในอัตรา 2 ชั้นรวม 7 เพลง เพลงดับชุตินั้นนอกจากคำไพเราะแล้วยังมีการผูกเรื่องเป็นอย่างดี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงวางโครงเรื่องว่าในเพลงดอกไม้ไพร พุดถึงไม้ดอกต่าง ๆ เพลงดอกไม้ไพร กล่าวถึงไม้ยืนต้น เพลงดอกไม้ร่วง กล่าวถึงดอกไม้ที่ร่วงจากต้นที่อยู่ริมน้ำ เพลงไทรหวน นิ่งถึงตอนคำที่นกมาเกาะที่ต้นไม้ เพลงมาลีหวน หวนนึกถึงมิตรที่เคยมาชื่นชมดอกไม้ด้วยกัน ดังตัวอย่างเพลงมาลีหวนว่า

เนาศาลามลิต์ที่พงพฤกษ์	หวนรำลึกมวณมิตรสนทสนม
เคยผูกจิตคิดไฉนนิม	ชวนชื่นชมบุปผาพนาไพร
ราตรียังมีกลิ่นเกสร	ละอองอ่อนอบรับกับแขไข
เสนาะเสียงจิ้งหรีดหึ่งเรไร	ชวนเพลินเจริญใจในศุริยงค์

(“ดับชมสวนขวัญ”, นกฟลอร์ร้อยแสง, หน้า 211-212)

ในพระราชนิพนธ์หลายเรื่องกล่าวถึงหลัก

*เสาวณิต วังวอน, อ.บ., อ.ม., อ.ค. (ภาษาไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ธรรมทางพระพุทธศาสนา ธรรมะเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตในปัจจุบัน ผู้อ่านอาจนำไปพิจารณาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต ประพจน์ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้ ดังพระราชนิพนธ์บทหนึ่งว่า

สักวาท่องไปในพิภพ ได้ประสบดีชั่วทั่วทิศ
ทั้งสุขทุกข์สรวลเสริญและนินทา ธรรมด้าย้อมมีทุกวัน
อย่าระทมท้อแท้มองแต่ทุกข์ ทำใจสุหาทางที่สร้างสรรค์
ของกุศลลดสุขทุกสิ่งอัน สารพันสำเร็จได้ตั้งใจ
(“พระราชทานโครงการสมุดบันทึกประจำวัน ประจำปี พ.ศ. 2531, มณีพลอยร้อยแสง, หน้า 145)

พระราชนิพนธ์ฉันทุสกุฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้สมโภชพระพุทธรูปมหาธรรมิกราชปฏิมากรเป็นเรื่องหนึ่งที่ทรงดำเนินความตามหลักพระพุทธศาสนามีพระราชดำรัสแล้วว่าวิธีแต่งฉันทุสกุฎีสังเวยแบบโบราณนั้นใช้นวนของพราหมณ์มาก ได้ทรงเปลี่ยนให้ทันสมัยและมีเหตุผลขึ้น เช่นเดิมเขียนว่าผีสาธเทวดาช่วยคุ้มครองดูแลบ้านเมือง ทรงเปลี่ยนเป็นว่าพระพุทธรูป พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ต่อประชาชนและความสามัคคีของคนในชาติช่วยให้ไทยพ้นวิกฤติการณ์ต่าง ๆ และรักษาบ้านเมืองไว้ได้ นอกจากนี้ยังทรงแทรกข้อคิดทางพระพุทธศาสนาไว้ด้วย เช่น

กรุงเทพมหานคร ทวีศัตวบรรณา
เคยทุกข์บิณฑา สุขเคยประจักษ์กัน
เป็นธรรมประจำโลกย์ สุขโศกสลับสรวล
การบุญจะผูกพัน นรให้ประสบดี

(“ฉันทุสกุฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้สมโภชพระพุทธรูปมหาธรรมิกราชปฏิมากร”, มณีพลอยร้อยแสง, หน้า 77)

พระราชหฤทัยน้อมนำในพระพุทธศาสนานั้นเป็นที่ประจักษ์อยู่เสมอแม้เสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ ทอดพระเนตรเห็นสิ่งใดมักมีพระราชดำริโยงไปถึงหลักธรรมเสมอ เช่นเมื่อ

เสด็จพระราชดำเนินไปกุสินารา ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

สถานที่นี้ชวนให้คิดถึงความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไม่มีสิ่งใดยั่งยืนตั้งอยู่คำฟ้าสถานที่ซึ่งพระตถาคตเจ้าตรัสว่า เป็นเมืองใหญ่แห่งพระเจ้าจักรพรรดิราช เต็มไปด้วยความบันเทิงสุข ครั้นถึงสมัยพุทธกาลกลายมาเป็นป่าต้นสาละ มาถึงสมัยเราก็ไม่มีอะไรหลงเหลือจากสมัยพุทธกาล อยู่ว่าแต่เหตุการณ์นานเช่นนี้ ดูกรุงศรีอยุธยาของเราบ้าง ตามเอกสารโบราณว่าเป็นเมืองเจริญรุ่งเรือง ขณะนี้ปราสาทราชวังล้วนเหลือแต่เป็นกองเศษอิฐชนสงฆ์ในความไม่เที่ยงของสังขารทั้งหลาย สิ่งที่ยั่งยืนคือคุณงามความดีธรรมอันประเสริฐ

(ทัศนะจากอินเดีย, หน้า 80)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มิได้ทรงทราบธรรมทางพระพุทธศาสนาเฉพาะอักษรเท่านั้น หากทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชนที่ดี ดังมีผู้กล่าวว่า

...ท่านทรงเชื่อในการกระทำของคนเป็นผล ส่อกรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเท่านั้น ดังนั้น ถ้ามีใครมาบอกว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงตรวจพระชะตากับใครนั้น โหรนี้ ก็ขอให้รู้ว่าเท็จทั้งเพ แม้จะมีผู้มาพูดว่าหมอดูทำนายเกี่ยวกับพระองค์ท่านว่าอย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าพระอารมณดีก็จะแค่ทรงพระสรวล แต่ถ้าทรงงานอื่นอยู่ ๆ ก็จะไม่ทรงแสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระ

(จันทร์วิภา ธนะโสภณ “ดีมาแต่เนิ่นใน”,

จิตรดารวมใจ, หน้า 185)

พระราชนิพนธ์พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลงเป็นหลักฐานได้ดีว่าพระองค์ทรงเชื่อมั่นเรื่อง “กรรม” อย่างชัดเจนคือ

อดุโธ อดุตสุส นกขุดดี ก็ กริสฺสนุติ ตารกา
ประโยชน์เป็นฤกษ์ของประโยชน์เอง ดวงดาว
จักทำอะไรได้

ทำดีก็ย่อมได้	ผลดี
ประพุดติชอบนั้นมี	ประโยชน์แท้
อย่าคอยฤกษ์ราศรี	ดาวเคราะห์ ไชยนา
ดาวมิอาจช่วยแก้	สิ่งร้ายเป็นคุณ

(พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง, หน้า 11)

ในด้านภาษาและสำนวนโวหารนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเลือกใช้เหมาะแก่เรื่อง โดยทั่ว ๆ ไปจะทรงเลือกคำที่เรียบง่ายแต่ไพเราะ เพราะลีลาและจังหวะของภาษานั้นเอง ตัวอย่างเช่น

รักชาติยอมสละแม้ ชีวี	
รักเกียรติจึงเจตน์พลี	ชีพได้
รักราชมั่งกักดี	รองบาท
รักศาสน์ราญเด็กไล่	เพื่อเกื้อพระศาสนา

(กษัตริยานุสรณ์, หน้า 7)

ถ้าเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินตามขนบโบราณและจำเป็นต้องใช้ศัพท์เพื่อให้เหมาะแก่พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงแสดงภูมิความรู้สึกับเป็นนักอักษรศาสตร์ ทรงเลือกใช้คำได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของเรื่อง ดังปรากฏในกาพย์ขับไม้กล่อมพระศรีนรารัฐราชกิริณีตอนหนึ่งว่า

- ไหว้ไทเทเวศร์ องค์พระพรหมเมศ เถลิงเหนือขุนห่าน
พิษณุนารายณ์ นอบเกล้าตั้งวาย สัจจักรคทาฐาร
พระสยามภูพาน ทรงพฤษภชาญ ปศุบดี
- ทางอาคเนย์ทิศ โลกบาลมีฤทธิ์ คือพระอัคนี
พระคเณศวร์แลสิน- ทกมรเทวกรรม จงบลิ้มเปรมปรีดี
อวยพรกิริณี เศวตคมี ให้สุขเกษมสันต์

(“กาพย์ขับไม้กล่อมพระศรีนรารัฐราชกิริณี,

นฉีพลอยร้อยแสง, หน้า 62)

พระราชนิพนธ์ความเรียงก็เช่นกัน โวหารที่ทรงใช้สอดคล้องกับเรื่อง ถูกต้องตามแบบแผนทุกประการ ดังจะยกตัวอย่างบางโวหารดังนี้

บรรยายโวหาร

เมื่อถึงหมู่บ้านก็เห็นว่าคล้าย ๆ กับบ้านคนไทย มีวัดวาอารามมาก วัดของเขาสรางด้วยอิฐสีแดงแล้วมีลาย (หินสลัก) เป็นดอกไม้เถาไม้ ส่วนบ้านนั้นจะมีศาลพระภูมิหลาย ๆ ศาลสำหรับบูชาบรรพบุรุษ ในหมู่บ้านจะมีหอสูง มีกระบอกไม้ไผ่หรือแท่งไม้อันหนึ่ง บ้าง สองอันบ้าง ห้อยอยู่เป็นระฆังหมู่บ้าน (Community Hall Bell) เรียกว่า kukul ถือได้ว่าเป็นเครื่องหมายของบาทสี่ ที่อื่นไม่มี (ชมขอมาลดี, หน้า 254)

พรรณนาโวหาร

แสงแดดเริ่มสลับลง เหล่าปักษชาติต่างถลาขึ้นมุ่งหน้าสู่รัง ท้องฟ้าสีแดงเลือดได้เปลี่ยนกลายเป็นสีดำ ดังแผ่นกระดานอันคัลปินได้ตระเตรียมขโลมด้วยยางรักเพื่อการเขียนลายหน้าทองหรือจะเปรียบได้กับผ้ากำมะหยี่ปักด้วยรัตนมณีมีค่าคือกลุ่มดาวน้อยใหญ่ สุมทุมพุ่มไม้ที่แน่นขนัด และองค์พระเจดีย์ที่เห็นกระจ่างอยู่สักครู่ก็กลับกลายเป็นเงาทะมึนดูน่าเกรงขาม ขวนโสดประสาทให้แว่วเสียงผีห่าม้าเสียงโกญจนาทแห่งเหล่าขสสารเสียงโห่ร้องเออชัยและเสียงศัตรารุกระแทกกัน...

(“คอนเจดีย์,” นฉีพลอยร้อยแสง, หน้า 371)

อธิบายโวหาร

ผู้ที่ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์นี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้ตั้งอยู่ในอัปปรมาทธรรม คือมีความไม่ประมาท เพราะเมื่อไม่ประมาทแล้วย่อมระลึกอยู่เสมอว่าในที่สุด

ตนก็จะต้องสิ้นชีวิตลงและจะต้องใช้เวลาที่เหลืออยู่เพื่อพิจารณาธรรมและกระทำกิจของตนด้วยความเพียรพยายาม

“อย่าปล่อยเวลาให้ล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์.”

จิตรลดา รวมใจ, หน้า 67)

ในพระราชนิพนธ์หลายเรื่องโดยเฉพาะที่เป็นบันทึกคดีและสารคดีท่องเที่ยวมักปรากฏสำนวนภาษาที่แสดงพระอารมณ์ขัน เป็น “เสน่ห์” ประการหนึ่งของพระราชนิพนธ์ ดังจะยกตัวอย่างจากบางเรื่องดังนี้

ร้อยกรอง

สักวาอุเหม่กล้าช่างทำหาย นือยากรู้วันตายจริงเจียวหรือ
กูดีใจจักได้ฝากฝีมือ รบภายนอกก็ฝึกปรือมาช้านาน
เป็นนายพลตัวกูรู้แต่รบ วรยุทธ์เจนจบทั้งทหาร
หนังสือถึงมะม่วงพวงโอฬาร ขอบจะผลาญข้าศึกได้ตายหมดเออ

ทรงรับบทพระพันวสา ในการบอกกล่าวเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพลายงามอาสา ณ โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า นครนายก วันที่ 5 สิงหาคม 2534)

ความเรียง

...น่าสังเกตว่าสิ่งทั้งหลายนิ่งเฉย ๆ และดูเหมือนลอยไม่เห็นเหมือนสิ่ง เราจะมาผิดเวลาคือมาในช่วงลิ่งว่ง ลิ่งตัวหนึ่งนั่งอุ้มลูกนั่งหน้าตาเบือโลก หันหน้ามาทางผู้ชมใครไม่ทราบ (ในพวกเรา) อธิบายว่าคงจะเป็นเวรของลิ่งตัวนั้นที่จะมานั่งให้คนที่มาเที่ยวถ่ายรูป (ทวารนึ่งใจ, หน้า 130)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงรอบรู้วิชาการแขนงต่าง ๆ ทรงมีประสบการณ์อย่างกว้างขวางจากการที่เสด็จพระราชดำเนินทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบกับพระอัจฉริยภาพทางกวีโวหาร ทำให้พระองค์ทรงเป็น “ผู้สร้างสรรค์ผลงานทางวรรณกรรมอย่างยิ่งใหญ่ทั้งในด้านปริมาณและคุณลักษณะ สมกับที่เป็นนักอักษรศาสตร์ที่แท้จริง” ดังคำสดุดีพระเกียรติคุณในวาระที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ทูลเกล้าถวายปริญญาอักษรศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อ พ.ศ. 2527

บัดนี้ฉันเชื่อแล้วว่าฉันรู้จักชีวิต

จากความทุกข์ทรมานของมวลมนุษย

ที่ท่องเที่ยวไปรอบรอบตัวฉัน

จากใบหน้าแห่งความสุขที่ฉันพบ

จากธรรมชาติและจากความงามของประเทศ

ครูเหล่านี้ได้ช่วยสร้างความคิดส่วนตัวของฉัน

ความฉลาดรอบรู้เกิดจากคำแนะนำของเวลา

กลอนที่เราเขียน...

เป็นสื่อแห่งความคิดส่วนตัวไปสู่ปรัชญาสากล

ความคิดคำนึง

พระปรีชาญาณดังนี้ วรรณกรรมจึง
มั่นคงตลอดไป

บรรณานุกรม

- จิตรลดา, โรงเรียน **จิตรลดาธรรมใจ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2534.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงาน, **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับการอนุรักษ์มรดกไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2532.
- เทพรัตนราชสุดาฯ, สมเด็จพระ. **ความคิดคำนึง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท โสภณเศรษฐกิจ จำกัด, ม.ป.ป.
- _____ **ชมขอมาดดี**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, 2528.
- _____ **ทัศนะจากอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2530.
- _____ **ทวี่น้องใจ**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, 2528.
- _____ **ฉันทพลอยร้อยแสง**. กรุงเทพมหานคร : เจริญทองการพิมพ์ (กิมไป), 2533.
- สิรินธรเทพรัตนราชสุดา, สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า. **กษัตริยานุสรณ์**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- _____ **พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง**. กรุงเทพมหานคร : สุวิธานการพิมพ์, 2519.

ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

วรรณิ ศิริสุนทร*

ข้าพเจ้าอยากให้เราห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ หนังสือสำหรับเด็ก วิทยะเด็กเป็นวัยเรียนรู้ เด็ก ๆ ส่วนใหญ่สนใจจะทราบเรื่องราวต่าง ๆ แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาและรูปภาพให้เขาอ่าน ให้ความรู้ความบันเทิง เด็ก ๆ จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจ มีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำแต่ประโยชน์ที่สมควร..."

เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระชนมายุครบ 3 รอบ พระนักษัตรในปี พ.ศ. 2534 เพื่อสนองพระราชปณิธานและแนวทางพระราชดำริในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับประชาชนตามที่แสดงไว้ในโอกาสต่าง ๆ กัน เช่น ในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง "ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า" ได้ทรงกล่าวว่า

"...ความรู้ของมนุษย์เป็นมรดกตกทอดกันมาแต่โบราณ เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นตัวอักษรขึ้น ผู้มีความรู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตน สิ่งที่ค้นพบเป็นการจารึกหรือเป็นหนังสือทำให้บุคคลอื่น ในสมัยเดียวกันหรืออนุชนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษาทราบถึงเรื่องนั้น ๆ และได้ใช้ความรู้เก่า ๆ เป็นพื้นฐานที่จะหาประสบการณ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่มีความก้าวหน้าเป็นความเจริญสืบต่อไป

ห้องสมุดเป็นสถานที่เก็บเอกสารต่าง ๆ อันเป็นแหล่งความรู้ที่คงแล้วจึงเรียกได้ว่าเป็นครู เป็นผู้นำให้เราแก้ปัญหาวิเคราะห์วิจารณ์ให้รู้สิ่งควรรู้ อันชอบด้วยเหตุผลได้

ในโอกาสที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จเป็นองค์ประธานในการประชุมสมัชชาสภาเกล้าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2533 ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ทรงพระราชทานลายพระหัตถ์ว่า "ร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเขียนได้"

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้พิจารณาดำเนินโครงการจัดตั้ง ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ขึ้น โดยจะเริ่มก่อสร้างห้องสมุดจำนวน 37 แห่ง เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระองค์ท่านในวโรกาสทรงมีพระชนมายุครบ 3 รอบ พระนักษัตรในปี พ.ศ. 2534 และจะวางแผนดำเนินการจัดตั้งห้องสมุดโดยงบประมาณอย่างต่อเนื่องจนครบทุกอำเภอภายในระยะเวลา 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2534-2543 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นทศวรรษแห่งการส่งเสริมการรู้หนังสือ

ห้องสมุดประชาชนแต่ละแห่งจะสร้างจากความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ประชาชน

*วรรณิ ศิริสุนทร รองศาสตราจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

ในห้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนจะพร้อมใจ
 น้อมเกล้าฯ ถวายเพื่อสนองพระราชปณิธานให้
 ทุกชุมชนมีแหล่งความรู้ที่พร้อมพร้อมสมบูรณ์ ซึ่ง
 จะเป็นแบบอย่างของการพัฒนาห้องสมุดสืบต่อไป

ในขณะนี้ได้มีบุคคลผู้มีความพร้อมสูงในสังคม
 ตลอดจนหน่วยงานเอกชนที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง
 ได้แสดงความจำนงว่ายินดีที่จะให้การสนับสนุน
 การจัดสร้างทั้งโครงการ อาทิ คุณหญิงวันทนา
 โรจนนิล ภริยาผู้บัญชาการทหารอากาศได้มีศรัทธา
 ร่วมสร้างห้องสมุดถึง 3 แห่ง คือ ที่อำเภอพัฒนานิคม
 จังหวัดลพบุรี อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ
 อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส กองทุน ชิว-เสี่ยม
 กาญจนจรรย์ จะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดสร้าง
 และการตกแต่งภายในห้องสมุดที่อำเภอปากช่อง
 จังหวัดนครราชสีมา ทั้งหมด นอกจากนั้นมี บริษัท
 ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด ธนาคารกสิกรไทย บริษัท
 สหพัฒนพิบูล จำกัด บริษัทท่อน้ำไทย จำกัด
 บริษัทเอสโซ่แสดนดาร์ดี ประเทศไทย จำกัด
 และการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ได้แจ้ง
 ความจำนงให้การสนับสนุนอีกหน่วยงานละ 1 อำเภอ
 ลักษณะของห้องสมุดประชาชน "เฉลิม-
 ราชกุมารี"

ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"
 เป็นห้องสมุดประชาชนระดับอำเภอ ลักษณะรูปแบบ

เป็นอาคาร 2 ชั้น พื้นที่ประมาณ 300 ตารางเมตร
 รูปทรงด้านหน้าอาคารได้จัดให้สอดคล้องกับสถาปัตย-
 กรรมของภูมิภาคนั้น ๆ และมีส่วนประกอบที่สำคัญ
 ดังนี้

1. พื้นที่หน้าจั่วอาคารห้องสมุด ประกอบ
 ด้วยป้ายสี่เหลี่ยมขนาด 5 ตารางเมตร ภายในป้าย
 มีพระนามาภิไธยย่อ และข้อความดังนี้

พระนามาภิไธยย่อ

ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

เฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2 เมษายน 2534

2. ป้ายชื่อห้องสมุด อาจจะจัดตั้งอยู่ภายนอก
 อาคาร หรือติดกับตัวอาคาร ขนาดของป้ายขึ้นอยู่กับ
 สภาพของพื้นที่จัดก่อสร้าง มีพระนามาภิไธยย่อ
 และข้อความดังนี้

ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

อำเภอ (ระบุ)..... จังหวัด (ระบุ).....

3. แท่นประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์
 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช-
 กุมารี แท่นนี้จะออกแบบเพื่อติดตั้งไว้ในห้องโถง
 ชั้นล่างของอาคาร ซึ่งประกอบด้วย

3.1 ด้านหน้า ติดตั้งพระบรมฉายาลักษณ์
 และมีแผ่นป้ายด้านล่างบรรจุข้อความจากลายพระหัตถ์
 ว่า ร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเขียนได้ Let's
 join in making a literate world

3.2 ด้านหลัง ติดตั้งแผ่นศิลาฤกษ์และ
 ารายนามผู้บริจาคสมทบทุนสร้างห้องสมุด

อาคารห้องสมุดเป็นสองชั้น แบ่งเป็นพื้นที่
 ชั้นล่าง พื้นที่ชั้นบน และบริเวณภายนอกห้องสมุด

พื้นที่ชั้นล่าง ประกอบด้วย

1. ห้องอ่านหนังสือทั่วไป เป็นห้องเอกเทศ
 มีเนื้อที่ 75 ตารางเมตร ภายในห้องนี้ประกอบด้วย
 หนังสือ วารสาร และหนังสือพิมพ์

2. **มุมเด็ก** จัดไว้เป็นสัดส่วน ภายในห้องนี้จะมีหนังสืออ่านที่เหมาะสมกับเด็ก อายุ 1-14 ปี ใช้งบประมาณ 200,000 บาท การจัดมุมเด็กสามารถแบ่งหนังสือได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นหนังสือพิมพ์ และส่วนที่เป็นหนังสือเล่มที่ส่งเสริมการพัฒนาประเภทของหนังสือเด็กสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 หมวดใหญ่ ๆ คือ

1. หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็ก
2. หนังสือสำหรับเด็กอายุ 1-2, 3-4 และ 5 ปีขึ้นไป
3. หนังสือสารคดีให้ความรู้ต่าง ๆ แยกระดับอายุ 4-5, 5-6, 7-8, 8-9, 9-10, 11-12 และ 12 ปีขึ้นไป
4. หนังสือบันเทิงคดี เนื้อหาให้ความบันเทิง เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต มีตัวละคร ให้ข้อคิด คติสอนใจ นิทาน นิยาย การ์ตูน และเรื่องสั้น
5. หนังสือแบบเรียน ได้แก่ แบบเรียนระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนอนุบาล อนุบาล จนถึงระดับประถมศึกษา

6. หนังสืออ่านเพิ่มเติมแต่ละระดับชั้น

3. **แกนเตอร์รับคืน-ให้ยืมหนังสือ และห้องบรรณารักษ์**

4. **ห้องพิมพ์หนังสือและโรเนียว**

พื้นที่ชั้นบน ประกอบด้วย

1. **ห้องสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** มีหนังสือที่พระองค์พระราชทานนิพนธ์ขึ้น และหนังสือที่ผู้อื่นเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพระองค์ท่าน รวมทั้งหนังสือเกี่ยวกับพระราชวงศ์จักรี และสื่ออื่น ๆ เช่น วิดีทัศน์ สไลด์ ที่เกี่ยวกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2. **ห้องโสตทัศนศึกษา** เป็นอีกห้องหนึ่ง

ที่รวมอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ ประเภทเครื่องเสียง วิทยุ-เทป ฯลฯ เพื่อให้บริการด้านโสตทัศนศึกษา เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย รวมทั้งบริการเคลื่อนที่ และบริการในห้องอเนกประสงค์

3. **ห้องอเนกประสงค์** มีเนื้อที่มากที่สุด เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมห้องสมุดทุกประเภท ได้แก่ การจัดประชุม ฉายวีดิทัศน์ และการสาธิต

4. **ห้องโถงสำหรับจัดนิทรรศการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี** แสดงอุปกรณ์การศึกษา และค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

5. **ห้องเก็บของ** สำหรับเก็บอุปกรณ์การจัดนิทรรศการและอุปกรณ์การจัดให้การศึกษาความรู้อแก่ประชาชนที่เป็นผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน เช่น รูปภาพ ของนิทรรศการที่จัดเสร็จแล้ว และอื่นๆ

บริเวณภายนอกห้องสมุด เป็นส่วนที่มองเห็นจากภายนอก ช่วยเสริมความภูมิฐาน ความสง่างาม ทำให้ห้องสมุดเป็นที่น่านิยมแก่ผู้พบเห็น การจัดบริเวณจึงควรจัดให้มีความสะอาดร่มรื่น เรียบง่าย ให้ประชาชนใช้สอยอย่างเต็มที่ เช่น มีรั้ว ประตูเข้า-ออก สวมหย่อม แปลงไม้ดอกไม้ประดับ ต้นไม้ยืนต้น สนามหญ้า และซุ้มที่อ่านหนังสือภายนอก หรือมีศาลาสำหรับนั่งพักผ่อน มีสนามเด็กเล่น รวมทั้งสวนสาธิตวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการมีกำหนดการวางศิลาฤกษ์อาคาร **ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"** ทั้ง 37 แห่งพร้อมกันในวันที่ 2 เมษายน 2534 ซึ่งเป็นวโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และวโรกาสเดียวกันนี้ของปีพุทธศักราช 2535 **ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"** ทั้ง 37 แห่งจะเปิดให้บริการประชาชนพร้อมกัน

บรรณานุกรม

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. ฝ่ายประชาสัมพันธ์. ข่าวกรมการศึกษานอกโรงเรียน : รว. ศธ. แดง
ข่าวโครงการจัดสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534.

..... หน่วยศึกษานิเทศก์. แนวทางการพัฒนาวิชาการ : ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี".
กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534.

โครงการห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอสนักำแพง
จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมายุครบ 3 รอบ. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

ปัญญา เจริญวงศ์. กศน. เกิดพระเกียรติ 36 ปีพระเทพฯ" สร้างห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี 37 แห่ง".
ไทยรัฐ (8 กุมภาพันธ์ 2534) : 5.

"ผู้หญิงวันนี้ : ร่วมถวายความจงรักภักดีให้สิ่งดีมีประโยชน์แก่สังคม". ไทยรัฐ (12 มีนาคม 2534) : 19

ศึกษาธิการ, กระทรวง. โครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" กรุงเทพมหานคร : กระทรวง
ศึกษาธิการ, 2533.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับ งานพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.อ.หญิง อุษณีย์ เกษมสันต์*

นับตั้งแต่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานยศทหารให้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นร้อยเอกหญิง เรือเอกหญิง และเรืออากาศเอกหญิง เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2520 พระองค์ ได้ทรงปฏิบัติพระกรณียกิจทางด้านการทหารควบคู่กับด้านอื่น ๆ มาโดยตลอด ยิ่งเมื่อกระทรวงกลาโหม มีคำสั่งให้บรรจุ พระองค์ท่านเข้ารับราชการเป็นนายทหารประจำการ ในตำแหน่งอาจารย์ ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ด้วยแล้วพระราชภารกิจทางด้านการทหารที่เป็นหลักสำหรับพระองค์ท่านก็เพิ่มขึ้นอีกบทบาทหนึ่ง นั่นคือ บทบาทของ “ครู”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเอาพระทัยใส่ในหน้าที่ของครูอย่างสมบูรณ์ ไม่ได้ผิดแผกแตกต่างไปจากครูอาจารย์ทั้งหลายในการวางพระองค์กันศิษย์พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสอนมิได้ขาดตกบกพร่อง นอกจากการพระราชทานความรู้ตามเอกสาร ตำราที่ผู้ค้นคิด และนักปราชญ์ราชบัณฑิตบันทึกไว้แล้ว พระองค์ยังทรงสอดแทรกความรู้ ทรรศนะ และพระราชวินิจฉัยในเรื่องต่าง ๆ ที่ทรงมีพระประสบการณ์จากสถานการณ์จริง ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศอีกด้วย และด้วยพระอุปนิสัยที่ใฝ่แสวงหาความรู้อันมีอยู่เต็มเปี่ยมในพระองค์ท่าน จึงทรงรอบรู้ศาสตร์หลายแขนง ส่งผลให้การบรรยายวิชา

การแขนงต่าง ๆ ของพระองค์มีคุณค่า และมีชีวิตชีวน่าสนใจอย่างยิ่ง

การที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก่อปรไปด้วยพระอัจฉริยภาพทางด้านการศึกษานั้น มิได้เกิดขึ้นโดยขาดการขวนขวายใฝ่หา หากแต่พระองค์มีพระวิริยะอุตสาหะอย่างสูงยิ่งที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และวิชาการแขนงต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งจากโรงเรียน และ ประสบการณ์สอนพระองค์เอง ทรงใฝ่พระทัยในการศึกษาดังกล่าวนี มาตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ จนปรากฏผลการเรียนเป็นเลิศมาโดยตลอดด้วยทรงตระหนักดีว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคนจากการศึกษาช่วยให้คนเราสามารถหาเลี้ยงชีวิตของตนและครอบครัวเพื่อการดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันได้ และยังสามารถนำไปช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่บุคคลอื่น ๆ เป็นส่วนรวมได้ด้วย

นอกเหนือจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้โดยตรงจากสภาพแวดล้อมแล้ว ตำรับตำราต่าง ๆ ที่รวบรวมเรื่องราวของความรู้ทุกแขนงที่ นักปราชญ์สมัยก่อน บันทึกไว้ให้เป็นสมบัติตกทอดมาถึงปัจจุบัน การอ่านหนังสือ จึงให้ประโยชน์อย่างมหาศาล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงวินิจฉัยเห็นประโยชน์อันแจ้งชัดนี้ การอ่านหนังสือจึงเป็นชีวิตจิตใจของพระองค์ท่านดังปรากฏในคำร้อยกรอง ที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

* อุษณีย์ เกษมสันต์ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

“หนังสือนี้ มีมากมาย หลายชนิด

นำดวงจิต เร่งรีบ ขึ้นสวดไส

ให้ความรู้ สำเร็จ บั่นเทंगใจ

ฉันทจึงใฝ่ ใจสพมาน อ่านทุกวัน

มีวิชา หลายอย่าง ต่างจำพวก

ล้วนสะดวก กันได้ ให้สุขสันต์

วิชาการ สรรมา สารพัน

ชั่วชีวัน ฉันทอ่านได้ ไม่เบื่อเลย”

เมื่อหนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ มนุษย์ก็
ต้องหาทางรวบรวมหนังสือ ไว้ในแหล่งอันเหมาะสม

ที่จะเป็นคลังแห่งวิทยาการทั้งหลายทั้งปวงทุกแขนง
“ห้องสมุด” จึงเกิดขึ้น เพื่อภาระดังกล่าว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี ทรงเห็นว่า ห้องสมุดเป็นเสมือนครู เพราะ
เป็นสถานที่เก็บเอกสารต่าง ๆ อันเป็นแหล่งความรู้
ของมนุษย์ที่เป็นมรดกตกทอดกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ
ซึ่งเมื่อมีการประดิษฐ์ค้นคว้าตัวอักษรขึ้น ผู้มีความ
รู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตนสิ่งที่ตนค้นพบ เป็นจารึก
หรือ เป็นหนังสือ ทำให้บุคคลอื่นในสมัยเดียวกัน
หรืออนุชนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษา ทราบถึงเรื่อง

นั้น ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานที่จะทำประสบการณ์
คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่ เป็นความเจริญก้าวหน้าสืบไป

พระองค์จึงมีพระราชประสงค์จะให้เมืองไทยของเรา
มีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภท ทั้งสำหรับ
ประชาชน และสำหรับเด็ก

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นนี้เอง เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับการบรรจุเข้ารับราชการที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแล้วจึงมีพระราชประสงค์จะให้นักเรียนนายร้อย ได้ฝึกการค้นคว้าหาความรู้ เพิ่มเติมด้วยตนเองประกอบการเรียนในชั้นเรียน แต่เนื่องจากสภาพห้องสมุดของโรงเรียน ยังขาดความพร้อมในหลายด้าน จึงพระราชทานพระราชดำริให้มีการปรับปรุงกิจการด้านห้องสมุดขึ้น ให้สมกับที่เป็นห้องสมุดของสถาบันระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ต้องย้ายไปอยู่ที่เขาชะโงก จังหวัดนครนายก นั้น โรงเรียนยิ่งจำเป็นต้องจัดห้องสมุดให้ทันสมัยเพราะการที่ต้องแยกตัวออกไปจากกรุงเทพ ทำให้ต้องห่างไกลออกไปจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ด้วย

ห้องสมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มีกำหนดไว้ในอัตรากิจการของหน่วยโดยมีสถานภาพเป็นแผนก มีหัวหน้าแผนกรับผิดชอบดำเนินงานและอาศัยงบประมาณส่วนหนึ่งจากค่าบำรุงเป็นรายหัวของนักเรียนนายร้อย ต่อมาในระยะหลังได้รวมงานพิพิธภัณฑ์เข้าไว้ด้วยมีชื่อเรียกว่า “หอสมุดและพิพิธภัณฑ์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” แต่ยังคงสถานภาพเป็นแผนก ส่วนหัวหน้าแผนกขยายจากคำว่า พันโท เป็น พันเอก สำหรับมาตรฐานสากล ที่ห้องสมุดนำมาใช้จัดเก็บเอกสารสิ่งพิมพ์คือ ระบบทศนิยมของดิวอี้ (D.C.) กองทัพบกสนับสนุนงบประมาณปีละ 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาท)

เมื่อโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าย้ายไปอยู่จังหวัดนครนายกไม่นาน ก็ได้รับงบประมาณสนับสนุน กิจการห้องสมุดจากกองทัพบกเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภารกิจ และความรับผิดชอบที่ขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น ตามขนาดของเนื้อที่ ซึ่งแต่เดิมความรับผิดชอบอยู่ในขอบเขตเนื้อที่ประมาณ 500 ไร่.ม. เมื่อย้ายโรงเรียนไปตั้งที่เขาชะโงก เนื้อที่ห้องสมุดเพิ่มขึ้นเป็น 4,000 ไร่.ม.

แรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้กิจการห้องสมุดของโรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ คือ “สมเด็จพระอาจารย์” พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้นเอง การปรับปรุง อย่างจริงจังได้เริ่มต้นขึ้น ในปี พ.ศ. 2530 โดยกองทัพบก อนุมัติหลักการเรื่องโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2530 ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับและรักษามาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ณ ที่ตั้งแห่งใหม่ และสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาของกองทัพบก ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพทั้งนี้ ได้อนุมัติงบประมาณสำหรับค่าเป็นการในครั้งแรก เพื่อยกระดับมาตรฐานห้องสมุด เป็นเงิน 3,925,400 บาท (สามล้านเก้าแสนสองหมื่นห้าพันสี่ร้อยบาทถ้วน) และยังให้เพิ่มงบประมาณที่ได้รับประจำปี เพื่อรักษาระดับมาตรฐานห้องสมุดไว้ให้ได้จาก 100,000 บาท เป็น 250,000 บาท ด้วย

ก่อนหน้านี้จะได้รับงบประมาณจัดหาหนังสือและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มานั้น กองทัพบกได้อนุมัติให้ปรับอัตรากำลังจากเดิม 12 นาย เป็น 23 นาย ไว้แล้ว อย่างไรก็ตาม แม้จะมีอัตรากำลังพลเพิ่ม ประสบการณ์เกี่ยวกับงานด้านเทคนิคการจัดห้องสมุดยังมีไม่เพียงพอ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงมีพระราชกระแสขอความร่วมมือจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของพระองค์ มาช่วยดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาห้องสมุด โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งในระยะแรก พันเอกมานิต สง่างษ์ เป็นประธานกรรมการ คนต่อมาคือ พันเอกธวัชชัย ศรีวัฒน์ ซึ่งยังคงดำรงตำแหน่งอยู่จนถึงปัจจุบัน สำหรับกรรมการสมาคมห้องสมุดฯ ที่มาช่วยปฏิบัติงานอยู่ที่โรงเรียนตลอดโครงการคือ อาจารย์สุภัทรา ฉัตรเงิน กับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

การดำเนินงานพัฒนาห้องสมุดในระยะแรก ได้ดำเนินไปตามขั้นตอนโดยลำดับ โดย “สมเด็จพระอาจารย์” ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรความก้าวหน้าของโครงการ และพระราชทานแนวความคิดในการพัฒนา ซึ่งยังประโยชน์ในการดำเนินงานปรับปรุงห้องสมุดครั้งนี้เป็นอย่างมาก นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ สิ้นเกล้าสิ้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

การวางรากฐานในระยะสั้น ซึ่งได้มีการจัดหาหนังสือและสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม ตลอดจนการเปลี่ยนระบบการจัดจากระบบคิวอี้ มาเป็นระบบรัฐสภาอเมริกัน สิ้นสุดลงภายใน 2 ปี และเพื่อให้มีผู้มารับ และพัฒนางานในขั้นต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พันเอกหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ จากสถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง ซึ่งทำหน้าที่ประธานกลุ่มห้องสมุดทหารย้ายเข้ารับหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้าแผนกหอสมุดและพิพิธภัณฑสถาน โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า การจัดระบบต่าง ๆ จึงมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้ก้าวหน้าเหมาะสมขึ้นตามลำดับ จนในปัจจุบันนี้ห้องสมุดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้พัฒนานำระบบคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดได้แล้ว โดยจะเริ่มให้บริการได้ในปีการศึกษา 2534 ทั้งนี้ เพื่อสนองตอบพระราชดำริ ตามที่พระองค์พระราชทานสัมภาษณ์พิเศษ แก่พันเอกวัชรชัย ศรีวิวัฒนะประธานโครงการพัฒนาห้องสมุด โรงเรียนฯ ไว้ดังนี้

ทูลกระหม่อมอาจารย์

คอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ ๆ นำเล่น อาจารย์ที่เคยเชิญมาปรับปรุงห้องสมุด รร.จปร. ได้ปรึกษากันถึงการแก้ไขปัญหา การหาหนังสือไม่เจอที่นี้อาจจะมีหนังสือน้อยแต่ถ้ารวมกันเป็นระบบใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โปรแกรมของเราจะได้ทั้งชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ทั้งเนื้อหาวิชา จะทำให้เราสำรวจหนังสือได้ว่าเรามีอะไรบ้างที่ นนร.ควรสนใจอ่านในห้อง

ก่อนสอน จะพูดกับ นนร.แนะนำให้อ่าน ไม่ใช่เฉพาะหนังสือวิชาการ บางทีแนะนำหนังสืออ่านเล่นด้วยซ้ำไป แนะนำให้อ่านหนังสือที่จะสร้างสติปัญญาโดยทั่ว ๆ ไป ด้วย อย่างสอนประวัติศาสตร์เมื่ออาทิตยก่อน เราคิดกันว่าให้ นนร.อ่านข้อเขียนบันทึก เช่น ประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้อ่านนวนิยาย หรือเรื่องสั้น ที่คนชาตินั้นเขาเขียน จะสะท้อนความรู้สึกของคนในระบบ อาณานิคมที่อยู่ระหว่างนั้นว่ารู้สึกอย่างไรแล้วสะท้อนออกมาในวรรณกรรม เมื่อได้อ่านจะได้บรรยากาศ ได้สัมผัสกับความรู้สึกไม่เฉพาะแต่ข้อสนเทศ ข้อเท็จจริงซึ่งที่อื่นจะไม่ได้สอนแบบเราบางครั้งได้อ่านเจออะไรดี แม้จะไม่เกี่ยวกับวิชาที่สอนก็เอามาให้นักเรียน เพื่อที่จะได้รู้ว่ วิชาที่สอนทั้งหลายในโลกมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งสมัยนี้ก็ต้องอาศัยคอมพิวเตอร์ในการรวบรวม ใครจะว่าหลักสูตรของเราเป็น สิ่งล้าสมัยละน้อย แต่ในความจริงเราพูดกันได้และพยายามทำอะไรให้เป็นไปตามเป้าหมายของเรา

พ.อ.วัชรชัยฯ

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราชานุญาตกราบบังคมทูลเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่จะใช้กับห้องสมุด รร.จปร. ข้าพระพุทธเจ้า และพันเอกหญิง อุษณีย์ รวมทั้งอาจารย์ทุกท่านในกองวิชาคณิตศาสตร์ ได้ไปดูรูปแบบการใช้คอมพิวเตอร์กับห้องสมุดที่มหาวิทยาลัยมหิดล โดยเฉพาะโรงพยาบาลบาลาธาธิปติใช้ไมโครคอมพิวเตอร์พร้อมระบบภาษาไทยกับห้องสมุดก่อนข้างสมบูรณ วางเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้สำหรับค้นหนังสือหลายจุด นักศึกษาสามารถเรียกข้อมูลรายชื่อหนังสือจากเครื่องนั้นได้ เช่นหนังสือเรื่องนี้มี 5 เล่ม แต่ละเล่มอยู่ที่ไหนบ้าง ใครยืมไปบ้างและจะคืนเมื่อไร ห้องสมุด รร.จปร.ทำหนังสือขออนุมัติทำโครงการลักษณะคล้าย ๆ กัน โดยลักษณะหนึ่งเรียกว่า “CD-ROM” ซึ่งเป็นหนังสือทางด้านต่างประเทศ ส่วนหนังสือภายในประเทศก็ต้องทำโปรแกรมเพิ่ม แต่ขณะนี้โปรแกรมที่จะนำมาใช้ยังไม่สมบูรณ์ เพราะต้องเกี่ยวข้องกับระบบภาษาไทย

ด้วย ต่อไปต้องไปขอครูยละเอียดที่โรงพยาบาลรามา เพราะเขาทำมาก่อน และเขามีนักเขียนโปรแกรมเป็นหมอมือที่เก่งทำได้ค่อนข้างดีมาก หมอคนนี้ได้เขียนโปรแกรมที่ใช้กับคนไข้ของโรงพยาบาลรามา มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ้างแล้วเอามาใช้ห้องสมุดและส่วนอื่นด้วย พระพุทธเจ้าข้า

พ.ท.หญิง ประไพพิศฯ

หมายความว่าต่อไปห้องสมุด รร.จปร.จะนำคอมพิวเตอร์มาให้บริการให้แก่ นนร.

พ.อ.ธวัชชัยฯ

ทำแล้วครับ แต่ สปกม.สปช.ทบ.แย้งว่าโปรแกรมในระบบแลน (LAN) ของเรายังไม่เรียบร้อย เพราะอยู่ในขั้นพัฒนา ถ้าพัฒนาไปได้ดีก็เอามาใช้กับห้องสมุดได้โดยตรงแต่ยังไม่สามารถใช้ร่วมกับห้องสมุดที่อื่นได้ เพราะระบบแลน (LAN) เป็นระบบภายใน เช่น โรงพยาบาลรามาฯ ก็ใช้เฉพาะในรามาฯ แต่ของมหิดลมีขายเชื่อมโยงกับศาลาทางสายโทรศัพท์ แบบที่เราเสนอคือ ไมโครคอมพิวเตอร์ระบบแลน LAN เหมือนกัน

ทูลกระหม่อมอาจารย์

ระบบแลนใช้พี.ซี. แต่ละตัวแล้วต่อกันเป็นระบบ แต่ถ้าต่อกับเมนเฟรมก็เป็นเทอร์มินัล (Terminal) ไป ของเราอาจยังไม่มีคามจำเป็นขนาดนั้น เพราะขึ้นอยู่กับความเจริญของประเทศด้วย เราทำของเราแค่นี้ก็พอแล้ว ถ้าต้องการทราบของที่อื่นก็ใช้โทรศัพท์ถามหรือไปติดต่อกับเขา โปรแกรมห้องสมุดบ้านเราส่วนใหญ่จะใช้ ISIS ซึ่งเป็นของ UNESCO ให้ฟรี ที่สวนจิตรก็ใช้อนั้นก็ได้ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ดีพอสมควรแต่ไม่ละเอียดที่จุฬาฯจะออกระบบ bar-code สถาบันต่าง ๆ เริ่มใช้เชื่อมกับโปรแกรมทะเบียนนักศึกษาทะเบียนอาจารย์อย่างบัณฑิตศึกษาจะทำให้รู้ว่าใครยืมหนังสือไปแล้วยังไม่คืน จะไม่ให้ลงทะเบียน เป็นการบังคับใครเอาหนังสือออกพ้นประตูจะมีเสียงร้อง ของเรา

ไม่ต้องให้ถึงขนาดนั้น เพียงแต่ทราบว่ามีอะไรบ้าง เพราะฉะนั้นใช้ระบบแบบภายในก็พอ หรือสามารถเชื่อมจากห้องสมุด รร.จปร. กับห้องสมุดกองวิชา เพื่อให้ทราบว่ามีหนังสืออะไรบ้าง เหมือนที่มหาวิทยาลัยเขาทำไว้ว่า แต่ละคณะมีอะไร ห้องสมุดกลางมีอะไร

ในคำสัมภาษณ์ ที่พระราชทาน แก่ พันเอก ธวัชชัย ได้รับส่งถึงห้องสมุดกองวิชาด้วย จะเห็นได้ว่า ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้านี้ มีห้องสมุดส่วนกลาง และห้องสมุดกองวิชา หรือห้องสมุดคณะด้วย เพียงแต่ในระยะแรกยังไม่ได้มีการจัดเข้าระบบเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน ได้มีการดำเนินโครงการห้องสมุดสาขาแล้ว โดยได้อบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดสาขาไป 1 รุ่นแล้ว พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก็ได้พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ให้ห้องสมุดกองวิชาต่าง ๆ ไปจัดซื้อหนังสือ ตลอดจนจนท.รองรับบริจาคจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ และสถาบันที่ผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ด้วย

ถึงแม้ว่าในวันนี้ พัฒนาการห้องสมุดของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จะยังอยู่ห่างไกลจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยของพลเรือน ด้วยปัญหาด้านกำลังพลและความจำกัดในงบประมาณ แต่คณะผู้รับผิดชอบในการปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนฯ จะพยายามก้าวต่อไปไม่หือถอย โดยจะค่อย ๆ ก้าวอย่างเป็นขั้นตอน และมีระบบ ช้าแต่มั่นคง และด้วยความเชื่อมั่นว่า ในเวลาไม่นานนัก กองทัพบกจะมีห้องสมุดที่ได้มาตรฐานในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ตั้งอยู่ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เขาชะโงก จังหวัดนครนายก สมดังพระราชประสงค์ของพลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มีพระกรุณาธิคุณอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้ของครูอาจารย์และนักเรียนนายร้อยทุกคน

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วรรณิ ศิริสุนทร*

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใฝ่พระราชหฤทัยและแสดงพระปรีชาสามารถอย่างล้ำเลิศทางด้านนิพนธ์ทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์จนถึงปัจจุบัน ผลงานมีเป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นเล่มและไม่เป็นเล่ม ไม่ว่าจะเป็นหนังสือสำหรับเด็กหรือหนังสือความรู้สำหรับผู้ใหญ่ หรือหนังสือสารคดีท่องเที่ยว พระองค์ทรงนิพนธ์ได้อย่างไม่มีที่ติ และบางเล่มยังมีภาพฝีพระหัตถ์ประกอบด้วย นอกจากนี้ยังทรงพระปรีชาสามารถทางด้านการอนุรักษ์มรดกไทยด้านอื่น ๆ ด้วย อาทิ ด้านดนตรี นาฏศิลป์ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม ฯลฯ พระองค์มีพระเกียรติขจรไกลไปถึงต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศต่าง ๆ ผลัดกันกราบบังคมทูลเชิญให้เสด็จไปเยือนประเทศของตน และแต่ละครั้งที่เสด็จไปเยือน มิตรแต่ละประเทศได้ถวายการต้อนรับอย่างยกย่องและให้เกียรติสูงสุด ทั้งตระหนักถึงพระปรีชาสามารถและความเป็นอัจฉริยะของพระองค์ กราบบังคมทูลให้เสด็จชมโครงการต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่ทรงคุณค่า ในระหว่างที่เสด็จเยือนประเทศต่าง ๆ พระองค์จะมีสมุดบันทึกจดพระองค์เสมอ สำหรับบันทึกเรื่องราวและเกร็ดความรู้ต่าง ๆ เมื่อเสด็จกลับมาประเทศไทยก็ได้ทรงนำเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับและพบเห็นมาถ่ายทอดเป็นตัวอักษรและภาพต่าง ๆ ให้คนไทยได้เรียนรู้และทรงนำเอาวิทยาการใหม่ ๆ มาเผยแพร่ให้ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติอีกด้วย

เนื่องในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจะทรงมีพระชนมายุครบ 3 รอบพระนักษัตร ข้าพเจ้าเห็นสมควรอย่างยิ่งที่จะเผยแพร่พระราชนิพนธ์ของพระองค์เฉพาะที่เป็นเล่มจำนวน 33 เล่ม (บางเล่มจำหน่ายหมดแล้ว) มาเผยแพร่เพื่อเป็นการส่งเสริมการอ่านและให้ความรู้แก่ทุก ๆ คน พระราชนิพนธ์แต่ละเล่มนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าควรแก่การอ่าน การค้นคว้า และการเก็บรักษาไว้ เพื่อเทิดทูนว่าคนไทยเราก็มีสมาธิเจ้าฟ้าหญิงที่ทรงพระปรีชาสามารถทั้งทางด้านอักษรศาสตร์และศิลปศาสตร์ด้วยพระองค์หนึ่ง

กษัตริยานุสรณ์. กรุงเทพฯ มหานคร : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2520. ไม่ปรากฏเลขหน้า. ภาพประกอบ.

พระราชนิพนธ์ “กษัตริยานุสรณ์” นี้ทรงพระราชนิพนธ์ขณะศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยและโคลงสี่เกี่ยวกับเรื่องอะแซหวุ่นกี้ขุดตัวเจ้าพระยาจักรี ซึ่งเป็นบทยอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยใช้เค้าโครงจากหนังสือ “ไทยรบพม่า” มีภาพประกอบโดยฝีมือของจักรพันธ์ุโปษยกฤต และมีคำอธิบายประกอบเป็นภาษาอังกฤษ

* วรรณิ ศิริสุนทร รองศาสตราจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

นิพนธ์ในสมเด็จพระเทพฯ

“การพัฒนาวัดกรรมเสริมทักษะ การเรียน

การสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียน ชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย” วิทยานิพนธ์

ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิตสาขาศึกษา
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2529.
438 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างและพัฒนาวัต
กรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทยใน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้บทเรียน
10 บท ใช้ทดลองสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
จำนวน 31 คน เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนแล้ว
ได้สัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียนทุกคน เพื่อศึกษา
ปฏิกิริยาอันกลับที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพ
ของนวัตกรรมในแง่มุมต่าง ๆ ผลจากการวิจัยปรากฏ
ว่าเป็นนวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทย
ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีคุณภาพ
ในเกณฑ์ดี นวัตกรรมโดยส่วนรวมมีความสอดคล้อง
กับหลักสูตรภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง
ในแง่ของจุดมุ่งหมายและเนื้อหา

เกาะในฝัน. กรุงเทพมหานคร : ธนาคาร ไทยพาณิชย์
จำกัด, 2529. 56 หน้า. ภาพประกอบ.

ISBN974-8356-35-3

ทรงเล่าถึงการประพาสหมู่เกาะสวยงามใน
จังหวัดภาคใต้ฝั่งตะวันตก เมื่อคราวตามเสด็จพระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินี
นาถไปจังหวัดภูเก็ต พังงา และ กระบี่ เมื่อปี พ.ศ.
2516 เป็นบันทึกประจำวัน บันทึกเริ่มตั้งแต่วันที่
16 เมษายน พ.ศ. 2516 เสด็จโดยเครื่องบินถึง
ภูเก็ต แล้วเสด็จขึ้นเรือจันทร์ของกองทัพเรือ และ
ประทับในเรือจนถึงวันที่ 21 เดือนเดียวกัน เกาะ
ต่าง ๆ ที่ทรงบรรยายไว้มีหลายเกาะด้วยกัน เนื้อหา
สาระล้วนเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านเป็นอย่างดี สำนวน
ชวนอ่านเป็นกันเองให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน
ไปในตัว

แก้วจอมแก่น. โดย แว่นแก้ว (นามแฝง) ภาพโดย

เหมียว (นามแฝง) พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,

2533. 128 หน้า. ภาพประกอบ.

เหมาะสำหรับเด็กระดับอายุ 6-11 ปี ให้ความ
เพลิดเพลินและความรู้ทั้งสอดแทรกข้อคิดเห็น
เกี่ยวกับชีวิตและคติสอนใจด้วย เช่น ความรู้เกี่ยว
กับความเป็นความตาย ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
และความรู้เรื่องจันทรคติแบบชาวบ้าน เป็นต้น

แก้วจอมกน. โดย แว่นแก้ว (นามแฝง) ภาพโดย

เหมียว (นามแฝง) กรุงเทพมหานคร :

สุวิทย์สาส์น, 2526. 116 หน้า. ภาพประกอบ.

เหมาะสำหรับเด็กระดับอายุ 6-11 ปี ให้ความพลี
เพลินแฝงความรู้ทั้งยังสอดแทรกข้อคิดเห็นเกี่ยว
กับชีวิต เด็ก ๆ จะรู้สึกมีส่วนร่วมความคิดเห็นเช่น
เดียวกับผู้แต่ง เป็นเรื่องที่เขียนต่อจากเรื่อง แก้วจอม
แก่น แบ่งออกเป็นตอน ๆ ประมาณ 18 ตอน แต่
ละตอนมีความยาวประมาณ 2-5 หน้า.

ขบวนการนกนางเขน. แปลจาก

Rossignols en Cage. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. 80 หน้า.

ภาพประกอบ. ISBN 974-567-323-4.

เหมาะสำหรับเด็กระดับก่อนวัยรุ่น เนื้อหาสาระ
เกี่ยวกับจองหลุยส์และเพื่อน ๆ ที่อาศัยอยู่บนเกาะ
แซงต์หลุยส์กลางแม่น้ำแซน พวกเขาได้ร่วมกันเป็น
ขบวนการนกนางเขน ครัวหนึ่งบรรดาสมาชิกได้มา
ประชุมกันเพื่อทำแผนที่ในห้องใต้ดินในบ้านของ
จองหลุยส์ บังเอิญแม่ของเขาไม่ทราบเรื่องก็เลยใส่
กุญแจห้องขังเด็ก ๆ ไว้สามวันสามคืน พ่อแม่ของ
เด็กที่หายไปต่างเที่ยวตามหาลูกของตนให้วันวาย
โชคที่ที่ครูของเด็กเหล่านั้นนึกขึ้นได้ถึงคำแนะนำ

เกี่ยวกับการทำแผนที่ห้องใต้ดินจึงพากันมาค้นพบพบเด็ก ๆ ที่ห้องใต้ดิน ภายหลังปู่ของเจ้าชายนิโกลาส์ซึ่งหลานชายเป็นสมาชิกคนหนึ่งในขบวนการนกกางเขนได้รับอุปการะสมาชิกของขบวนการนกกางเขนที่ยากจนให้ได้รับการศึกษาต่อเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณที่พวกเขาเหล่านั้นค้นพบสมบัติเก่าแก่ของตระกูลของเจ้าชายนิโกลาส์ที่ถูกซ่อนไว้

ความคิดคำนึง (Reflections Reflexions)

กรุงเทพมหานคร : ธนาคารกสิกรไทย, (2522)

ไม่ปรากฏเลขหน้า. ภาพประกอบ.

ระหว่างปี พ.ศ. 2514-2519 ขณะทรงศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส ณ โรงเรียนจิตรลดา พระราชวังดุสิต และ ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรู้สึกประทับใจในลีลาการประพันธ์บทกวีฝรั่งเศส ประกอบกับทรงใฝ่ฝันพระราชหฤทัยในการประพันธ์มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์บทร้อยกรองเป็นภาษาฝรั่งเศสตามฉันทลักษณ์แบบโบราณและสมัยใหม่ ทรงสร้างจินตนาการและทรงสื่อความคิดเชิงปรัชญาสากลด้วยบทกวีพระราชนิพนธ์ 14 บท ทุกบททรงวาดภาพประกอบด้วยพระองค์เอง และมีภาพถ่ายประกอบ และทรงประพันธ์เป็นภาษาไทยเทียบเคียงตามฉันทลักษณ์ฝรั่งเศส นอกจากนี้คุณจรูญศรี วัชรากัยได้ถอดความเป็นภาษาอังกฤษด้วย

คำฉันท์ดุขฎิสังเวยและภาพยัขับไม้.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520. 19 หน้า. (พิมพ์พระราชทานในงานพระราชพิธีรับสมโภชและขึ้นระวางพระศรีนครินทร์วราภิรมย์ ณ จังหวัดนครราชสีมา พุทธศักราช 2520)

ทรงพระนิพนธ์เมื่อตอนมีพระราชพิธีรับสมโภชและขึ้นระวางช้างพังชื่อ พระศรีนรารัฐราชกิริณี ณ จังหวัดนครราชสีมา แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นคำฉันท์ดุขฎิสังเวยพระศรีนรารัฐราชกิริณี 14 หน้า ซึ่งพระครูพรหมมณเฑียรธรรมจันทร์ทั้งหมดเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2520 แบ่งเป็นบท ๆ มี 4 บท ได้แก่ ลา 1 บทสวดดี แต่งเป็นกาพย์ฉบัง 16 สดดี นางพญาช้าง ลา 2 ลาไพร แต่งเป็นวสันตดิลกฉันท 14 กล่าววาลาปาเข้าเมืองเพื่อมาเป็นพระราชนาพหะของพระมหากษัตริย์ ลา 3 ชมเมือง แต่งเป็นอินทรวีเชียรฉันท 11 กล่าวถึงตอนเข้าเมืองมีพิเลียงและควาญช้างคอยดูแล ทำพิธีขึ้นระวางเป็นช้างหลวง ลา 4 สอนช้าง แต่งเป็นกาพย์ฉบัง 16 สอนให้นางพญาช้างรู้จักเสียมเจียมตัวอยู่ในโอวาทของควาญช้าง ศึกษาจาริตประเพณีในวัง เพื่อจะได้เป็นเกียรติเป็นศรีแก่ประเทศ ตอนสุดท้ายเป็นภาพยัขับไม้กล่อมพระศรีนรารัฐราชกิริณีมี 5 หน้า แต่งเป็นกาพย์ กรมศิลปากรให้ศิลปินขับกล่อมในงานพระราชพิธีนี้

คำฉันท์ดุขฎิสังเวยและภาพยัขับไม้กล่อม

พระศรีนรารัฐราชกิริณี. กรุงเทพฯ

มหานคร : สายปัญญาสมาคม, 2520. 46 หน้า
ภาพประกอบ.

มีเนื้อหาสาระเหมือนพระราชนิพนธ์ เรื่องคำฉันท์ดุขฎิสังเวยและภาพยัขับไม้ เพียงแต่มีเพิ่มเติมพระฉายาลักษณ์ ภาพประกอบในพระราชพิธี ก่อนถึงหน้าเนื้อเรื่องมีประวัติของลูกช้างพังอายุ 2 ปีเศษ ซึ่งมีชื่อว่าจิตรา ก็คือตัวพระศรีนรารัฐราชกิริณีท้ายเล่มมีการแปลศัพท์คำยากให้ทราบว่แต่ละศัพท์มีความหมายอะไรบ้าง

คืนฟ้าใส. กรุงเทพมหานคร : ธนาคาร ไทยพาณิชย์
จำกัด, 2532. 337 หน้า. ภาพประกอบ. ราคา
400 บาท ISBN974-8358-22-4

พระราชนิพนธ์ลำดับที่ 9 ในชุดบันทึกการ
เสด็จพระราชดำเนินเยือนนานาประเทศอย่างเป็นทางการ
ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม
บรมราชกุมารี ซึ่งมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราช
สุดาฯ และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด จัดพิมพ์
จำหน่าย เพื่อหาเงินรายได้มาขยายกองทุนมูลนิธิ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในพระราชนิพนธ์
เล่มนี้พระองค์ได้ทรงเล่าเรื่องเกี่ยวกับการเสด็จ
เยือนประเทศนอร์เวย์ในช่วงระหว่างวันที่ 17 มิถุนายน-
26 มิถุนายน 2532 ได้ทรงศึกษาพื้นที่ต่าง ๆ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งเหนือเส้นอาร์กติก ซึ่งเป็นช่วงที่
ดินฟ้าอากาศสว่างกระจ่างแจ้ง ได้ทรงสังเกตความ
เป็นไปของประเทศนอร์เวย์ทั้งในด้านกายภาพ สังคม
เศรษฐกิจ และการเมือง มีหลายเมืองที่ได้เสด็จ
พระราชดำเนินไปถึงเป็นเมืองที่พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จพระราชดำเนิน
เมื่อ 80 ปีมาแล้ว ซึ่งได้ทรงนิพนธ์ไว้ใน “ไกลบ้าน”
จึงได้เพิ่มภาคผนวกบางตอนของพระราชนิพนธ์
“ไกลบ้าน” แทรกไว้ให้อ่านด้วย เพื่อผู้อ่านจะได้
เปรียบเทียบอย่างชัดเจนด้วยตนเองว่าในระยะเวลา
เกือบศตวรรษมีสิ่งใดที่คงอยู่อย่างเดิมหรือเปลี่ยน
ไปเช่นใด

จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหภาพ

พม่า กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทยพาณิชย์
จำกัด, 2529. 140 หน้า. ภาพประกอบ.

พระราชนิพนธ์ในพระราชดำริสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ
รวบรวมภาพถ่าย เอกสาร และภาพยนตร์ที่บันทึก

ไว้ในครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ
นางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนิน
เยือนประเทศพม่าเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2503

จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง. วิทยานิพนธ์ปริญญา

ตรีศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษา

ตะวันออก ภาควิชาภาษาตะวันออก

มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521. 302 หน้า.

ภาพประกอบ.

จุดมุ่งหมายคือการอ่านและแปลจารึกสันสกฤต
และเขมรซึ่งพบที่ปราสาทพนมรุ้งจังหวัดบุรีรัมย์
เพื่อเสนอข้อมูลในทางภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา
ประวัติศาสตร์ และศาสนาในสมัยนั้นแก่นักวิชาการ
จารึกสันสกฤตที่สำคัญที่สุดหักเป็นสองท่อน ครึ่ง
หนึ่งได้พบมานานแล้ว ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์
ได้อ่านและแปลตีพิมพ์ใน *Inscriptions du Cambodge*
vol. 5 ได้ศึกษาศิลาจารึกครั้งนี้ร่วมกับจารึกครั้ง
ที่กรมศิลปากรค้นพบใหม่ จารึกที่ค้นพบใหม่ศึกษา
จากสำเนาจารึกและภาพถ่าย วิทยานิพนธ์แบ่งออก
เป็น 4 บท บทที่ 1 เป็นบทนำ ประกอบด้วยลักษณะ
ทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยาของภูเขาพนมรุ้งและ
ลักษณะทางศิลปะของปราสาทอย่างย่อ ๆ บทที่ 2
เป็นคำแปล ข้อวิจารณ์และวิเคราะห์จารึกเขมร บทที่ 3
เป็นคำแปล ข้อวิจารณ์และวิเคราะห์จารึกสันสกฤต
บทที่ 4 เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะในการใช้
ข้อมูลเหล่านี้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา
และศาสนา ตอนท้ายมีประมวลศัพท์ภาษาสันสกฤต
และเขมร

จิตรลดาธรรมใจ. กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนจิตรลดา,
2534. 295 หน้า. ภาพประกอบ.

เนื่องในมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเจริญพระชนมายุครบ

3 รอบ และฉลองโรงเรียนจิตรลดาเมื่อายุครบ 36 ปี ในปี พ.ศ. 2534 ทางโรงเรียนจิตรลดาจึงได้รวบรวมบทพระราชนิพนธ์ ภาพฝีพระหัตถ์ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ทรงไว้เมื่อคราวทรงศึกษา ณ โรงเรียนจิตรลดา (เช่น ูกกับหนู บิดา ดอกบัว ความสุข กษัตริยานุสรณ์ ฯลฯ) ทั้งได้ประมวลข้อเขียนแห่งความประทับใจของครู ผู้ปกครอง นักเรียน ตลอดจนประวัติด้านพัฒนาการของโรงเรียนจิตรลดาไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งกตเวทิตาธรรมและความจงรักภักดีในเบื้องพระยุคลบาท

7 วันในมาเลศียของสมเด็จพระเทพฯ. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2526. 84 หน้า. ภาพประกอบ.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศมาเลเซียในฐานะหัวหน้าคณะผู้แทนไทยในที่ประชุมผู้นำสหประชาชาติ-สหประชาชาติแอฟริกาใต้กลุ่มประเทศอาเซียนในกรุงกัวลาลัมเปอร์ ได้นำข้อเสนอของประเทศไทยเรื่อง "การให้บริการชุมชน" เสนอต่อที่ประชุมใหญ่ชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดและการนำออกปฏิบัติอย่างได้ผล นอกจากนี้พระองค์ยังได้รับการถวายคชกุฎิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางอักษรศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยมาลายาเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 นับว่าเป็นสารคดีท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศมาเลเซีย 7 วันระหว่างวันที่ 6-12 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 กล่าวถึงภาวะเศรษฐกิจและการค้า การเมือง ประวัติศาสตร์ สภาพภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมของชาวมาเลเซีย

เฉลิมพระเกียรติและรวมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ. 2510-2520) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาดัชนีสิริวัชรวิมลมาตุคาม

ปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, 2521.

299 หน้า. ภาพประกอบ.

รวมพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 84 เรื่อง แบ่งออกเป็นหัวเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ บิดา แม่ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ภาษาและวรรณคดีดนตรี เป็นต้น บทพระราชนิพนธ์เหล่านี้เป็นเรื่องที่อยู่กระจัดกระจายตามที่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ทรงพระราชนิพนธ์ประกอบการศึกษาที่โรงเรียนและมหาวิทยาลัย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายเนื่องในวโรกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2521.

"ชมขอมาลดี". กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด, 2527. 335 หน้า. ภาพประกอบ

รวบรวมมาจากสมุดบันทึกการเดินทางซึ่งทรงพระราชนิพนธ์อย่างเร่งด่วนเขียนเป็นตอน ๆ ตามหัวข้อ เช่น เรื่องโรงเรียนก็เอาไว้กับโรงเรียน ตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ลงในหนังสือ เสนาศึกษา ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอินโดนีเซียระหว่างวันที่ 2 ตุลาคม-16 ตุลาคม 2527 จัดเป็นบันทึกประจำวันเรียงตามวันที่เขียนขณะอยู่ในประเทศอินโดนีเซียเมื่อเอามาพิมพ์จึงทรงตรวจแก้ไขบ้าง ดอกมัลลดี คือ ดอกมะลิ ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำชาติของอินโดนีเซีย การที่ทรงพระราชดำริตั้งชื่อพระราชนิพนธ์เล่มนี้ว่า "ชมขอมาลดี" ก็ถือว่าเป็นการพระราชดำเนินไปชมวัฒนธรรมอันงดงามของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกับวัฒนธรรมของไทยเรา

ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร

นคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ยาลัย, 2524. 184 หน้า.

เป็นวิทยานิพนธ์ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ว่าบารมี ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาเถรวาทที่แต่งขึ้นในยุคต่าง ๆ แบ่งเป็น 7 บท ผลของการวิจัย แสดงว่ามีการใช้ศัพท์ว่า บารมีในพุทธศาสนาเถรวาทมานานแล้ว และมีการวิเคราะห์ศัพท์เป็น 2 แนวได้แก่ 1.มาจากศัพท์ปรม ประกอบปัจจัยเป็นบารมี ในความหมายว่า ความเป็นเลิศ 2.มาจากการประกอบปราศรัยกับอธิชาให้ความหมายว่าธรรมเครื่องถึงฝั่ง

ทวิรน้อยใจ กรุงเทพมหานคร : ธนาการไทยพาณิชย์
จำกัด, 2528. 294 หน้า. ภาพประกอบ.

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศออสเตรเลียเมื่อวันที่ 17-29 ตุลาคม พ.ศ. 2527 มีภาพลายเส้นฝีพระหัตถ์ภาพและคำบรรยายกว่า 280 ภาพ ให้ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนออสเตรเลียเป็นอย่างดี

ทัศนะจากอินเดีย. กรุงเทพมหานคร : ธนาการไทยพาณิชย์ จำกัด, 2530. 473 หน้า.

ภาพประกอบ.

ระหว่างวันที่ 10-28 มีนาคม 2530 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอินเดียอย่างเป็นทางการ ตลอดระยะเวลา 19 วันพระองค์ท่านได้เสด็จ

พระราชดำเนินเมืองต่าง ๆ หลายสิบเมือง เช่น เมืองกัลกัตตา เมืองโคลกัทปุระ เมืองปัตนะ เมืองเดลี และ เมืองอัครา เป็นต้น ระหว่างเสด็จตามเมืองและสถานที่ต่าง ๆ พระองค์ท่านได้บันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ การปกครอง อารยธรรม วัฒนธรรม ศิลปกรรม โบราณคดี และเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย ที่เกี่ยวกับประเทศอินเดียอย่างละเอียด มีความหนาถึง 473 หน้า ผู้อ่านจะเพลิดเพลินไปกับตัวอักษรทุกหน้าพร้อมทั้งมีความรู้สึกเหมือนได้ตามเสด็จไปกับพระองค์ท่านด้วย

ไทยเที่ยวพม่า. กรุงเทพมหานคร : ธนาการไทยพาณิชย์ จำกัด, 2529. 336 หน้า. ภาพประกอบ.

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศพม่าเมื่อวันที่ 21-31 ธันวาคม พ.ศ. 2529 ทรงบันทึกเหตุการณ์ในรูปจดหมายถึงพระสหายชื่อ "หญิง" เพื่อนรุ่นน้องที่คุ้นเคยกันเป็นจดหมาย 11 ฉบับ เนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับโบราณสถานและศิลปวัตถุซึ่งมีความงดงามและทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หายเล็มมีภาคผนวกลำดับศักราชสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยและพม่า โดยใช้เป็นคริสตกาลและมีรายพระนามพระมหากษัตริย์แห่งพุกามด้วย

บุหงาฟ้าไป กรุงเทพมหานคร : ธนาการทหารไทย, 2528. 151 หน้า. ภาพประกอบ.

พระราชนิพนธ์ประกอบนิทรรศการเรื่องศิลปะอินโดนีเซีย จัดแสดง ณ พระที่นั่งอภิศราวิจิตรพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติระหว่างวันที่ 1 เมษายน-31 พฤษภาคม พ.ศ. 2528 ในวโรกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพครบ 30 พระชันษา เพื่อแนะนำผู้ชมนิทรรศการให้มีภูมิหลังเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

อินโดนีเซียอย่างคร่าว ๆ จะได้เข้าใจสิ่งของที่เห็น และเป็นการขยายความบางตอนของหนังสือ "ชมขอมมาดตี" การที่มีชื่อว่า บุษงราไป เพราะทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นโดยใช้วิธีการรวมสิ่งละอันพันละน้อยเกี่ยวกับศิลปอินโดนีเซียมาไว้ด้วยกันเปรียบเทียบการทำบุษงราไป มีพระประสงค์ที่จะให้ใช้หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือคู่กันกับหนังสือที่มีชื่อเรียกว่า "ชมขอมมาดตี"

เบ่งบัทน เบ่งบัทนค. กรุงเทพมหานคร

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด, 2528 462 หน้า.

ภาพประกอบ. ราคา 70 บาท ISBN

974-8356-09-4

ระหว่างวันที่ 15-22 มีนาคม 2533 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยลาวอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะเมืองเวียงจันทน์และเมืองหลวงพระบาง มีโอกาสชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรมต่าง ๆ ซึ่งล้วนมีคุณค่าทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และวรรณคดี ได้เสด็จเยี่ยมโรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล โรงไฟฟ้า ฯลฯ ทุก ๆ สิ่งทีกล่าวมาล้วนมีบรรยายไว้ในหนังสือเล่มนี้อย่างละเอียดชวนให้น่าติดตามอ่าน

ปริศนาดวงดาว. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทย

พาณิชย์ จำกัด, 2532. 315 หน้า.

ภาพประกอบ. ราคา 400 บาท ISBN 974-8358-06-2

ตลอดระยะเวลาประมาณ 15 วัน คือตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม-21 มกราคม 2532 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินอย่างเป็นทางการไปดูงานในด้านการสำรวจข้อมูลระยะทางไกล

(Remote Sensing) ที่ประเทศฝรั่งเศส ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมชมหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานโดยใช้ข้อมูลจากภาพถ่ายทางอากาศและสัญญาณดาวเทียม สถานที่ที่น่าสนใจทางศิลปวัฒนธรรม และสถานการศึกษาในระดับต่าง ๆ ระหว่างวันที่ 21 มกราคม-26 มกราคม 2532 ได้เสด็จพระราชดำเนินต่อไปที่ประเทศเนเธอร์แลนด์เพื่อศึกษาวิชาต่าง ๆ ในสถาบันไอทีซี (ITC-International Institute for Aerospace Survey and Earth Sciences) หลังจากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ที่ประเทศเบลเยียม

พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง. กรุงเทพมหานคร :

มูลนิธิ "ร่วมจิตน้อมเกล้าฯ เพื่อเยาวชน",

2517. 30 หน้า

ทรงมีพระราชดำริว่าการศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตเป็นประโยชน์เพราะทำให้ทราบข้อธรรมอันจะใช้เป็นแนวทางดำเนินชีวิตได้ ได้ทรงศึกษาจากหนังสือพุทธศาสนสุภาษิตของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส แล้วทรงผูกเป็นโคลง เพื่อช่วยความจำ มีทั้งหมด 45 พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง

ฉันทิพลอยร้อยแสง. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารไทย

พาณิชย์ จำกัด, 2533. 671 หน้า. ภาพประกอบ.

ราคา 500 บาท

รวมพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งพระสหายร่วมอักษรศาสตร์บัณฑิตรุ่น 41 ได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันจัดทำขึ้นเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้ทรงเจริญพระชนมายุ 36 พรรษา พระสหายได้ใช้เวลาค้นคว้าและรวบรวมอยู่เกือบปี ซึ่งพระองค์ท่านได้

ทรงพระเมตตาให้ค้นคว้างานพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ได้จากห้องสมุดส่วนพระองค์ นอกจากนี้ยังได้พระราชทานพระฉายาลักษณ์ การ์ตูน ภาพฝีพระหัตถ์ประกอบเรื่อง และภาพปกหนังสือซึ่งได้ทรงวาดพระราชทานตามคำกราบบังคมทูลของเหล่าพระสหาย เนื้อหาในบทพระราชนิพนธ์ประกอบด้วยร้อยแก้วและร้อยกรองเป็นจำนวนมากนับตั้งแต่พระองค์ท่านศึกษาอยู่ที่โรงเรียนจิตรลดาจนถึงปัจจุบัน เช่น ปาฐกถา บทความวิชาการ บทวิทยุสารคดี บทร้องเพลงไทย กวีนิพนธ์ขนาดสั้น หรือคำฉันท์ดุขกวีสังเวทต่าง ๆ

มั่งไกลในรอยทราย. กรุงเทพมหานคร : ธนาการไทย

พาณิชย์ จำกัด, 2533. 293 หน้า.

ราคา 500 บาท ISBN 974-8358-68-2

ระหว่างวันที่ 7 เมษายน-21 เมษายน 2533

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีโอกาสเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการ ในการเสด็จครั้งนี้ได้ทรงนิพนธ์เรื่องราวต่าง ๆ ในระหว่างการเดินทางและพิมพ์ไปด้วยในตอนนั้นเป็นบางส่วน เมื่อเสด็จกลับมาจึงเขียนต่อและส่งให้สำนักพิมพ์พิมพ์เลย ใช้เวลาไม่ถึงหนึ่งสัปดาห์จึงทำให้ได้อารมณ์และความรู้สึกในตอนนั้นเป็นอย่างดี เรื่องแปลก น่าสนใจ ได้เสด็จพระราชดำเนินผ่านทะเลทรายโกบี และเมืองต่าง ๆ อีกหลายเมือง อาทิ ปักกิ่ง ซิอัน และได้ทอดพระเนตรจุดเริ่มต้นของเส้นทางสายแพรไหมด้วย

ย่านแดนมังกร. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร :

ธนาการไทยพาณิชย์ จำกัด, 2528. 462 หน้า.

ภาพประกอบ. ราคา 70 บาท

ISBN 974-8356-09-4

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 12-19 พฤษภาคม พ.ศ. 2524 ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของรัฐบาลประเทศนั้น พระองค์ได้ทอดพระเนตรกิจการต่าง ๆ จึงทรงบันทึกไว้ในพระราชนิพนธ์นี้ ผู้อ่านจะได้ทราบพระราชดำริซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสังคมไทย เช่น การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเกษตร และยาสมุนไพร เป็นต้น

โรมันสัจจร. กรุงเทพมหานคร : ธนาการไทย

พาณิชย์ จำกัด, 2531. 280 หน้าภาพประกอบ.

ราคา 400 บาท. ISBN 974-8357-59-7

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิตาลีอย่างเป็นทางการในระหว่างวันที่ 3 เมษายน-16 เมษายน 2531 ได้รับเชิญไปที่เมืองโบลญญา ก่อนเพื่อเป็นกรรมการคัดเลือกผู้ที่สมควรได้รับรางวัลอันส์ คริสเตียน แอนเดอร์เสน ซึ่งเป็นรางวัลระดับนานาชาติที่มอบให้ผู้ที่แต่งหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนได้ยอดเยี่ยมรางวัลหนึ่ง และผู้ที่เขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนยอดเยี่ยมอีกรางวัลหนึ่ง ในระหว่างการประชุมการตัดสินรางวัลพระองค์ได้มีโอกาสชมนิทรรศการงานต่าง ๆ รวมทั้งหนังสือต่าง ๆ ด้วย ได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและซักถามเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ต่อจากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินเมืองเวนิส ปิซา ลุกกา ฟลอเรนซ์ เนเปืล กรุงโรมและนครวาติกัน เพื่อเข้าเฝ้าสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น พอลที่ 2 และเสด็จพระราชดำเนินต่อไปที่เมืองบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ทรงบรรยายไว้อย่างละเอียดถึงประเทศ

อิตาลีซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมตะวันตกหลายยุคหลายสมัยนับเป็นพัน ๆ ปี เป็นที่ก่อกำเนิดความเจริญในด้านต่าง ๆ ที่ยังมีหลักฐานตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน และยังคงรักษาของเก่าอันมีค่าไว้เป็นอย่างดี

เล่าเรื่องเมืองญี่ปุ่น. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารเอเชีย

จำกัด, 2527. 111 หน้า. ภาพประกอบ.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 10 ตุลาคม-23 ตุลาคม 2526 ตามที่นายกรัฐมนตรีของประเทศญี่ปุ่นกราบบังคมทูลเชิญ สาระสำคัญของพระราชนิพนธ์เล่มนี้คือให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีและการศึกษาของคนญี่ปุ่นเป็นอย่างดี

เล่าเรื่องเมืองฝรั่งเศส. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทย

พาณิชย์ จำกัด, 2524. 90 หน้า. ภาพประกอบ.

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด จัดพิมพ์หนังสือเรื่องนี้เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระราชสมภพในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2 เมษายน พ.ศ. 2524 เพื่อนำรายได้ทูลเกล้าฯ ถวายสมทบทุนมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พระราชทานเป็นทุนการศึกษาแก่เยาวชนผู้ขาดแคลนของหนังสือเรื่องนี้เป็นกระแสพระราชดำริสเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศสที่ทรงเล้าพระราชทานแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดโดยสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยมาพิมพ์ประกอบกับพระฉายาลักษณ์ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ ระหว่าง พ.ศ. 2520-พ.ศ. 2530 ได้แก่ออสเตรีย เบลเยียม อังกฤษ สวิต-

เซอร์แลนด์ และ เนเธอร์แลนด์ พร้อมด้วยคำบรรยาย

สมเด็จพระเทพฯ เสด็จยุโรป. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์นิยมกิจ, 2525. 188 หน้า. ภาพประกอบ.

ให้คุณค่าทั้งแก่ผู้ใหญ่และเด็กในวัยศึกษาเพราะบรรจุไว้ด้วยเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมวัฒนธรรมและสภาพบ้านเมืองตลอดจนความเป็นไปของสถานที่สำคัญ ๆ ที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนอย่างละเอียด ได้แก่ ประเทศสมาพันธ์สวิส สาธารณรัฐออสเตรีย และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน นับว่าเป็นหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์ของชาติไทยเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนยุโรปอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 29 พฤษภาคม ถึงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2525 และทรงนำความสำเร็จคือความเข้าใจและมิตรภาพจากประเทศเหล่านั้นกลับมาอย่างสมพระเกียรติ

สิงคโปร์สัญจร. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทย

พาณิชย์ จำกัด, 2528. 291 หน้า. ภาพประกอบ.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ระหว่างวันที่ 23-28 มิถุนายน พ.ศ. 2528 ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของรัฐบาลประเทศนั้น ทรงเข้าร่วมประชุมสภาภาษาและสภาชีกวงเดือนของกลุ่มประเทศอาเซียนในฐานะผู้แทนฝ่ายไทย ทรงมีพระราชดำริว่าสิ่งที่ได้ทอดพระเนตรนั้นควรที่จะถ่ายทอดให้คนไทยได้รับรู้ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านวัตถุและทางจิตใจ จึงได้ทรงบันทึกการเสด็จพระราชดำเนิน

เยือนครั้งนี้ขึ้น มีภาพถ่ายเส้นฝีพระหัตถ์และภาพถ่ายพร้อมคำบรรยายกว่า 300 ภาพ ให้สาระความรู้เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ภาวะเศรษฐกิจเป็นเรื่องเบาสมองเหมาะแก่ผู้อ่านทั่ว ๆ ไป

แม่. โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. และคนอื่น ๆ. ภาพโดย ศรรัตน์ สิงหนาท. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2528. 46 หน้า. ภาพประกอบ.

หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดพระพุทธศาสนา และจริยธรรมสำหรับเด็กระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เนื้อหาสาระประกอบด้วยบทพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่องความสามเริ่ดที่ชนะการประกวดในงานวันแม่ ปี พ.ศ. 2525 ของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และเรื่องไปดูเขาจัดงานวันแม่แห่งชาติ ทั้งห้าเรื่องเกี่ยวกับความรักความห่วงใยของแม่ที่มีต่อลูก ช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกในพระคุณของแม่และเกิดความกตัญญูทดแทน

“แนะนำบุคคลเด่น บุคคลดัง”

โดย ฉวีวรรณ อุหาภินันท์*

ดร.อรอนงค์ เย็นอุทก

ดร.อรอนงค์ เย็นอุทกเป็นพระสหายร่วมรุ่นของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในขณะที่ทรงศึกษาต่อในระดับปริญญาคุษฎีบัณฑิต (ปริญญาเอก) สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ในปีการศึกษา 2524 เป็นรุ่นที่ 4 ในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในระดับปริญญาคุษฎีบัณฑิตนี้พระองค์ทรงสอบได้เป็นอันดับ 1 ในจำนวนผู้สอบได้ทั้งหมด 13 คน (ซึ่งต่อมาเข้าเรียนจริง ๆ 11 คน จากผู้เข้าสอบทั้งหมดจำนวน 246 คน นิสิตปริญญาเอกรุ่นนี้มีพระนามและรายนามดังต่อไปนี้

1. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. นายโกวิท วงศ์สุววัฒน์
3. นายชาญชัย อินทรประวัติ
4. นายเนาวรัตน์ พลายน้อย
5. นายสมเกียรติ ขอบผล
6. นายสรรค์ วรอินทร์
7. นายสุวกิจ ศรีปัดดา
8. นายสุวัฒน์ เงินฉ่ำ
9. นางอรอนงค์ สุวรรณกุล
10. นายอาคม จันทสุนทร
11. นางอุไร แจลัม

เนื่องจาก ดร.อรอนงค์ เป็นพระสหายร่วมรุ่นคนหนึ่ง ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญมีชื่อเสียงในด้านการสอนคนหูหนวกด้วยวิธีการให้นักเรียนสังเกตริมฝีปากของครู แล้วก็จะสามารถแปลงเสียงออกมาได้โดยไม่ต้องใช้มือแสดงกิริยาท่าทางประกอบ ซึ่งเป็นการสอนแบบหนึ่งที่ทำให้คนหูหนวกสามารถจะปรากฏตัวอยู่ในวงสังคมได้เหมือนกับบุคคลทั่ว ๆ ไป สามารถพูดได้โดยการเรียนรู้จากการสังเกตริมฝีปากของคนพูด แล้วนำไปฝึกปฏิบัติพูดได้ด้วยตัวเอง ผู้สัมภาษณ์จึงมีความยินดีที่จะแนะนำให้อ่านได้รู้จักกับ ดร.อรอนงค์ เย็นอุทก หัวหน้าภาควิชาการศึกษาพิเศษ และอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสาธิตการศึกษาพิเศษ วิทยาลัยครูสวนดุสิต

อาจารย์กรุณาเล่าประวัติย่อ ๆ รวมทั้งประวัติการศึกษาและประวัติการทำงานของอาจารย์

ดิฉันเกิดวันที่ 12 สิงหาคม 2486 สมรส 11 กรกฎาคม 2511 กับนายวีระ สุวรรณกุล มีบุตร 3 คน

1. น.ส.กมลอร สุวรรณกุล
2. นายคุณพจน์ สุวรรณกุล
3. น.ส.ทิพย์พิรุณ สุวรรณกุล

ภายหลังได้กลับมาใช้นามสกุลเย็นอุทกเมื่อ

พ.ศ. 2532

*ฉวีวรรณ อุหาภินันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ประวัติการศึกษามีดังนี้

ประโยคประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปวิ
ศึกษา ธนบุรี 2494

ประโยคมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษานารี
ธนบุรี 2501

ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียม
อุดมศึกษา พญาไท 2503

ปริญญาตรีการศึกษา คุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย (คบ.เกียรตินิยมอันดับ 2) (เอก
พลศึกษา โทชีวะวิทยา) พ.ศ. 2507

ปริญญาโทการศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติ
ฟิลิปปินส์ (M.Ed. จิตวิทยาการศึกษา) พ.ศ.
2511 โดยทุน ส.ป.อ.

ปริญญาเอกการศึกษาสาขาพัฒนศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
พ.ศ. 2528 (กศ.ด.)

ประวัติการทำงาน

เริ่มรับราชการ ณ วิทยาลัยครูสวนดุสิต 24
พฤษภาคม 2511

อาจารย์โท วิทยาลัยครูสวนดุสิต (ร.ร.อนุบาล
ละอออุทิศ) 2511

อาจารย์เอก วิทยาลัยครูสวนดุสิต เลขานุการ
โครงการศึกษาพิเศษ 2514

อาจารย์ 2 ระดับ 6 วิทยาลัยครูสวนดุสิต หัวหน้า
ภาควิชาการศึกษาพิเศษ 2519

อาจารย์ 3 ระดับ 7 วิทยาลัยครูสวนดุสิต หัวหน้า
ภาควิชาโครงการศึกษาพิเศษ 2523

อาจารย์ 3 ระดับ 8 วิทยาลัยครูสวนดุสิต ลา
ศึกษาต่อปริญญาเอก 2524

อาจารย์ 3 ระดับ 8 วิทยาลัยครูสวนดุสิต หัวหน้า
ภาควิชาการศึกษาพิเศษ 2531

อาจารย์ 3 ระดับ 8 วิทยาลัยครูสวนดุสิต หัวหน้า
ภาควิชาการศึกษาพิเศษ และอาจารย์ใหญ่

โรงเรียนสาธิตการศึกษาพิเศษ 2532

อาจารย์ได้เข้าอบรมสัมมนาอะไรบ้างคะ

การอบรมสัมมนาต่าง ๆ ที่ได้มีโอกาสได้ร่วม
มีดังนี้

หลักสูตรวุฒิปัตถการการศึกษาพิเศษ กรมการ
ฝึกหัดครู

- Summer Course on Oral Education
for the Deaf John Tracy Clinic ประเทศ
สหรัฐอเมริกา

- Training Course on Oral Education
For The Deaf ประเทศออสเตรเลีย

- ศึกษาคุณการศึกษาพิเศษ ประเทศเดนมาร์ก

- สัมมนา First Asian Conference on
Deafness ประเทศฟิลิปปินส์

- สัมมนา Mental Retardation ของ
A.F.M.R. ที่ประเทศไทย

- สัมมนา Mental Retardation การจัดการ
ศึกษา โดย UNESCO ที่ประเทศไทย

- อบรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- สัมมนาการศึกษาพิเศษสู่ชนบท ที่จังหวัด
พิษณุโลก

- อบรมขบวนการกลุ่ม ที่จังหวัดกาญจนบุรี

- สัมมนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่จังหวัด
นครศรีธรรมราช

- สัมมนาการศึกษาเพื่อสันติภาพที่จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

- อบรมหลักสูตรความมั่นคงแห่งชาติ ก.ร.ป.
กลาง

- อบรมหลักสูตรผู้นำเนตรนารี ขึ้นสูงขั้นต้น

- อบรมเป็นวิทยากรหลักสูตรประถมศึกษา
พ.ศ. 2521

- สัมมนา The Gifted ม.ศ.ว.ประสานมิตร

- สัมมนา Music Therapy ที่ A.U.A.
- สัมมนาสื่อทัศนูปกรณ์ ที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- สัมมนาเรื่องจริยธรรม : พัฒนาจิต ที่หอสมุดแห่งชาติ
- สัมมนาเรื่องนวัตกรรมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยทุนของ UNESCO ที่ประเทศอินโดนีเซีย พ.ศ. 2523

อาจารย์จัดสัมมนาอบรมอะไรบ้างคะ

การจัดสัมมนาอบรมต่าง ๆ นั้นก็ได้เป็นผู้จัดหลายโครงการได้แก่

- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ สำหรับอาจารย์วิทยาลัยครู พ.ศ. 2520
- จัดอบรมหลักสูตรผู้ฝึกเนตรนารีสำรวจ และสามัญให้นักศึกษาวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ พ.ศ. 2518-2523
- จัดสัมมนาครูการศึกษาพิเศษ เรื่องเรียนร่วม โดยจัดให้ ส.ป.ช. ที่วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
- จัดการศึกษาให้ผู้ปกครองภาควิชาการศึกษาพิเศษ
- จัดประชุมใหญ่ องค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์โลก
- จัดสัมมนา เรื่องการใช้ชุดการสอนวิชาบังคับ เนื้อหาโปรแกรมวิชาการศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2534 ที่จังหวัดกาญจนบุรี

งานเขียนของอาจารย์มีอะไรบ้างคะ

งานเขียนก็มีมากมายได้แก่

- เจ้าปู่ของป่าแดง ในงานทำวีดิโอสอนภาษา : ปริญาเอก
- มือขานา ลงในวารสารฟ้า
- นกเพนกวิ้นยามพลบมีทั้งรบและรัก ลงในวารสารฟ้า
- สอนคนใบ้ให้พูด ลงในวารสารฟ้า

- การเขียนโครงการ
- แนะนำให้รู้จักการจัดบริการศึกษาพิเศษ
- รายงานการประชุม First Asian Conference on Deafness ลงในหนังสือ 25 ปี มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวก
- วันมหาปิติ ในวารฟ้า
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คุชฌีบัณฑิต พัฒนศึกษาศาสตร์ ลงในไทยรัฐ
- สมเด็จพระเทพฯ กับการศึกษา : สมเด็จพระเทพฯ ของเรา ลงในวารสารมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- การศึกษาแนวโน้มการจัดเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษและเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา ส.ป.กท. โดยเป็นกรรมการร่วมวิจัย
- หลักสูตรวิชาโท การศึกษาพิเศษ ในหลักสูตร ปกศ.สูง พ.ศ. 2518
- หลักสูตรวิชาเอก การศึกษาพิเศษ ในหลักสูตร ปกศ.สูง พ.ศ. 2520
- หลักสูตรวิชาเอกการศึกษาพิเศษระดับปริญญาตรี ให้กับสภาการศึกษาภาคครู
- หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ม.ศ.ว.ประสานมิตร พ.ศ. 2521
- หลักสูตรปริญญาโทการศึกษาพิเศษ (สอนคนหูตึง) ม.ศ.ว.ประสานมิตร
- หลักสูตรอบรมครูผู้พิการ การศึกษาพิเศษ ส.ป.ช.
- โครงการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา ส.ป.ช.
- โครงการทดลองเด็กหูหนวกปฐมวัย โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ
- ทูลกระหม่อมนักพัฒนา ในหนังสือ 3 ปี โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ

อาจารย์ได้เป็นกรรมการอะไรบ้างคะ

- กรรมการต่าง ๆ ได้แก่
- การวิจัยสภาพความต้องการของเยาวชนพิการ ส.ย.ช.
- มุลินธิการศึกษาพิเศษ
- สมาคมครูไทยอาสา
- สมาคมศิษย์เก่าการเรือน-สวนดุสิต
- เลขานุการองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์โลก 2 สมัย
- ประธานคณะกรรมการกิจกรรมนักศึกษาวิทยาลัยครูสวนดุสิต 2518-23
- เลขานุการศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูสวนดุสิต 2521-2524
- เลขานุการโครงการทดลองศึกษาพิเศษ วิทยาลัยครูสวนดุสิต
- โครงการทดลอง สอนเด็กหูหนวกปฐมวัย โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ
- โครงการเรียนร่วม ส.ป.ช.
- โครงการขยายการศึกษาพิเศษ กรมการฝึกหัดครู
- โครงการอาชีพเกษตรเด็กตาบอด ในพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่
- กรรมการงานวิจัย ของ ส.ป.ช. และ ส.ย.ช.
- กรรมการจัดทำหนังสือ 98 ปี กระทรวงศึกษาธิการ
- กรรมการจัดทำหลักสูตรต่าง ๆ

จลลว

จากการที่ได้ทราบผลงานต่างๆ มากมายของอาจารย์ ทำให้มีความประทับใจในความสามารถของอาจารย์ ตลอดจนการเสียสละทั้งแรงกาย แรงใจอุทิศให้กับงานเด็กหูหนวก ทำให้เด็กพิการเหล่านี้ได้อยู่ในวงสังคมได้อย่างปกติเหมือนคนธรรมดาทั่วๆ ไป และทำให้เด็กเหล่านี้สามารถพูดได้ ถึงแม้ว่าบางครั้งการเปล่งเสียงอาจจะไม่ชัดเจนนัก แต่ก็สามารถ เรียก

พ่อ แม่ พี่ ป้า น้า อา และอื่นๆ ได้ ก็ทำให้เป็นที่ปลื้มปิติของ พ่อแม่ และญาติพี่น้องมาก อยากทราบถึงความรู้สึกของอาจารย์ที่ได้มาสนใจในงานเด็กหูหนวกเป็นพิเศษ ตลอดจนความภาคภูมิใจ การเตรียมตัวเข้าสู่งาน และแผนงานของอาจารย์

เหตุที่ทำงานการศึกษาพิเศษ

เป็นคนชอบเด็กและสงสารคนง่าย ตอนเข้ารับราชการเมื่อ พ.ศ. 2511 บรรจุเป็นอาจารย์โทอยู่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ทำงานกับเด็กเล็กอยู่ได้ปีกว่า ท่านอธิบดีกรมการฝึกหัดครูในสมัยนั้นคือ อาจารย์บุญถิ่น อัตถากร ดำริโครงการฝึกหัดครูการศึกษาพิเศษ และได้มอบให้ อาจารย์คุณหญิงเบญจมา แสงมลิ ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศอยู่ตอนนั้นเป็นผู้ดำเนินการ และดิฉันก็ได้รับความไว้วางใจจากอาจารย์คุณหญิงเบญจมา แสงมลิ ให้เป็นเลขานุการโครงการ ก็ทำงานอย่างตั้งใจ และด้วยศรัทธาตลอดมา เด็กพิการเขาบริสุทธิ์ ถ้าไม่มีครูสอนเขาก็ไม่รู้เรื่อง ถ้าสอนเขาก็รู้ก็เข้าใจ เพียงแต่เด็กพิการบางประเภท เรียนรู้ได้ช้ากว่าเด็กปกติ ต้องใช้เวลาหน่อย การช่วยเด็กเท่ากับเราได้ทำงาน 2 เท่า เพราะเราได้ช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กด้วย เด็กมีที่เรียน มีครูดูแลเอาใจใส่ดี พ่อแม่ก็สบายใจ ดีใจ ได้ไปทำมาหากินอย่างมีกำลังใจ ได้เกิดผลผลิตทางสังคมอีกด้วย ปัญหาสังคมและภาวะการพึ่งพาเป็นภาระของสังคมที่ลดลง

การเตรียมตัวเข้าสู่งาน

เมื่อท่านอาจารย์คุณหญิงเบญจมา แสงมลิ ชักชวนให้รับทำงานนี้ เมื่อ พ.ศ. 2512 ก็รับเพราะได้เรียนวิชาทางการศึกษาพิเศษ เป็นวิชาเลือก 6 หน่วยกิต เมื่อครั้งศึกษาระดับปริญญาโท แล้วก็เริ่มหาตำรา มาอ่านเพิ่มเติม เขียนจดหมายไปขอคุณ ณ โรงเรียนที่สอนเด็กพิการ ที่มีอยู่แล้วในประเทศไทย และเขียนจดหมายไปขอทุนดูงานต่างประเทศจากองค์กรต่าง ๆ ทุนที่ได้มาเป็นทุนของชมรมแม่บ้านข้าราชการ

สถานทูตอเมริกันประจำประเทศไทย และทุนของวอลท์ดิสนีย์ ให้ไปเรียนซัมเมอร์คอร์ส ทางด้านการศึกษาพิเศษที่จอห์นเทรซซีคลินิก สถานบันสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้วยวิธีสอนพูดเป็นสถาบันร่วมของมหาวิทยาลัยเซาท์เทิร์นแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา แล้วต่อมาก็ได้ทุน UNESCO ไปศึกษาและดูงานการศึกษาพิเศษที่ประเทศออสเตรเลีย และทุนของบริษัทคานาวอด เดนมาร์ก ไปศึกษาดูงานการศึกษาพิเศษที่ประเทศเดนมาร์ก เวลาไปต่างประเทศก็ตั้งใจศึกษาและจดจำคำบรรยายและซื้อหนังสือตำรามาไว้ศึกษาด้วย

แผนงานและความภาคภูมิใจ

ดิฉันทำงานด้านนี้ แล้วก็ผูกพันกับลูกศิษย์ทั้งเด็กโต คือ นักศึกษาฝึกหัดครู เอกการศึกษาพิเศษ และเด็กเล็ก คือ นักเรียนสาธิตในโรงเรียนสาธิตการศึกษาพิเศษของวิทยาลัยครูสวนดุสิต ความผูกพันมียืดยาวไปถึงศิษย์เก่าการศึกษาพิเศษซึ่งออกจากโรงเรียนสาธิตไปแล้ว ไปเรียนต่อหรือไปทำงานได้แล้ว ก็ยังมีโอกาสกลับมาเยี่ยมครู มาปรึกษาปัญหาชีวิต ปัญหาการศึกษาอยู่เสมอ ตลอดถึงคุณแม่พ่อคุณแม่ ผู้ปกครอง ก็มีโอกาสดูพบกัน ได้ติดต่อถามไถ่ทุกข์สุขและช่วยกันแก้ปัญหา ทำงานก็สนุกกับงานและรู้สึกเป็นสุขใจ ได้บุญ จึงไม่คิดเปลี่ยนงานหรือย้ายไปทำผลงานที่อื่น ทำงานนี้มานานถึง พ.ศ.นี้รวม 23 ปี แล้วคะ ลูกศิษย์สาธิตรุ่นแรกเจริญเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาว แต่งงานไปแล้วก็มี ได้ทำงานดี ๆ เงินเดือน ๆ ละ 5,000 กว่าบาทก็มี

สำหรับแผนงานในปีต่อ ๆ ไป ก็คิดว่าควรจะต้องแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรฝึกหัดครูการศึกษาพิเศษ ให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับงานการศึกษาพิเศษในสภาพของสังคมไทย นักศึกษารฝึกหัดครูการศึกษาพิเศษ ที่จะออกไปเป็นครูสอนเด็กพิการ

จะได้ทำงานกับเด็กได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับโรงเรียนสาธิตการศึกษาพิเศษนั้น คิดว่าอยากจะเปิดการทดลองสอนเด็กปฐมวัย สาขามุขลปัญญาอ่อน และสาขาเด็กพิการซ้ำซ้อน ตาบอด หูหนวก อย่างละ 1 กลุ่ม สำหรับไว้ศึกษาพฤติกรรมและนวัตกรรมการศึกษาสำหรับนักศึกษาฝึกหัดครูและผู้เกี่ยวข้อง

ได้ทราบว่าอาจารย์มีสุขภาพที่ไม่แข็งแรงนัก และได้เข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนไตถึง 2 ครั้ง (ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2534) แต่ด้วยกุศลผลบุญที่อาจารย์ได้ทำไว้มากมายกับเด็กพิการหูหนวก ก็ทำให้อาจารย์ได้ฟื้นกลับสู่สภาพที่แข็งแรงเหมือนเดิมได้อย่างรวดเร็ว อาจารย์กรุณาเล่าให้ผู้อ่านได้ทราบบ้าง

ดิฉันเป็นโรคเกี่ยวกับไต ซึ่งอาจจะเป็นกรรมพันธุ์เพราะเป็นโรคถุงน้ำในไต ซึ่งถ้าเป็นสมัยก่อนก็จะมีชีวิตอยู่ได้ไม่นาน แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีทางการแพทย์เจริญก้าวหน้ามาก ก็ทำให้สามารถผ่าตัดเปลี่ยนไตได้ และจากการที่ไม่มีโรคอื่นมาแทรกซ้อนก็ทำให้ฟื้นตัวได้เร็วซึ่งอาจจะเป็นเพราะกุศลผลบุญที่ดิฉันได้อุทิศตัวเพื่อเด็กพิการทั้งหลายตลอดจนจิตใจที่โศกของดิฉัน ซึ่งดิฉันก็ทำบุญมาตลอด อุทิศส่วนกุศลและบริจาคเงินให้กับมูลนิธิโรคไตบ้างเมื่อมีโอกา เพราะดิฉันก็เป็นหนี้ชีวิตของนายแพทย์โรงพยาบาลศิริราชตลอดจนมูลนิธิโรคไตแห่งประเทศไทยมาก

- ดิฉันได้เข้ารับการผ่าตัดแขนขาฝั่งท่อยางสำหรับฟอกโลหิตไตเทียม และผ่าตัดแขนซ้ายต่อเส้นเลือด (ทำขึ้น) สำหรับฟอกโลหิตไตเทียม เมื่อเดือนกรกฎาคม 2531

- ผ่าตัดเปลี่ยนไตครั้งที่ 1 เมื่อ 16 ธันวาคม 2531
- ผ่าตัดเอาไตข้างขวาออก (ครั้งที่ 2 ผ่าตัดใหญ่)
- ผ่าตัดเปลี่ยนไตครั้งที่ 2 (ครั้งที่ 3 ผ่าตัดใหญ่ 15 สิงหาคม 2534)

ถึงแม้อาจารย์จะเจ็บป่วยมาตลอด อาจารย์ก็
ไม่ย่อท้อยังขยันขันแข็ง ทำงานทั้งการสอนตลอด
จนลาไปศึกษาต่อระดับปริญญาเอกที่ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรโดยได้มีบุญวาสนา
ได้เป็นพระสหายร่วมรุ่นกับสมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทำให้อายากจะทราบ
เรื่องราวและเหตุการณ์ในตอนเรียนบ้าง อยากทราบว่า
ใครเป็นพระอาจารย์ที่ปรึกษาของพระองค์

พระอาจารย์ที่ปรึกษาของสมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีคือ ศาสตราจารย์ ดร.
กานดา ณ ถลาง คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และได้เป็น
ผู้ถวายพระอักษรในวิชาสัมมนาพัฒนศึกษาศาสตร์
และวิชาปฏิบัติงานในโครงการพัฒนา

อยากทราบข้อหวัข้อเรื่องปริญญานิพนธ์ของ
พระองค์และสาเหตุที่ทรงเลือก

หัวข้อเรื่องปริญญานิพนธ์ของพระองค์คือ
“การพัฒนาวัตกรรมการเสริมทักษะการเรียนการสอน
ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย”

ปฐมเหตุที่ทรงเลือกหัวข้อปริญญานิพนธ์เรื่อง
นี้ก็เนื่องมาจากทรงสนพระทัยการจัดการศึกษาเพื่อ
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ทรงตระ
หนักว่าภาษาเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ
และเป็นเครื่องมือสื่อสารถ่ายทอดศิลปวิทยาการ
และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกตกทอดอันล้ำค่าของ
ชาติ การมีทักษะในการเข้าใจและการใช้ภาษาไทย
ได้เป็นอย่างดี จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชน
ชาวไทย อนึ่งในปัจจุบันนี้ปรากฏว่าสภาพการเรียน
การสอนภาษาไทยมีปัญหา กล่าวคือ นักเรียนไม่ค่อย
สนใจเรียนภาษาไทย และมีความรู้ ความสามารถ
และทักษะในการเข้าใจ และใช้ภาษาไม่เพียงพอ
ด้วยเหตุนี้จึงทรงนำเสนอวิธีการสอนภาษาไทยใน
ลักษณะนวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอน
ให้เป็นวิธีการที่จะส่งเสริม ความสนใจการเรียน
ภาษาไทยของนักเรียนสถานหนึ่ง และเป็นสื่อที่

จะช่วยครู ให้สอนง่ายขึ้นอีกสถานหนึ่ง อีกทั้งจะช่วย
เพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาภาษาไทย ตลอด
จนความรู้สืบเนื่องต่าง ๆ ได้ด้วย

อยากให้อาจารย์เล่าถึง ความประทับใจ ใน
พระองค์ท่านในด้านต่าง ๆ ในขณะที่ยังทรงศึกษาอยู่ที่
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี ได้ทรงใช้เวลามาเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ
ขณะที่ไม่ทรงติดภารกิจ ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมพสกนิกรในภูมิภาคต่าง ๆ
พระองค์ทรงเป็นนิสิตที่ยกย่องอย่างยอดเยี่ยมมาตลอด
ทรงส่งงานตามกำหนดเวลาอย่างสม่ำเสมอทั้ง ๆ ที่
ทรงมีภารกิจอย่างมากมาย พระองค์ทรงแสดงให้เห็น
ถึงความมีสัมมาคารวะต่อพระอาจารย์ทุกท่าน
ทรงแสดงความเคารพ (ไหว้) ต่อพระอาจารย์ทุกครั้ง
ที่เข้าชั้นเรียน หรือขณะที่ทรงพบพระอาจารย์ใน
สถานที่ต่าง ๆ ทรงมีพระทัยโอบอ้อมอารีต่อพระ
สหายทุกคนเป็นอย่างมาก เมื่อเสด็จกลับจากต่าง
ประเทศมักมีของฝากมาพระราชทาน ทำให้ทุกคน
ตื่นตื่นอยู่เสมอ หรือเมื่อมีการสอบทุกครั้ง พระองค์
ได้ทรงนำอาหารกลางวันมาพระราชทานแก่ทุกคน
และเสวยร่วมกับพระสหายในชั้นเรียนนั่นเอง

ด้วยเหตุที่มีสมาชิกอยู่ 11 คน สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงเรียก
ชื่อกลุ่มนี้เป็นภาษาอังกฤษว่า The Gang of Eleven
เพื่อเป็นการล้อเลียน The Gang of Four ซึ่งเป็น
ที่รู้จักกันดีในทางการเมืองของประเทศสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนในขณะนั้น และชื่อนี้ก็เป็นที่พักออก
พอใจของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

ห้องเรียนที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร ได้จัดขึ้นสำหรับนิสิตปริญญาเอก
กลุ่มนี้คือ ห้องหมายเลข 952 ซึ่งอยู่ชั้น 5 อันเป็นชั้น
บนสุดของอาคาร 9 ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักอธิการบดี

และสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย ตัดจากห้อง 952 ไปคือ ห้อง 951 นั้นจัดเป็นห้องส่วนพระองค์เพื่อทรงใช้เป็นห้องสำราญพระอริยาบถ หรือทรงงานต่าง ๆ ในขณะที่ประทับอยู่ที่มหาวิทยาลัยสภาพใน ห้องเรียน 952 นั้นไม่มีการตกแต่งเป็นกรณีพิเศษ แต่ประการใด มีกระดานป้ายสีขาว มีพัดลมเพดาน ชนิดสายทั้งตัว 2 ตัว แก้วอึ้งฟังการบรรยายเป็นเก้าอี้ไม้แบบเก่าไม่มีเบาะรองนั่งทั้ง 11 ตัว สาเหตุที่ห้อง 952 ไม่ได้รับการตกแต่งเป็นพิเศษเช่นนี้ก็เนื่องจากเป็นพระราชประสงค์ของพระองค์ท่านที่จะให้ห้องนี้เป็นเหมือนห้องเรียนอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยไม่ต้องมีอภิสิทธิ์ใด ๆ หนึ่งเอง

สำหรับพระสหายนั้น การพูดคำราชาศัพท์ถือเป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติให้ได้ ถึงแม้ว่าถ้าใช้ผิด ๆ ถูก ๆ พระองค์ท่านก็ไม่เคยทรงถือสา

ในช่วงพักขณะที่มีการเรียนวิชาเดียว 3 ชั่วโมงติดกัน ก็จะมีการรับประทานอาหารว่าง และบ่อยครั้งที่พวกเราเฝ้าฯสนทนาได้รับประทานผลไม้หรือขนมพระราชทานจากในวัง ซึ่งพระพี่เลี้ยงจะเป็นผู้ถือมาฝาก สมเด็จพระเทพฯ นั้นพระองค์ทรงโปรดที่ร่วมวงพัก (เบรค) กับพระสหายเพื่อจะได้ทรงเล่าเรื่องสนุก ๆ ที่พระองค์ได้ทรงประสบมา ให้พระสหายฟัง และพวกเราอีกก็จะได้หัวเราะกับเรื่องเหล่านั้นอยู่เสมอ

ในระหว่างที่ทรงศึกษาอยู่นั้น พระองค์ท่านทรงมีพระราชภารกิจที่จะต้องตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ แปรพระราชฐานไปประทับในต่างจังหวัดก็จะทรงขอพระสหายช่วยบันทึกเทปคำบรรยายของอาจารย์ พร้อมทั้งถ่ายเอกสาร โฉนดคำบรรยายมอบให้เจ้าหน้าที่จากสำนักพระราชวังจัดการส่งไปถวายพระองค์ เพื่อจะได้ทรงศึกษาที่พระตำหนักในต่างจังหวัดด้วย

และพระองค์ก็ทรงศึกษาอย่างจริงจังพร้อมกับทรงทำการบ้านฝากให้เจ้าหน้าที่นำมาส่งอาจารย์ด้วย ในการเสด็จไปเป็นพระราชอาคันตุกะของสมเด็จพระนางเจ้าอะลิซาเบธ พระราชินีแห่งประเทศอังกฤษในพิธีอภิเษกสมรสของเจ้าฟ้าชายชาร์ลส์กับเลดี้ไดอาน่า ซึ่งในการเสด็จไปครั้งนั้นพระองค์ทรงห่วงการเรียนมาก จึงมีรับสั่งของยืมเอกสารคำสอนจากอาจารย์อรอนงค์ สุวรรณกุล (ซึ่งต่อมาเปลี่ยนนามสกุลเป็น เย็นอุทก)

ในการสอบนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสอบผ่านทุกประเภทการสอบ ในการสอบรายวิชาต่าง ๆ นั้นทรงสอบได้เกรด A เกือบทุกรายวิชา คงมีเพียงรายวิชาสถิติเพื่อการวิจัยและจิตสังคมที่ทรงได้เกรด B ผลการเรียนเฉลี่ยของพระองค์ท่านคือ 3.83 ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลการเรียนระดับดีมาก

ในด้านการกีฬา นั้น พระองค์ก็ทรงสนพระทัย และทรงร่วมกิจกรรมกีฬาของมหาวิทยาลัยด้วย โดยได้ทรงแข่งกีฬาในว้น “มหกรรมกีฬานิสิตบัณฑิตศึกษา” ได้มีการแข่งขันกีฬาระหว่างนิสิตปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์กับสาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ที่โรงพลศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2525 พระองค์ได้ทรงแข่งขันแบดมินตันคู่ผสมระหว่างทีม นิสิตปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ กับ นิสิตปริญญาเอกสาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

อยากทราบรายชื่อของพระอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำปริญญาโท และการสอบของพระองค์ท่าน

พระอาจารย์ที่ปรึกษา 5 ท่าน คือ ศาสตราจารย์ ดร.กานดา ณ ถลาง เป็นประธานกรรมการ และศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง ศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพันธุ์ ภูษร ณ อุษยา รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ เป็นกรรมการ สำหรับคณะกรรมการผู้ถวายการสอบ

ปริญญานิพนธ์นั้นมีศาสตราจารย์ หม่อมหลวง จิรายุ นพวงศ์ เพิ่มเข้ามา 1 ท่าน ส่วนศาสตราจารย์ ดร.กานดา ณ ถลาง ได้ถึงแก่กรรม ก่อนที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจะทรงสำเร็จการศึกษา (ในขณะที่ศาสตราจารย์ ดร.กานดา ณ ถลาง บำเพ็ญอยู่โรงพยาบาล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้ทรงมีภาพฝีพระหัตถ์พระราชนิพนธ์ให้ที่โรงพยาบาลศิริราช เมื่อ เมษายน 2528 และมีลายพระหัตถ์คำว่า "อาจารย์กานดา GET WELL SOON" ลงพระนามว่า สิริินทร)

ความประทับใจของพระอาจารย์ที่สอนมืออย่างไรบ้างคะ

พระอาจารย์ที่สอนได้แสดงความประทับใจในพระองค์ท่านให้ได้ยินได้ฟังอยู่เสมอ ว่าพระองค์ท่านมีพระจริยาวัตรอันงดงามว่า เมื่อพระองค์เสด็จมาทรงพระอักษรทุกครั้ง เสด็จลงจากรถพระที่นั่งแล้วทรงไหว้พระอาจารย์ทุกคนที่ไปคอยรับเสด็จ และทรงถือย่าม หรือกระเป๋าหนังสือด้วยพระองค์เองเสมอ พระกระเป๋าหนังสือที่ทรงใช้นั้นเป็นพระกระเป๋าที่ทรงใช้ตั้งแต่องค์เป็นนักเรียนมัธยมต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสอบผ่านการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์และทรงสำเร็จการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต พัฒนาศึกษาศาสตร์ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2529 ซึ่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้กำหนดให้วันที่ 6 ตุลาคม

เป็นวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และจัดให้มีกิจกรรมทางวิชาการ โดยกราบบังคมทูลเชิญพระองค์ท่าน เสด็จมาเป็นองค์ประธานทุกปี พระองค์ได้โปรดให้พระอาจารย์และพระสหายได้ร่วมโต๊ะเสวยพระยาหารกลางวันและได้เข้าเฝ้าเป็นการส่วนพระองค์อีกด้วย เป็นวันแห่งความชื่นชม วันแห่งความจงรักภักดี เหล่านิสิตข้าราชการ อาจารย์ พระอาจารย์ และพระสหายต่างก็คอยที่จะให้ถึงวันนี้อยู่เสมอมา

สิริินทร อรเอกฟ้า	อ่าองค์
ธ เสด็จอักษรทรง	เลิศแท้
ภาระราชดำรง	คงคู่ พระเฮย
เสร็จปริญญเอกแล้	ไพร่ฟ้าอำตุติ
ผองพัฒน์เหล่าเพื่อนล้วน	ดีใจ
รินรินชื่นฤทัย	หัวหน้า
ถวายพรแต่อรทัย	จอมปราชญ์
สิริินทร อรเอกฟ้า	คำล้ำคำสยาม

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้านางอรอนงค์ สุวรรณกุล ประพันธ์
ในนามพระสหายร่วมรุ่น สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์

ดร.อรอนงค์ เย็นอุทก

ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะวิชาครุศาสตร์
วิทยาลัยครูสวนดุสิต โทร. 2432253 ต่อ 134

295 ถนนราชสีมา เขตดุสิต กท. 10300

บ้าน 98/1 ซอยสวนอ้อย 1 ถนนราชวิถี ต.วชิระ

กท. 10300 โทร. 01-2123946

บริษัทรวมสาส์นกำลังลดราคาประจำปี

10 - 15 เปอร์เซนต์ ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2534-มกราคม 2535

ขอระเบียบการสั่งซื้อและรายชื่อหนังสือได้ที่

บริษัทรวมสาส์น (1977) จำกัด

864 วังบูรพา ก.ท.ม. 10200

ให้บริการ

จัดตั้งห้องสมุด

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

จัดตั้งศูนย์

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

จัดตั้งศูนย์

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 127 ซอยบัญญัติพัฒนา (จรัลสนิทวงศ์ 11)
ถนนจรัลสนิทวงศ์ แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่
กรุงเทพฯ 10600 โทร. 4112038

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
๒๕๑๑-๒๕๓๓ เชียงสะพานลอยสุทธินสาร อ.วิภาวดีรังสิต พญาไท กทม. ๑๐๕๐๐

ให้บริการ

- จัดตั้งห้องสมุด
- ออกแบบแปลนห้องสมุด
- จัดหาวัสดุ/อุปกรณ์ห้องสมุด
- จัดหาครุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับห้องสมุด
- จัดทำบัตรรายการ ครบชุด
- รับผิดชอบปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินงานห้องสมุด
- เป็นศูนย์กลางการรับและบริจาคหนังสือ

จำหน่าย

ครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ ทุกประเภทในห้องสมุดที่ได้มาตรฐาน พร้อม
ด้วยคุณภาพดีเยี่ยม ในราคายุติธรรม เงินสดลดเปอร์เซ็นต์

สมาชิกสมาคม

โปรดรีบสมัครเป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดฯ ตั้งแต่วันนี้ และท่านจะได้
รับ วารสารห้องสมุด ข่าวสมาคม และข่าวสารต่าง ๆ จากสมาคม

สนใจใช้บริการ โปรดโทรศัพท์ติดต่อโดยตรงได้ที่ ๒๕๑-๒๐๘๔
หรือตามที่อยู่ข้างบน

